

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА**

Корнус А. О., Корнус О. Г., Лянной Ю. О.

**СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ**

Монографія

Суми – 2025

Рекомендовано до друку вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (*протокол № 6 від 27 січня 2025 року*)

Рецензенти:

Кисельов Ю.О. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри геодезії, картографії та кадастру Уманського національного університету садівництва

Мезенцев К.В. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Омельяненко В.А. – доктор економічних наук, професор, академік Української технологічної академії, професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, постдок в Естонському університеті прикладних наук підприємництва Майнор

Сегіда К.Ю. – доктор географічних наук, професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Корнус А. О.

К67 Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект: монографія / А. О. Корнус, О. Г. Корнус, Ю. О. Лянной. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025. – 189 с.

ISBN 978-966-698-357-5

Монографія присвячена аналізу та оцінці розвитку соціальної інфраструктури в регіоні. Вона охоплює ключові аспекти транспортного, медичного, освітнього та культурного обслуговування, акцентуючи на їхньому стані, викликах та можливостях вдосконалення в умовах сучасних соціально-економічних і воєнних викликів. Визначено значення соціальної інфраструктури як основи якісного життя населення. Розглянуто підходи до оцінки її рівня, включно зі статистичними, математичними моделями та експертними оцінками. Проаналізовано стан транспортно-дорожньої мережі, зокрема її роль у забезпеченні зв'язків між населеними пунктами. Висвітлено проблеми недостатнього фінансування та зношеності доріг. Досліджено мережу закладів охорони здоров'я, зокрема доступність первинної медичної допомоги. Особливу увагу приділено проблемам прифронтових територій. Розглянуто стан дошкільної, середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Досліджено мережу закладів культури, її територіальну організацію та вплив на соціальну стійкість громад. Монографія стане у нагоді фахівцям у сфері регіонального розвитку, географам, медикам, екологам, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, викладачів та здобувачів ЗВО.

The monograph is devoted to analysing and assessing the region's social infrastructure development. It covers key aspects of transport, medical, educational and cultural infrastructure, focusing on their condition, challenges and opportunities for improvement in modern socio-economic and military conditions. The importance of social infrastructure as the basis of the population's quality of life is determined. Approaches to assessing its level include statistical, mathematical models and expert assessments. The state of the transport and road network is analyzed, particularly its role in ensuring connections between settlements. The problems of insufficient funding and road wear are highlighted. The network of healthcare institutions is studied, particularly the accessibility of primary medical care. Special attention is paid to the problems of front-line territories. The state of preschool, secondary, vocational and higher education is considered. The network of cultural institutions, its territorial organization and its impact on the social stability of communities are studied. The monograph will be helpful to specialists in regional development, geographers, physicians, ecologists, employees of state and local governments, teachers, and higher education students.

ПЕРЕДМОВА

Рівень розвитку соціальної інфраструктури відіграє ключову роль у формуванні якості життя населення. Вона виступає не лише індикатором добробуту суспільства, а й одним із визначальних факторів його соціально-економічної стабільності. Оцінка стану соціальної інфраструктури дозволяє визначити рівень комфорту та доступності основних послуг у різних регіонах, що, своєю чергою, впливає на міграційні процеси, рівень зайнятості та інвестиційну привабливість територій.

Розвинена соціальна інфраструктура передбачає доступ до якісних медичних, освітніх, культурних і соціальних послуг, що безпосередньо впливає на добробут жителів. Вона забезпечує можливість отримання якісної освіти, своєчасної медичної допомоги та участі в культурному та громадському житті. Належний розвиток цих сфер сприяє покращенню соціального клімату, зменшенню рівня соціальної напруги та підвищенню загальної стабільності в суспільстві.

Окрім цього, ефективно функціонуюча соціальна інфраструктура є важливим чинником економічного розвитку регіону. Вона стимулює приплив нових жителів і трудових ресурсів, створює сприятливі умови для ведення бізнесу та залучення інвестицій. Зокрема, регіони з добре розвинутою мережею соціальних послуг є більш привабливими для молодих спеціалістів, підприємців і переселенців, що сприяє їхньому економічному зростанню.

Також варто відзначити, що високий рівень розвитку соціальної інфраструктури допомагає протидіяти депопуляції, уповільнюючи процеси відтоку населення. Завдяки створенню комфортних умов для життя люди менше прагнуть покидати регіон у пошуках кращих можливостей, що особливо важливо для депресивних або посткризових територій.

Таким чином, соціальна інфраструктура є важливим елементом сталого розвитку суспільства. Її модернізація та розширення не лише покращують якість життя населення, а й сприяють довгостроковій стабільності та процвітанню регіонів.

Транспортна інфраструктура є важливою складовою соціально-економічного розвитку регіонів, особливо в умовах сучасних викликів, пов'язаних з воєнними діями, урбанізацією та економічними трансформаціями. Її стан безпосередньо впливає на доступність соціальних послуг, рівень економічної активності, інвестиційну привабливість і якість життя населення. Розвинена транспортна мережа забезпечує зручність пересування, зв'язок між населеними пунктами та адміністративними одиницями, доступ до медичних, освітніх і культурних установ, а також сприяє інтеграції віддалених територій.

Для Сумської області, яка має складну транспортну мережу та територіальні особливості, питання розвитку транспортної інфраструктури є особливо актуальним. В умовах війни це набуває нового значення, адже забезпечення стабільного функціонування транспортних шляхів стає критично важливим для забезпечення логістичних потреб, евакуації населення, постачання гуманітарної допомоги та відновлення економічної активності. Проблеми зношеності інфраструктури, нерівномірного розвитку транспортної мережі між районами, недостатньої кількості доступних маршрутів і недотримання сучасних технічних вимог створюють значні бар'єри для соціального та економічного розвитку регіону.

Узагальнення теоретичних підходів до оцінки транспортної інфраструктури, аналіз статистичних даних і розрахунок спеціалізованих показників дозволяють не тільки оцінити поточний стан, але й розглянути ефективні стратегії розвитку. Особлива увага у післявоєнному відновленні регіону має бути приділена транспортній доступності віддалених сільських населених пунктів, інтеграції нових технологій у транспортні системи,

реконструкції дорожнього покриття та створенню умов для сталого розвитку транспортної мережі.

Система охорони здоров'я є фундаментальною складовою соціальної інфраструктури, яка визначає якість життя населення та рівень соціально-економічного розвитку регіонів. В умовах сучасних викликів, таких як старіння населення, демографічна депопуляція, поширення хронічних захворювань і збільшення навантаження на медичну систему через наслідки воєнних дій, питання розвитку інфраструктури охорони здоров'я стає надзвичайно актуальним. Медична реформа в Україні, зокрема створення спроможної мережі закладів охорони здоров'я, має на меті забезпечення доступу до якісної медичної допомоги кожного громадянина, незалежно від місця проживання. У Сумській області, яка є прифронтовою і характеризується складною демографічною та територіальною структурою, реформування медичної мережі є необхідною умовою для досягнення соціальної стабільності. Важливість дослідження також обумовлена необхідністю оптимізації існуючих ресурсів, включаючи матеріально-технічне забезпечення, людський капітал і географічне розташування закладів охорони здоров'я. Територіальна диспропорція у забезпеченні медичними послугами, особливо в сільських районах, потребує застосування інноваційних підходів до планування, управління та фінансування.

Освіта відіграє ключову роль у забезпеченні соціально-економічного та культурного розвитку регіону, особливо в умовах воєнного стану, який суттєво вплинув на доступність та якість освітніх послуг. Війна призвела до пошкодження значної кількості освітніх закладів та порушення їхньої роботи, особливо у громадах, розташованих біля зони бойових дій. Ця проблема актуальна не лише для Сумської області, а й для інших регіонів України, які стикаються з подібними викликами. Особливу значущість мають питання функціонування дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Доступність закладів освіти в умовах воєнного часу стала не лише освітнім, а й соціальним викликом, що впливає на якість життя населення,

можливості кар'єрного зростання та конкурентоспроможність регіону. Інфраструктура освіти та її територіальна доступність є ключовими чинниками у вирішенні цих проблем. Актуальним є також розвиток позашкільної освіти, яка допомагає дітям переживати стреси війни, сприяє їхньому гармонійному розвитку та інтеграції у суспільство. Водночас зростає попит на професійну та фахову передвищу і вищу освіту, що відповідає потребам ринку праці у кваліфікованих кадрах.

Культурне обслуговування є важливим елементом соціальної інфраструктури, який впливає на якість життя населення, культурний розвиток громад та регіону в цілому. В умовах реформування адміністративно-територіального устрою України, формування мережі закладів культури стає ключовим завданням для місцевих громад. Децентралізація надала громадам можливість самостійно розпоряджатися цією складовою соціальної сфери, однак це також спричинило нерівномірний розвиток базової мережі закладів культури, особливо у сільській місцевості. Війна в Україні значно ускладнила ситуацію. Руїнування інфраструктури, депопуляція та фінансові труднощі змушують громади шукати нові підходи до збереження та розвитку культурного потенціалу. Заклади культури відіграють важливу роль у підтримці соціальної стійкості, надаючи населенню можливості для дозвілля, культурного розвитку та соціальної інтеграції, що є особливо важливим в умовах воєнного стану.

Сумська область має унікальні особливості геокультурного простору, але також стикається з викликами, зокрема щодо доступності культурних послуг у віддалених громадах, застарілої матеріально-технічної бази закладів культури та відтоку кваліфікованих фахівців. Актуальність аналізу мережі закладів культури полягає у визначенні шляхів її оптимізації, забезпечення доступності послуг і подальшого вдосконалення функціонування сфери культури.

Вивчення соціальної інфраструктури, включно з транспортом, охороною здоров'я, системою освіти та культурним обслуговуванням, є важливим через її вирішальну роль у забезпеченні якісного життя населення, стабільного розвитку

суспільства та регіональної конкурентоспроможності. Це дослідження має міждисциплінарний характер і є критично важливим для розробки та впровадження стратегій соціально-економічного розвитку.

Дослідження допомагає визначити пріоритети для інвестицій у розвиток соціальної інфраструктури, зокрема в умовах обмежених ресурсів. Підтримка збалансованого розвитку регіону дозволить зменшити соціальні диспропорції та темпи депопуляції територій. Якісна соціальна інфраструктура стимулює розвиток підприємництва, залучення інвестицій та зростання продуктивності праці.

Отже, вивчення соціальної інфраструктури дозволяє побачити загальну картину соціально-економічного розвитку регіону, визначити її сильні та слабкі сторони і запропонувати ефективні програми для поліпшення життя населення.

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1. Соціальна інфраструктура у вітчизняних наукових дослідженнях: проблеми та стратегічні напрями

Питання соціальної інфраструктури останніми роками привертають значну увагу науковців України. Варто відзначити, що ключовими викликами розвитку соціальної інфраструктури є нерівномірність доступу до послуг у регіонах, недостатнє фінансування та відтік населення, особливо в сільській місцевості. Значну увагу приділено впливу децентралізації, яка відкрила можливості для модернізації інфраструктури на місцевому рівні. Дослідники акцентують на важливості впровадження інноваційних підходів, співпраці держави, бізнесу і громад, а також адаптації європейських практик, таких як концепція «розумного села». У багатьох публікаціях висвітлюються методи оцінки ефективності інфраструктури через інтегральні показники і моніторинг ризиків.

Так, стаття Т. Лункіної (Лункіна, 2021) присвячена розвитку соціальної інфраструктури як прояву локальної соціальної відповідальності в аграрному секторі України. Авторка аналізує основні інструменти її розвитку, вплив децентралізації на фінансування, а також пропонує створення місцевих фондів для підтримки сільської інфраструктури. Нею розкрито значення координації між рівнями управління для забезпечення ефективності соціальної інфраструктури.

Н. Статівка та Ж. Бойко (Статівка, 2023) досліджують роль держави у розвитку сільської соціальної інфраструктури в Україні для покращення якості життя сільського населення. Ними визначено основні напрями державного впливу: фінансова підтримка, створення стратегій, забезпечення доступу до

освіти та медицини, розвиток транспорту й комунікацій, а також встановлення стандартів якості. Авторами розглядаються проблеми недостатнього розвитку інфраструктури через демографічні, економічні та військові фактори, а також пропонуються заходи для підвищення якості життя.

В. Бульба та В. Оробей (Бульба, 2023) досліджують європейський досвід розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, зокрема, використання концепції «розумного села». Авторами проаналізовано ініціативи ЄС щодо збалансованого сільського розвитку, диверсифікації економіки через сільський туризм та інновації. Окремо зазначено важливість адаптації практик Балканських країн для відновлення України після війни, включаючи залучення міжнародного фінансування для інфраструктури та інтеграції з ЄС. Автори пропонують систематизувати успішні практики для їх впровадження у постконфліктному відновленні України.

У статті А. Ревко (2020b) аналізуються напрями розвитку соціальної інфраструктури України у зв'язку з реформами регіонального простору. Виокремлено складові соціальної інфраструктури: культурологічну, освітню й медичну. Авторка наголошує на їх взаємозалежності й впливі на якісний розвиток людського потенціалу. Дослідження з використанням методу k-середніх виявило регіональні особливості інфраструктури, що дозволило запропонувати модернізацію, зокрема покращення освітніх умов і партнерства. Ключовим напрямом визначено освітньо-духовну сферу як основу для розвитку регіонів.

Інша стаття А. Ревко «Механізми модернізації освітньої компоненти соціальної інфраструктури регіонів України в умовах євроінтеграційних процесів» (Ревко, 2020a) досліджує модернізацію соціальної інфраструктури в регіонах України в контексті децентралізації управління та європейської інтеграції. У ній наголошується на цінностях, орієнтованих на людину, таких як демократія, гідність і толерантність, і пропонується, щоб модернізація відбувалася на основі принципів економіки знань за активної співпраці між

центральними та місцевими органами влади і громадянським суспільством. Вона підкреслює важливість освіти та соціальної інфраструктури у розбудові сталих територіальних громад.

О. Тарасенко (Тарасенко, 2020) розглядає вплив територіальних громад на освітню підсистему соціальної інфраструктури. Також у її роботі досліджується роль децентралізації в Україні (з 2014 року) та її наслідки для управління освітою, фінансування та створення освітніх хабів. Освіта визначена ключовим елементом соціальної інфраструктури для підвищення якості життя та самореалізації громадян. Висвітлюються як позитивні, так і негативні аспекти адміністративної реформи.

В. Панасюк (Панасюк, 2020) досліджує ризики соціальної інфраструктури регіону під час її розвитку та становлення. Авторка класифікує ці ризики, акцентує на необхідності модернізації та пропонує рішення для мінімізації їх негативного впливу. У статті підкреслюється, що успіх соціальної інфраструктури залежить від її відповідності регіональним економічним умовам, і пропонуються стратегії зменшення деструктивного впливу ризиків, пов'язаних з соціальною інфраструктурою на соціально-економічний розвиток.

І. Краївська (Краївська, 2020) розробляє напрями моніторингу економічної безпеки підприємств і установ соціальної інфраструктури. Авторка обґрунтовує важливість інформаційно-аналітичного забезпечення цього процесу, пропонує удосконалення методів оцінки розвитку соціальної інфраструктури на основі кількісного та якісного аналізу. Вона також описує етапи моніторингу, визначаючи інтегральний показник безпеки та розглядає використання часткових показників для оцінки ризиків і загроз, що можуть виникати у цій сфері.

Стаття «Роль соціальної інфраструктури у формуванні демографічного потенціалу сільських територій регіону» (Довгаль, 2019b) описує важливість соціальної інфраструктури для розвитку демографічного потенціалу сільських територій. Автор підкреслює, що належні умови для праці, відпочинку та

культурного розвитку сприяють збереженню і збільшенню населення на селі, що є ключовим для розвитку регіону. Дослідження також вказує на проблеми занепаду соціальної інфраструктури в умовах економічної нестабільності, що негативно впливає на якість сільськогосподарського виробництва.

М. Харченко (Харченко, 2020) досліджує значення транспортно-логістичної інфраструктури для розвитку економіки країни та підприємств. Авторка описує її складові, включаючи транспортні вузли, логістичні центри, склади та розподільні центри, а також фактори, які стримують розвиток цієї інфраструктури в Україні, зокрема технічні та технологічні проблеми. Також висвітлено роль інновацій у подоланні цих проблем для підвищення конкурентоспроможності країни.

Н. Шпик та Н. Ступень (Шпик, 2013) розглядають методи управління соціальною інфраструктурою, принципи розвитку та економічний механізм, що підтримує соціальний розвиток територій. Основна увага приділяється вдосконаленню управлінських механізмів для забезпечення комплексного розвитку інфраструктури та поліпшення умов життя населення, підкреслюючи важливість децентралізації функцій управління на різних рівнях.

У. Андрусів (Андрусів, 2020) аналізує роль соціальної інфраструктури в соціальному захисті населення, висвітлюючи функції, що забезпечують соціальний та економічний розвиток. Особлива увага приділена методиці оцінки ефективності регіонального розвитку та прогнозу соціальної інфраструктури до 2023 року. Запропоновано інтегральний індекс для її аналізу та прогнозу. Результати прогнозу для Івано-Франківської області вказують на негативні тенденції.

Ю. Голей (Голей, 2020) розглядає важливість інфраструктури для розвитку регіональної економіки та країни в цілому, аналізує роль соціальної та виробничої інфраструктури в умовах децентралізації. Авторкою обговорюються шляхи стимулювання розвитку інфраструктури на прикладі Дніпропетровської

області, підкреслюючи важливість корпоративної соціальної відповідальності та фінансових інструментів.

М. Махсма і О. Чуб (Махсма, 2021) оцінили вплив соціально-культурної інфраструктури на зайнятість сільського населення України. Дане дослідження аналізує, як розвиток соціально-культурної інфраструктури впливає на зайнятість сільських жителів. Виявлено, що розвиток шкіл, дошкільних установ і доступ до Інтернету позитивно впливає на зайнятість. Зроблено акцент на важливості економіко-математичного моделювання для прогнозування зайнятості на селі.

Н. Потапова у своїй статті «Особливості управління соціальною інфраструктурою міст у сталому регіональному розвитку» (Потапова, 2020) досліджує роль соціальної інфраструктури міст у сучасних умовах господарювання. Розглядаються концепції «соціальна сфера» та «соціальна інфраструктура», визначено керуючі та керовані підсистеми в управлінні інфраструктурою, а також розкрито специфіку її розвитку у різних регіонах. Авторка аналізує переваги та недоліки існуючих підходів до управління та визначає фактори, що впливають на зміни в соціальній інфраструктурі.

В. Оробей у статті «Правове регулювання публічного управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій в Україні» (Оробей, 2022), аналізує ключові нормативно-правові акти, що забезпечують розвиток соціальної інфраструктури села в Україні. Автор висвітлює хронологію змін у законодавстві, починаючи з 1990 року, коли вперше було визначено пріоритетність соціального розвитку села. Розглядаються проблеми та можливості вдосконалення правового регулювання в умовах ринкових перетворень і реформ, зокрема в контексті децентралізації та війни.

Ю. Головащенко (Головащенко, 2022) аналізує теоретичні основи функціонування соціальної інфраструктури сільських територій. Автор стверджує, що сучасний стан цієї інфраструктури є незадовільним, що гальмує розвиток сільських територій. Наголошується на важливості вдосконалення

соціальної інфраструктури у повоєнний період, щоб покращити умови життя сільського населення та забезпечити сталий розвиток сільського господарства.

Т. Шестаковська і А. Пронько (Шестаковська, 2022) пропонують модель управління інноваційним розвитком соціальної інфраструктури України. Визначено важливість адаптації до глобальних і національних змін, зокрема в умовах децентралізації. Автори аналізують проблеми, з якими стикається Україна, та пропонують шляхи вдосконалення інноваційної політики для підвищення ефективності соціальної інфраструктури через використання інноваційних технологій, децентралізацію та системи управління.

Стаття Г. Монастирського і М. Волосяк (Монастирський, 2023) присвячена гармонізації соціальних та економічних складових розвитку інфраструктури територіальних громад. Основною метою авторів є визначення складових інфраструктури та дослідження їхнього стану в Миколаївській області. Важливими аспектами є модернізація освіти, охорони здоров'я та житлово-комунального господарства, а також гармонізація цих складових із місцевим економічним розвитком. Автори надають рекомендації щодо вдосконалення стратегій розвитку та залучення фінансування для інфраструктурних проектів на місцевому рівні.

Л. Ковальська у статті «Аналіз та оцінка соціальної інфраструктури сільських територій» (Ковальська, 2022) зосереджується на проблемах розвитку соціальної інфраструктури сільської місцевості, зокрема в Україні. Проаналізовано такі показники як чисельність населення сільських територій, кількість закладів дошкільної і шкільної освіти, кількість лікарняних закладів та лікарняних ліжок, кількість бібліотек та клубних закладів, обсяг продукції сільського господарства фермерських господарств, міграційний приріст (скорочення) населення сільських територій. Авторка надає рекомендації щодо можливих шляхів покращення інфраструктурного забезпечення на селі.

В. Панасюк вивчає ризики соціальної інфраструктури регіону під час її розвитку та становлення (Панасюк, 2020). Авторка розглядає класифікацію

ризиків у розвитку соціальної інфраструктури регіонів, що стримують економічний розвиток. Дослідниця аналізує основні проблеми, зокрема необхідність модернізації соціальної інфраструктури та відсутність ефективних механізмів для мінімізації ризиків. Зокрема, пропонується підхід до інформатизації соціальних установ, застосування новітніх технологій і соціальних реформ, що допоможуть зменшити негативні наслідки ризиків на регіональний розвиток.

Частина робіт стосується розвитку соціальної інфраструктури в регіонах України. Зокрема О. Христенко та ін. (Христенко, 2023) розглядають стан і тенденції розвитку соціальної інфраструктури в Миколаївській області. Авторами визначено такі виклики, як застарілі ресурси, недостатнє фінансування та низький рівень інклюзивності, які погіршилися в умовах воєнного стану. Системи освіти та охорони здоров'я стикаються зі значними проблемами, включаючи зниження рівня народжуваності, міграцію та недостатню матеріально-технічну базу. Рекомендації авторів передбачають модернізацію, кращий розподіл ресурсів та заохочення інвестицій для сталого розвитку. Цьому ж регіону присвячена стаття О. Довгаль «Розбудова соціальної інфраструктури, як чинник розвитку демографічного потенціалу сільських територій Миколаївської області» (Довгаль, 2019b). Авторка аналізує роль соціальної інфраструктури в розвитку сільських територій. Вона доводить, що покращення інфраструктури сприяє збереженню демографічного потенціалу, зокрема через поліпшення умов життя та доступу до послуг. За допомогою аналітичного групування досліджено вплив соціальних факторів на рівень фертильності та відтворення населення в регіоні, з прогнозом на зменшення чисельності працездатного населення через 25 років.

Ю. Голей у своїй статті «Перспективи розвитку соціальної інфраструктури на прикладі Дніпропетровського регіону» (Голей, 2021) аналізує стан соціальної інфраструктури Дніпропетровської області, зокрема освітніх, медичних закладів та транспортної мережі. Основні проблеми пов'язані зі старінням будівель,

недостатньою технічною оснащеністю та низьким рівнем доступності транспорту. Рекомендовано стимулювати соціальні інвестиції бізнесу для підвищення якості життя. Авторка підкреслює важливість сучасної інфраструктури для сталого розвитку регіону.

Р. Славик та ін. (Славик, 2020) у статті «Оцінка соціально-економічних показників адміністративних районів Закарпатської області в контексті розбудови рекреаційно-туристичної інфраструктури» аналізують перспективи розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури в Закарпатській області, використовуючи методологію нечіткої логіки. Ними визначено ключові показники (відвідуваність, рівень послуг, інфраструктура, зайнятість, зарплати) та ранжування адміністративних районів, серед яких Мукачівський, Берегівський і Свалявський райони визнані найбільш перспективними. Проблемами розвитку названо погану дорожню інфраструктуру й нерівномірний розвиток районів.

В. Король у статті «Повоєнна відбудова виробничої та соціальної інфраструктури сільської місцевості на Сумщині (1945–1950 рр.)» (Король, 2022) аналізує процес відновлення інфраструктури в Сумській області після Другої світової війни. Відбудова здійснювалась як власними силами підприємств, так і спеціалізованими будівельними організаціями. Охарактеризовано темпи, проблеми та фінансування відновлення, а також трудові ресурси, серед яких часто використовувалися умови «народного будівництва». Недоліки організації процесу, дефіцит кадрів і матеріалів гальмували темпи відбудови, що призводило до порушення планів та черговості робіт.

Соціальну інфраструктуру Сумської області досліджувала О. Корнус (Корнус, 2009а, 2009б та ін.). У публікаціях розглянуто територіальну структуру системи охорони здоров'я та територіальну організацію системи обслуговування населення Сумської області та обґрунтовано шляхи її вдосконалення.

В. Телешман (Телешман, 2021) розглядає роль соціальної інфраструктури у розвитку людського потенціалу населення Чернівецької області. Досліджено

важливість соціальної інфраструктури для підвищення якості життя та розвитку людського потенціалу на прикладі Чернівецької області. Визначено проблеми, зокрема скорочення кількості закладів і значні диспропорції розвитку інфраструктури між містами та сільськими районами. Автор пропонує конкретні заходи для покращення стану соціальної інфраструктури в регіоні, включаючи освітній та медичний комплекси, а також культурно-спортивні об'єкти.

1.2. Підходи до оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури

Рівень розвитку соціальної інфраструктури має важливий вплив на якість життя населення. Соціальна інфраструктура є індикатором рівня добробуту населення. Її оцінка дозволяє визначити, наскільки комфортними є умови для життя у різних регіонах. Розвинена соціальна інфраструктура, що включає доступ до медичних, освітніх, культурних та інших соціальних послуг, безпосередньо впливає на комфорт і благополуччя жителів регіону. Вона забезпечує можливість отримання якісної освіти, своєчасної медичної допомоги та доступу до культурних і соціальних заходів. Добре розвинена соціальна інфраструктура сприяє зміцненню суспільної стабільності, оскільки задовольняє базові потреби населення і знижує рівень соціальної напруги. Це, в свою чергу, зменшує ризик конфліктів і підвищує рівень громадської безпеки. Крім того, розвинена соціальна інфраструктура підвищує привабливість регіону для переселенців та нових жителів, що сприяє припливу робочої сили та розвитку місцевої економіки. Вона також протистоїть відтоку населення з регіону.

Як зазначено у статті М. Біль (Біль, 2023b), повномасштабна війна в Україні показала особливу роль доступу до послуг медицини, проживання, харчування, освіти. Послуги об'єктів соціальної інфраструктури не лише задовольняють базові потреби населення, але й створюють умови для його розвитку та визначають якісні параметри середовища проживання і визначають соціальну вразливість населення. За змістом, соціальна вразливість розкриває

різні детермінанти неспроможності населення самотійно задовольняти потреби. Соціальна вразливість населення розглядається як характеристика суспільства щодо можливостей настання ризиків через вплив певних чинників. Переважно це є вік (наприклад, дитячий або, навпаки, старечий), стан здоров'я, працездатність, доступ до життєво-важливих ресурсів. Вивчення соціальної вразливості населення є дає можливість встановити ризики (як можливих пошкоджень, втрат чи збитків) і чинників їх появи та на основі результатів розробити відповідні заходів протидії, допомоги чи захисту.

У іншій науковій праці М. Біль (Біль, 2023а) до соціальної інфраструктури відносить об'єкти соціально-побутового (житлово-комунального господарства й благоустрою, торгівлі, громадського харчування, зв'язку, транспорту, побутового обслуговування) та соціально-культурного (освіти, медицини, спорту, культури, релігії, охорони довкілля, рекреації) призначення.

Н. Вітренко у своїй монографії (Вітренко, 1993) пропонує ділити соціальну інфраструктуру на 2 групи (рис. 1.1).

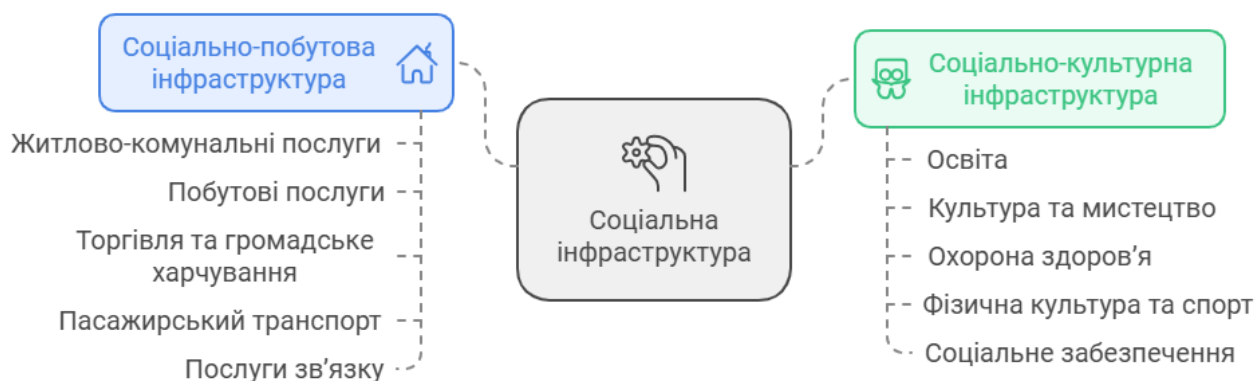

Рис. 1.1. Структура соціальної інфраструктури (складено за Вітренко, 1993)

За О. Шаблієм та ін. (Шаблій, 2000) поняття «соціальна інфраструктура» застосовується до всієї сукупності видів обслуговування, що задовольняють особисті (фізіологічні, матеріальні, духовні) потреби населення. Всі елементи інфраструктури поділяються ними на три групи (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Елементи інфраструктури (побудовано за Шаблієм, 2000)

На нашу думку (Корнус, 2009), до соціальної інфраструктури входять:

1. житлово-комунальне господарство;
2. торгівля і громадське харчування;
3. побутове обслуговування;
4. пасажирський транспорт;
5. зв'язок по обслуговуванню населення;
6. заклади освіти та культури і мистецтва;
7. медичне і санаторно-курортне обслуговування;
8. фізична культура і спорт;
9. туризм і відпочинок;
10. забезпечення безпеки населення і правопорядку;
11. кредитування і державне страхування;
12. соціальне забезпечення;
13. система управління і громадські організації.

Розвиток соціальної інфраструктури залежить від соціально-економічних особливостей регіонів, він відбувається у відповідності до змін у виробництві та

значно впливає на ефективність діяльності підприємств через участь виробничих і соціальних послуг у формуванні споживчої вартості та ціни продукту.

У статті Д. Мальчикової та ін. (Мальчикова, 2016) охарактеризовано інфраструктуру як наукове поняття, виділено різновиди інфраструктури: інфраструктуру економіки (інфраструктуру господарства); соціальну; транспортну; ринкову (банки, страхові компанії, біржі, ярмарки, консультаційні та інформаційно-маркетингові фірми та ін.); інноваційну; військову; природоохоронну та екологічну. Як зазначають автори, на даний час загальноприйнятої методики аналізу інфраструктури регіонів і міст не існує.

Для визначення рівня інфраструктури регіону вони пропонують проводити аналіз тенденцій розвитку її окремих складових частин:

- 1) транспортна підсистема;
- 2) підсистема зв'язку;
- 3) екологічна підсистема;
- 4) рекреаційна підсистема;
- 5) підсистема житлово-комунального господарства;
- 6) освітня підсистема;
- 7) медична підсистема;
- 8) підсистема соціального забезпечення;
- 9) культурна підсистема.

Ю. Шпильова (Шпильова, 2006) наголошує, що при оцінці рівня розвитку соціальної інфраструктури варто застосовувати нормований та нормовано-інтегральний показник окремих галузей соціальної інфраструктури. Це дає змогу на базі неоднорідних показників розрахувати нормовано-інтегральний коефіцієнт розвитку соціальної інфраструктури.

У монографії О. Корнус та ін. (Корнус, 2009) розглядаються методичні підходи до з'ясування інтегрального рівня розвитку сфери обслуговування у районі (чи регіоні в цілому), для розрахунків пропонуються прості показники різних підсистем сфери обслуговування (наприклад, забезпеченість

бібліотечними закладами (на 1000 осіб); густота автодоріг, км/км²; забезпеченість населення медичним персоналом, лікарнями на 1000 осіб і т.д.), які підсумовуються з метою обчислення інтегрального показника і порівняння його з базисним рівнем (базисним рівнем може вважатися нормативний, середній (загальнообласний) або еталонний показник) (1.1):

$$P_i = \frac{\sum_i^m O_i^m}{n} \quad (1.1),$$

де P_i – інтегральний рівень розвитку сфери обслуговування в районі; O_i^m – забезпеченість населення i -го району зазначеною послугою m ; n – кількість простих показників, що характеризують послугу m .

Унаслідок такої великої кількості простих показників, інтегральний показник рівня обслуговування здатний приховувати нерозвиненість окремих галузей сфери обслуговування, оскільки може відбуватися псевдокомпенсація через високі рівні розвитку інших галузей. Тому під час розрахунку інтегрального рівня індекси підсумовуються після перетворення показника від 0 до 100% (або від 0 до 1). Тобто для кожної галузі вводиться верхнє граничне значення, яке дорівнює базисному рівню (або, у простішому варіанті, – максимальному значенню показника даного виду діяльності). Для того, щоб отримана інформація повністю не втрачалася, використовують допоміжний коефіцієнт поліпшеного обслуговування. Він дорівнює частці поліпшених показників від загальної їх кількості. Інтегральний рівень розвитку сфери обслуговування розраховується по адміністративних і районах громадах, тобто по тих адміністративно-територіальних одиницях, де доступна статистична звітність. Дану формулу можна модифікувати для вивчення рівня розвитку соціальної інфраструктуру, відібравши необхідні показники.

На думку С. Тульчинської та С. Кириченка (Тульчинська, 2017), для оцінки розвитку соціальної інфраструктури доречно використовувати такі статистичні показники: коефіцієнт варіації, дисперсію, середнє квадратичне відхилення, а

також методи групування, стандартизації показників, визначення сумарних та інтегральних показників тощо.

Як бачимо, більшість методичних підходів оцінки розвитку соціальної інфраструктури регіонів базуються на використанні інструментарію визначення інтегральної оцінки за різними показниками, які об'єднані у певні підгрупи, що характеризують багатоаспектні процеси соціальної інфраструктури. Інтегральний показник розраховується або за допомогою коефіцієнтів вагомості, з урахуванням думки експертів, або за рахунок встановлення відхилення нормованих значень часткових показників від еталонного, за який частіше за все приймається максимальне значення часткового показника в певному регіоні. Після оцінки стану розвитку соціальної інфраструктури в регіонах, для розроблення подальших варіантів розвитку, з врахуванням регіональної специфіки й впливу зовнішніх факторів, прийняття управлінських рішень, заходів поживлення розвитку соціальної інфраструктури, особливе місце займає використання методів економіко-математичного моделювання, що дозволяє мінімізувати витрати праці й часу при обробленні параметрів розвитку соціальної інфраструктури шляхом групування регіонів, залежно від отриманого значення індексу розвитку соціальної інфраструктури. Як впливає з більшості наукових праць названих вище авторів, загальними рисами досліджуваних методів оцінки розвитку соціальної інфраструктури є те, що вони базуються на виділенні груп часткових показників, які характеризують систему у цілому, розраховується інтегральний показник розвитку соціальної інфраструктури, здійснюється ранжування регіонів за рейтингом у залежності від отриманих результатів, що допомагає при розробленні стратегії розвитку, на основі сформульованих прогнозів та визначенні заходів, які забезпечують їх реалізацію.

Для вивчення рівня розвитку соціальної інфраструктури Сумської області нами було взято транспортне обслуговування, освіта, охорона здоров'я та культура.

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз транспортно-дорожньої інфраструктури у Сумській області

Транспортне обслуговування є основою для розвитку соціальної інфраструктури регіону, оскільки воно забезпечує зв'язок між її елементами, сприяє підвищенню доступності послуг і покращенню якості життя населення. Ефективна транспортна система сприяє економічному розвитку, соціальній інтеграції та забезпеченню рівного доступу до можливостей для всіх жителів регіону. Розвинена транспортна інфраструктура також підвищує інвестиційну привабливість регіону, оскільки забезпечує легкий доступ до ринків, ресурсів та робочої сили. Це сприяє залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та економічному зростанню, визначає транспортну доступність населених пунктів, формує просторову зв'язаність території, зумовлюючи ступінь соціально-економічного розвитку регіону.

Сумський регіон має розвинену транспортну систему, представлену залізничним, автомобільним та міським електричним транспортом. Транспортне обслуговування та його доступність для населення визначається географічними особливостями поселенської мережі в регіоні. При цьому міські поселення є центрами транспортного обслуговування різної категорії, а транспортні комунікації – його осями.

Можна виділити транспортні осі кількох порядків. Осями першого-третього порядків є залізниці та автомобільні дороги державного значення: міжнародні, національні, регіональні та територіальні (рис. 2.1).

Транспортними осями 1-го порядку на території області є: міжнародний транспортний автомобільний коридор (M02) Кіпті – Глухів – Бачівськ;

автомобільна дорога національного значення Київ – Суми – Юнаківка (Н02);
залізниця Конотоп – Зернове (міжнародний залізничний коридор).

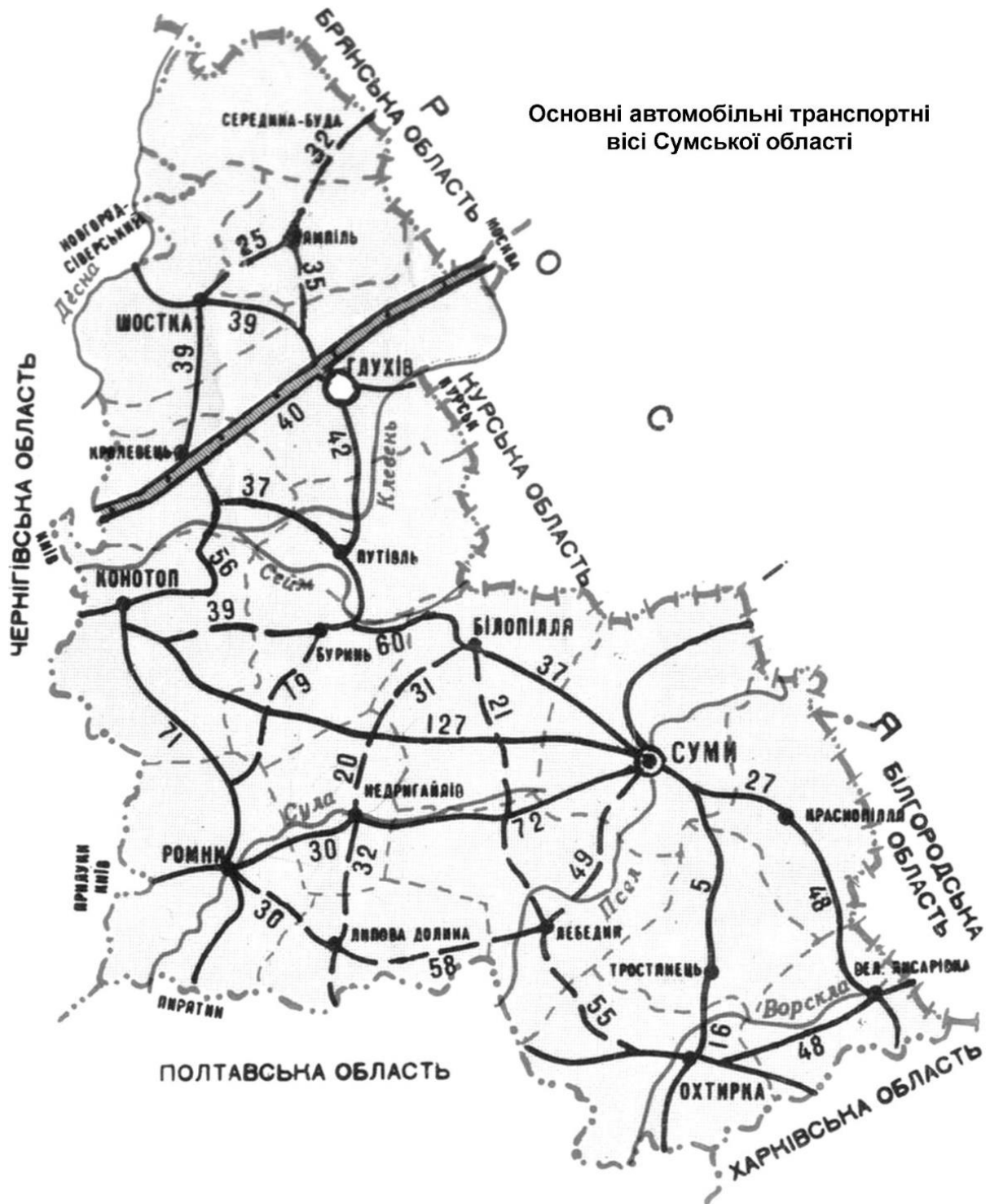

Рис. 2.1. Автотранспортні осі I-III рівнів Сумської області (Автомобільні, 2012 р.)

Транспортними осями 2-го порядку на території області є залізниці:
Конотоп – Ворожба – Суми – Спицин (Харків), Бахмач-Пасажирський – Рогинці

– Андріяшівка – Лохвиця; автомобільна дороги національного значення Суми – Полтава (Н12), а також регіональні дороги Глухів – Путивль – Суми (Р44), Суми – Краснопілля – Богодухів (Р45), Кролевець – Пирятин (Р60), Батурин – Конотоп – Суми (Р61) та КПП «Миколаївка» – Семенівка – Шостка – Глухів – КПП «Катеринівка» (Р65). До війни вздовж державного кордону, протяжність якого, 498 км, діяли 4 пункти пропуску залізничного транспорту (Волфіно, Пушкарне, Хутір Михайлівський, Зернове) та 5 – автомобільного (Бачівськ, Катеринівка, Рижівка, Юнаківка, Велика Писарівка).

Загальна довжина мережі доріг загального користування державного значення становить 2,1 тис. кілометрів (29,2% від загальної протяжності автодоріг у регіоні). Дороги державного значення включають міжнародні, національні, регіональні та територіальні автомобільні дороги (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Дороги державного значення у Сумській області

Індекс та номер дороги	Маршрут у межах області, перетин з іншими дорогами	Протяжність у межах області, км
Міжнародні автомобільні дороги		
E101 E381 E391 M02	Чернігівська область – Кролевець Р60 • Т 1907 • Т 2503 – Береза Р65 • Т 1915 – КПП «Бачівськ»	98 км

Національні автомобільні дороги

Н07	Чернігівська область – Ромни Р60 • Т 1913 • Т 1916 – Недригайлів Т 1904 – Кушніри Т 1926 – Штепівка Т 1906 • Т 1926 – Суми Н12 • Р44 • Р45 • Р61 • Т 1901 • Т 1909 – КПП «Юнаківка»	171 км
Н12	Суми Н07 • Р44 • Р45 • Р61 • Т 1901 • Т 1909 – Обхід Сум – Тростянець Т 1913 • Т 1923 – Т 1932 – Охтирка Р46 • Т 1705 – Лутище Т 1928 – Полтавська область	108 км

Регіональні автомобільні дороги

Р44	Глухів Р65 – Путивль Т 1911 • Т 1920 • Т 1921 • Т 1922 – Чумакове Т 1910 – Білопілля Т 1904 • Т 1906 – Суми Н07 • Н12 • Р45 • Р61 • Т 1901 • Т 1909	131 км
-----	---	--------

P45	Суми Н07 • Н12 • Р44 • Р61 • Т 1901 • Т 1909 – Краснопілля Т 1901 • Т 1918 – Мезенівка Т 1913 – Дружба Т 1923 – Велика Писарівка Т 1705 • Т 1931 – Харківська область	105 км
P46	Охтирка Н12 • Т 1929 • Т 1705 – Харківська область	22 км
P60	Кролевець М02 • Т 1907 • Т 2503 – Мутин Т 1911 – Конотоп Р61 • Т 1910 • Т 1925 – Хмелів Т 1914 – Ромни Н07 • Т 1913 • Т 1916 – Полтавська область	157 км
P61	Чернігівська область – Конотоп Р60 • Т 1910 • Т 1925 – Чернеча Слобода Т 1914 – Терни Т 1904 • Т 1919 – Соснівка Т 1906 – Суми Н07 • Н12 • Р44 • Р45 • Т 1901 • Т 1909	138 км
E38 E391 P65	Чернігівська область – Шостка Т 1907 • Т 1908 • Т 1912 – Береза М02 • Т 1915 – Глухів Р44 – Заруцьке Т 1921 – КПП «Катеринівка»	72 км

Територіальні автомобільні дороги

T 1901	Суми Н07 • Н12 • Р44 • Р45 • Р61 • Т 1909 – Миропілля – Краснопілля Р45 • Т 1918	58,6 км
T 1904	Білопілля Р44 • Т 1906 – Терни Р61 • Т 1919 – Недригайлів Н07 – Липова Долина Т 1913 – Полтавська область	95 км
T 1906	Лантратівка Т 1705 – Лебедин Т 1909 • Т 1913 – Штепівка Н07 • Т 1926 – Соснівка Р61 – Білопілля Р44 • Т 1904 – КПП «Рижівка»	122,1 км
T 1907	Шостка Р65 • Т 1908 • Т 1912 – Кролевець М02 • Р60 • Т 2503	35,1 км
T 1908	Шостка Р65 • Т 1907 • Т 1912 – Зноб-Новгородське – Середина-Буда Т 1915 • Т 1924	84 км
T 1909	Суми Н07 • Н12 • Р44 • Р45 • Р61 • Т 1901 – Лебедин Т 1906 • Т 1913	41,1 км
T 1910	Конотоп Р60 • Р61 • Т 1925 – Буринь Т 1914 • Т 1919 – Чумакове Р44	43,7 км
T 1911	Мутин Р60 – Путивль Р44 • Т 1920 • Т 1921 • Т 1922	31 км
T 1912	Шостка Р65 • Т 1907 • Т 1908 – Ямпіль Т 1915	20 км
T 1913	Ромни Н07 • Р60 • Т 1916 – Липова Долина Т 1904 – Лебедин Т 1906 • Т 1909 – Тростянець Н12 • Т 1923 – Мезенівка Р45	149,8 км
T 1914	Хмелів Р60 – Чернеча Слобода Р61 – Буринь Т 1910 • Т 1919	46,8 км
T 1915	Береза М02 • Р65 – Ямпіль Т 1912 – Під'їзд до Дружби – Середина-Буда Т 1908 • Т 1924 – КПП «Середина Буда»	69,2 км
T 1916	Ромни Н07 • Р60 • Т 1913 – Великі Бубни	23,6 км

Т 1918	Краснопілля Р45 • Т 1918 – КПП «Покровка»	20,8 км
Т 1919	Буринь Т 1910 • Т 1914 – Воскресенка – Терни Р61 • Т 1904	20,7 км
Т 1920	Путивль Р44 • Т 1911 • Т 1921 • Т 1922 – Линове – Нова Слобода – Софроніївський монастир	21,7 км
Т 1921	Путивль Р44 • Т 1911 • Т 1920 • Т 1922 – Шалигине – Заруцьке Р65	39,7 км
Т 1922	Путивль Р44 • Т 1911 • Т 1920 • Т 1921 – Кардаші – Спадщина	12 км
Т 1923	Тростянець Н12 • Т 1913 – Ницаха – Дружба Р45	32,9 км
Т 1924	Середина-Буда Т 1908 • Т 1915 – Заїзд до села Хлібороб – Заїзд до села Винторівка – Стара Гута – Василівка	26,3 км
Т 1925	Конотоп Р60 • Р61 • Т 1910 – Соснівка	4 км
Т 1926	Штепівка Н07 • Т 1906 – Катеринівка – Тимченки – Кушніри Н07	33,2 км
Т 1927	Чернеччина Т 1705 – Журавне	12,2 км
Т 1928	Лутище Н12 – Куземин	10,3 км
Т 1929	Охтирка Н12 • Р46 • Т 1705 – Бакирівка	13,8 км
Т 1930	Т 1705 – Добрянське – Сидорова Яруга	13,3 км
Т 1931	Велика Писарівка Р45 • Т 1705 – Олександрівка – Т 1705	5,9 км
Т 1932	Н12 – Зарічне	3 км

Транспортне обслуговування мешканців більшості сільських населених пунктів здійснюється дорогами місцевого значення, зокрема обласними дорогами, що мають загальну протяжність 2463,5 км (з них 2435,8 км знаходиться в управлінні Сумської обласної державної адміністрації) та районними дорогами, загальною протяжністю 2665,8 км, з них 2664,6 км знаходиться в управлінні Сумської обласної державної адміністрації (Додатки А і Б). Загальна протяжність доріг місцевого значення в Сумській області – 5,1 тис. кілометрів (70,8% від загальної протяжності автодоріг у регіоні) (Розпорядження, 2021).

Відповідно, загальна довжина мережі доріг загального користування державного значення та місцевого значення складає 7,2 тис. кілометрів, у т.ч. з твердим покриттям – 6,7 тис. кілометрів. Щільність доріг загального

користування з твердим покриттям державного та місцевого значення складає 281,9 км на 1 тис. кв. км.

Маршрутна мережа пасажирських перевезень Сумської області (Інформація, 2023) станом на 01.01.2023 р. налічує 499 автомобільних (автобусних) маршрутів загального користування, у т.ч: 4 міжнародних; 28 міжобласних; 96 міжміських внутрішньообласних; 224 приміських та 147 міських. Пасажирські автомобільні перевезення на приміських та міжміських внутрішньообласних маршрутах забезпечують 129 перевізників, у т.ч. 10 підприємств та 119 фізичних осіб – підприємців (ФОП). Маршрутна мережа охоплює понад 90% населених пунктів Сумської області (крім тих, де стан дорожнього полотна не відповідає умовам безпеки перевезень, а також, де пасажирські перевезення припинено через обстріли). Обсяги пасажирських перевезень автомобільним транспортом скорочується.

Міжміські автобусні пасажирські перевезення в області забезпечуються центральним автовокзалом у м. Суми і мережею автостанцій (рис. 2.2), що знаходяться у підвідомстві ТОВ «Сумиоблавтотранс» (Білопілля, Буринь, Велика Писарівка, Глухів, Липова Долина, Конотоп, Лебедин, Недригайлів, Охтирка, Путивль, Ромни, Шостка, Ямпіль). Пасажиропотік на центральному автовокзалі міста Суми становить 100 осіб на годину (Стратегія, 2020).

Внутрішньоміські пасажирські перевезення автомобільним транспортом здійснюються в 11 населених пунктах області. Кількість внутрішньоміських автобусних маршрутів – 48, тролейбусних – 19 (місто Суми), трамвайних – 3 (місто Конотоп). Пасажирські перевезення на міських маршрутах загального користування у Сумській області станом на 01.01.2023 р. забезпечують 50 перевізників, з них 12 підприємств та 38 фізичних осіб – підприємців, які здійснюють свою діяльність на підставі договорів про організацію пасажирських перевезень, укладених з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Здійснюють пасажирські перевезення 412 маршрутних автобусів та мікроавтобусів (станом на 01.12.2021), у т.ч. в м. Суми 336, з яких

111 (26,9%) пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю, 59 тролейбусів, з них 35 (59,3%) пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю, і 16 трамваїв (Інформація, 2023).

Рис. 2.2. Автостанція Путивль

В області знаходяться залізничні шляхи, що належать державній компанії «Укрзалізниця», зокрема двох її філій: Південна залізниця (у південній частині Сумської області) і Південно-Західна залізниця (у північній і центральній частинах регіону). Вони отримали такі назви за географічною прив'язкою до Російської імперії. У 2023 р. в застосунку «Дія» проведено опитування громадян щодо перейменування залізниць. Стосовно Південно-Західної залізниці, більшість проголосували за назву Центральна залізниця, а замість Південної залізниці найбільше голосів набрала назва Харківська залізниця. Перейменування мало відбутися впродовж 2024 р., проте юридично ці філії досі мають попередні назви.

Експлуатаційна довжина залізничних колій в межах області – 865 км (57 залізничних станцій). Залізничний транспорт підпорядковано Сумській дирекції

залізничних перевезень Південної залізниці та Конотопській дирекції залізничних перевезень Південно-Західної залізниці. Відправлення пасажирів здійснюється на 54 залізничних станціях із 57. Відправлення пасажирів у міжміському сполученні відбувається на 10 із них (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Залізничні станції, які здійснюють відправлення пасажирів у міжміському сполученні

На решті станцій, а також зупиночних пунктах, відправлення пасажирів здійснюється лише у приміському сполученні (рис. 2.4).

Найбільшими залізничними вузлами є Суми, Конотоп, Ворожба, Хутір-Михайлівський, Ромни. Залізницею забезпечуються пасажирські перевезення до інших регіонів України, проте пасажирсько-транспортне сполучення з ними залишається незадовільним.

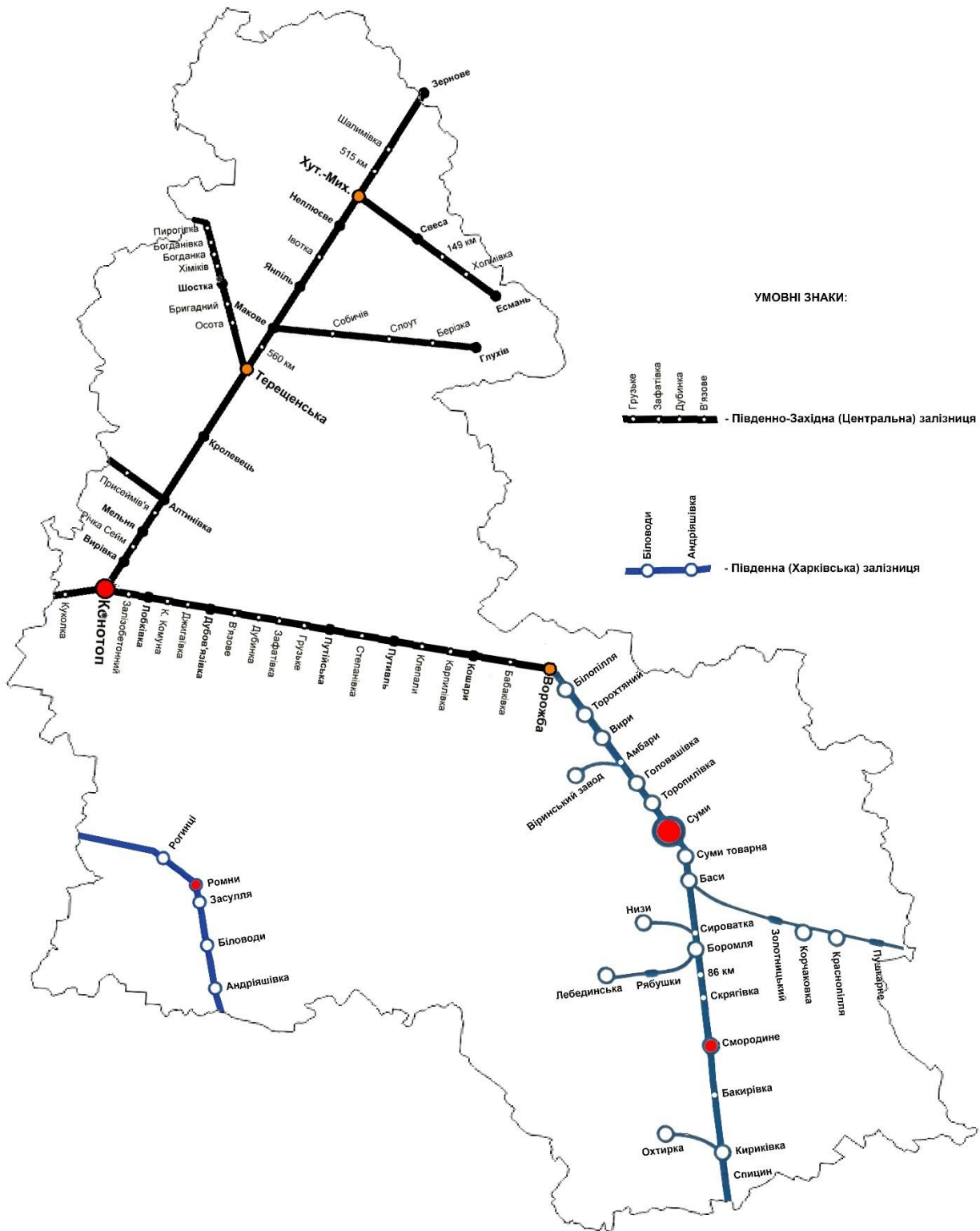

Рис. 2.4. Схема руху поїздів у приміському сполученні

Обсяг пасажирських перевезень залізничним транспортом скорочується. Найбільший пасажиропотік зберігається за напрямками Суми – Київ, Суми –

Харків, Шостка – Київ. Залізницею Бахмач-Пасажирський – Лохвиця перевезення пасажирів здійснюється лише в приміському сполученні (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Приміський дизель-поїзд на станції Ромни

Унаслідок недостатнього фінансування, транспортно-експлуатаційний стан автомобільних доріг, мостів, дорожньої інфраструктури не забезпечує швидкого, комфортного, економічного, безпечного перевезення пасажирів і вантажів. Гострою проблемою є великоваговий транспорт, на який не було розраховане дорожнє покриття автомобільних доріг, збудованих у минулому столітті. Перевізники допускають перевищення чинних вагових норм – 40 тонн для доріг державного значення та 24 тонни – для місцевого. Дорожнє полотно не витримує таких навантажень та деформується, утворюються колійність, здиблення, аварійна ямковість, що становлять загрозу безпеці дорожнього руху й призводить до передчасного руйнування навіть відремонтованих ділянок доріг. Так, із загальної протяжності автомобільних доріг загального користування місцевого значення в області, втратили несучу спроможність 3,6 тис. кілометрів,

не відповідають нормативним показникам по рівності 4,8 тис. кілометрів (Стратегія, 2020).

Для повноцінного функціонування та ефективного розвитку транспортного обслуговування населення області необхідно збільшити щільність магістральної мережі за рахунок створення додаткових шляхів у північній та південній частинах області, а також вжити необхідних заходів з реконструкції існуючої транспортної мережі, розширення проїжджих частин автомобільних доріг, міських вулиць, якими рухається громадський транспорт. Багато автомобільних доріг, навіть державного значення, по яких рухається найбільший транспортний потік, побудовані за застарілими технічними вимогами й не відповідають сучасним потребам у вантажних і пасажирських перевезеннях та потребують невідкладних ремонтних робіт.

Потребує розвитку проєкт «Соціальне таксі», для надання транспортних послуг незахищеним верствам населення, досвід впровадження якого є у Шостці (Соціальні, 2024).

2.2. Оцінка рівня розвитку транспортного обслуговування населення Сумської області

Для дослідження рівня розвитку транспортного обслуговування, є багато різних методик. Як зазначено у публікації В. Буркун (Буркун, 2018), для аналізу розвитку автотранспортної системи, варто враховувати 3 складові: економічну, соціальну та екологічну. Соціальна складова передбачає вивчення наступних показників: обсяги перевезення пасажирів автомобільним транспортом за типам сполучення (розраховується в млн. пас. км), кількість ДТП, у тому числі зі смертельним наслідком (розраховується кількість випадків на 1000 жителів), кількість поїздок у розрахунку на одну особу наявного населення у середньому за рік за допомогою автомобільного транспорту, індекси споживчих цін (тарифів) на пасажирські перевезення автомобільним транспортом, транспортна

мобільність населення (співвідношення сумарного паса жиробігу в пас. км до кількості населення), транспортна дискримінація населення (співвідношення чисельності жителів населених пунктів, транспортна доступність яких до центрів послуг соціально-гарантованого мінімуму перевищує норму на 10%).

Для вивчення територіальної диференціації транспортного забезпечення Кіровоградського регіону за рівнем забезпеченості його шляхами сполучення Ю. Сільченко та ін. (Сільченко, 2017) пропонують використовувати показник щільності транспортної мережі, який розраховується як відношення довжини шляхів сполучення до площі території регіону (2.1):

$$d_s = \frac{L}{S} \quad (2.1),$$

де: d_s – коефіцієнт транспортної забезпеченості регіону; L – довжина шляхів сполучення, км; S – площа регіону, км².

Використовуючи вищезазначену формулу, нами було розраховано щільність транспортної мережі у Сумській області, яка становить 0,103. Серед її п'яти адміністративних районів, найвищий коефіцієнт транспортної доступності має Роменський район – 0,129. Найменші показники даного коефіцієнту фіксуються в Охтирському (0,090) та Шосткинському (0,091) районах.

Транспортна доступність, як уже зазначалося, є одним з важливих показників розвитку соціальної інфраструктури будь-якого регіону.

Транспортна система забезпечує доступ до медичних закладів, шкіл, вищих навчальних закладів, культурних установ, спортивних комплексів та інших важливих об'єктів соціальної інфраструктури. Це особливо важливо для жителів віддалених і сільських районів, де без належного транспортного сполучення доступ до цих послуг може бути обмеженим. Як зазначено у науковій статті І. Ходикіної та ін. (Ходикіна, 2011) зазвичай забезпеченість території автомобільними дорогами розраховують як відношення довжини доріг до площі, на якій вони розташовані, а отже, відображається показником у км/км², або в км/1000 км². Для відображення забезпеченості території автомобільними

дорогами використовують ще один показник: відношення довжини доріг території до кількості населення, яке проживає на цій території. Цей показник відображається у км/особу, або у км/1000 осіб.

Наприклад, О. Дзюбинська та ін. (Дзюбинська, 2014) для дослідження транспортної забезпеченості автори пропонують використовувати кілька способів. Перший спосіб – розрахунок відношення площі регіону до загальної протяжності автошляхів (2.2):

$$d_s = \frac{1000 \cdot L_E}{S} \quad (2.2),$$

де: L_E – довжина експлуатаційної мережі доріг, км; S – площа регіону, км. кв.

Проте у випадку однакової чи близької площі досліджуваних територій потреба в транспорті буде більшою тій, чисельність населення якої більша. Відповідно до другого способу, транспортну забезпеченість визначають відношенням протяжності мережі до кількості наявного населення (2.3):

$$d_H = \frac{1000 \cdot L_E}{H} \quad (2.3),$$

де: L_E – довжина експлуатаційної мережі, H – кількість населення регіону, тис. осіб.

Однак просте відношення довжини доріг до площі території чи до населення, яке проживає на цій території, лише узагальнено відображає забезпеченість автомобільними дорогами. Адже у великих містах на відносно невеликих територіях концентрується велика кількість населення і саме в таких містах забезпеченість автомобільними дорогами істотно знижується. Цю особливість відзначав Е. Енгель, який обґрунтував формулу забезпеченості автомобільними шляхами, що враховує відзначену вище особливість.

Коефіцієнт Енгеля для вивчення стану інфраструктурного забезпечення регіонів використовували у своїх дослідженнях багато вчених (Сотниченко, 2014; Сільченко, 2017) та ін.

У науковій роботі В. Буркун (Буркун, 2018) розглянуто методичні підходи до визначення ефективності національної автотранспортної системи України.

Для оцінки ступеня забезпеченості автомобільними та залізничними шляхами території автори також пропонують використовувати коефіцієнти Енгеля, який визначається за наступною формулою (2.4):

$$K_e = \frac{L}{\sqrt{SH}} \quad (2.4),$$

де: K_e – коефіцієнт Енгеля, L – протяжність шляхів загального користування з твердим покриттям на кінець року, км; S – площа території, км²; H – чисельність населення, оцінка на кінець року, осіб.

Використовуючи дану методику, нами було розраховано коефіцієнт Енгеля для адміністративних районів Сумської області. Загалом по регіону цей коефіцієнт дорівнює 0,077. Це найбільше значення. За розрахунками, найнижчий коефіцієнт має Охтирський район – 0,009.

Розрахунки коефіцієнта Енгеля, дають можливість встановити міця критичної напруги щодо забезпеченості автомобільними шляхами та оцінити рівень забезпеченості регіону шляхами сполучення. Однак, як зазначено у статті Р. Гудими (Гудима, 2013), цей коефіцієнт є порівняльним, відтак для нього не наводяться нормативні показники, а його основним недоліком є нівелювання рівнем економічного розвитку регіону. На думку С. Тульчинської та С. Кириченка (Тульчинська, 2017) коефіцієнт Енгеля може бути модифікований під розрахунок не тільки оцінки транспортної інфраструктури, а й соціальної інфраструктури в цілому.

Для детальнішої характеристики транспортної забезпеченості території Сумської області автошляхами було використано методику, описану у вже згаданій роботі Ю. Сільченко та ін. (Сільченко, 2017), де, крім коефіцієнту за формулою Енгеля, пропонується використовувати коефіцієнт Гольца, аби врахувати не тільки площу і чисельність населення, а й кількість населених пунктів (2.5):

$$K_g = \frac{L}{\sqrt{SP}} \quad (2.5),$$

де: K_g – коефіцієнт Гольца; L – довжина шляхів сполучення, км; S – площа регіону, км²; H – чисельність населення, тис. осіб; P – кількість населених пунктів, одиниць.

У таблиці 2.2 наведено розрахунки транспортної забезпеченості населення Сумської області відповідно до вищенаведених формул. Як видно з табл. 2.2, у Сумській області коефіцієнт Гольца найвищий в Шосткинському та Сумському районі, а найменший – в Роменському.

Таблиця 2.2

Базові показники визначення рівня транспортного обслуговування населення у Сумській області

Адміністративна одиниця	Щільність транспортної мережі	Транспортна забезпеченість (S)	Транспортна забезпеченість (N)	Коефіцієнт Гольца	Коефіцієнт Енгеля
Конотопський	0,104	104,42	26,16	4,077	0,017
Охтирський	0,090	90,28	26,16	4,156	0,009
Роменський	0,130	129,80	35,40	3,615	0,016
Сумський	0,103	102,51	9,29	7,019	0,021
Шосткинський	0,091	91,35	27,72	8,219	0,014
Сумська область	0,103	103,36	22,62	4,010	0,077

На основі цих показників можна встановити рівень забезпеченості територій шляхами сполучення окремих видів транспорту. Разом з тим, як зазначають самі автори (Сільченко 2017), ці коефіцієнти хоча й можуть бути використані для комплексної оцінки території, але вони дають неповне уявлення щодо рівня розвитку транспорту, оскільки не враховують конфігурацію мережі, пропускну спроможність її елементів, якісні показники функціонування транспортної мережі.

Наведені вище розрахункові показники є важливими індикаторами рівня забезпеченості територій шляхами сполучення. Вони можуть бути використані для комплексної оцінки транспортного обслуговування регіону, тому що ефективне транспортне обслуговування сприяє соціальній інтеграції,

забезпечуючи зв'язок між різними населеними пунктами та сприяючи взаємодії між різними групами населення. Це допомагає зменшити соціальну ізоляцію, особливо в сільських або малозаселених районах. Наявність добре розвиненої транспортної інфраструктури зменшує час, витрачений на поїздки до місць роботи, навчання чи обслуговування, що підвищує загальний комфорт життя. Також вона полегшує доступ до об'єктів культури і закладів рекреаційної інфраструктури, сприяючи збагаченню культурного життя регіону.

РОЗДІЛ 3.

СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Мережа закладів системи охорони здоров'я Сумської області

При дослідженні рівня розвитку соціальної інфраструктури, важливим аспектом є вивчення медичного обслуговування населення. Здоров'я населення є базовим елементом соціального добробуту і визначає продуктивність праці, економічну активність та демографічну стійкість регіонів. Аналіз доступності медичних послуг дозволяє оцінити якість життя та рівень соціальної безпеки. Дослідження охорони здоров'я допомагає виявляти регіональні диспропорції, слабкі місця та планувати розподіл ресурсів (кадри, технології, фінанси). Наявність сучасних медичних закладів та інших установ соціального забезпечення, сприяє підвищенню загального рівня здоров'я населення, відіграє важливу роль у профілактиці захворювань у підтримці соціальної стабільності.

Медичне обслуговування є невід'ємною складовою соціальної інфраструктури та сприяє підвищенню якості життя, економічному розвитку та соціальній інтеграції, роблячи регіон більш привабливим для проживання, роботи та інвестицій. Ефективна система медичного обслуговування знижує витрати на охорону здоров'я, пов'язані з хронічними захворюваннями та інвалідністю, та зменшує втрати від тимчасової непрацездатності.

Нині, як в Україні в цілому, так і в її регіонах є проблеми з популяційним здоров'ям населення (висока первинна захворюваність і поширеність захворювань серцево-судинної системи, хвороб органів дихання, травлення, злоякісних новоутворень тощо), пов'язані з багатьма чинниками, такими як старіння населення, відсутність профілактики, поширеність шкідливих звичок і т.д. Такі негативні тенденції призводять до тимчасової непрацездатності населення, інвалідності, значних економічних втрат, тощо. Слід зазначити, що

на стан здоров'я населення також впливає територіальна організація медичних закладів, яка досить часто не задовольняє потреби мешканців того чи іншого регіону чи у доступній та якісній медичній допомозі.

На початку 2023 року розпочався черговий інфраструктурний етап медичної реформи, основна мета якого формування так званої спроможної мережі медичних закладів. Міністерство охорони здоров'я, спираючись на досвід країн Балтії, як прийнятну модель для застосування в Україні, визначає спроможну мережу як систему медичних закладів, що надають медичні послуги у межах госпітального округу, зокрема під час надзвичайних ситуацій, надзвичайного чи воєнного стану. Ці заклади дозволяють організувати належну якість, своєчасність та доступність для населення медичного обслуговування, а також ефективне використання матеріальних, трудових та інших ресурсів. Формування спроможної мережі – це концентрація державної підтримки на закладах, які входять до цієї мережі. Фінансування за державний кошт ремонтів, реконструкцій, придбання дороговартісного обладнання (таких як ангиографи, магнітно-резонансні томографи), в першу чергу, будуть спрямовані на заклади в спроможній мережі (хоча жоден із закладів, як з мережі, так і поза нею, не позбавляються можливості укласти договори з Національною службою здоров'я України – НСЗУ).

Спроможна мережа закладів охорони здоров'я формується на основі госпітальних округів, які, своєю чергою, діляться на госпітальні кластери. У межах госпітальних округів функціонують загальні, кластерні та надкластерні багатопрофільні лікарняні заклади охорони здоров'я, заклади первинної медичної допомоги (ПМД), центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф а також надавачі інших медичних послуг (Дубина, 2024).

Ефективна система охорони здоров'я відіграє ключову роль у попередженні хвороб та боротьбі з епідеміями, природними й техногенними катастрофами та іншими надзвичайними ситуаціями. Вона забезпечує готовність до швидкого реагування на загрози здоров'ю населення, зменшуючи ризики для

регіону. Відповідно до цього, у Сумській області було створено один Сумський госпітальний округ, який поділений на кластери за районним принципом (кожен адміністративний район – це один кластер)¹. Обласний центр також повинен мати окрему кластерну лікарню, яка обслуговуватиме міське населення.

Надкластерними закладами охорони здоров'я є багатoproфільні лікарні для дорослих або для дітей, у яких наявні ресурси та технології, орієнтовані на забезпечення медичного обслуговування у найбільш складних та/або рідкісних випадках захворювань населення та лікування в стаціонарних умовах. Надкластерні заклади створюються із розрахунку не більше одного на госпітальний округ й виконують функцію головного центру з організації й надання медичної й реабілітаційної допомоги населенню всього Сумського госпітального округу за такими напрямками:

- онкологічний;
- кардіологічний;
- психіатричний;
- фтизіопульмонологічний або інфекційний;
- перинатальний.

Усього надкластерні заклади можуть працювати за 28-ма напрямками медичного обслуговування:

1. акушерство і гінекологія (III рівень перинатальної допомоги)
2. анестезіологія (інтенсивна терапія в невідкладних станах)
3. гастроентерологія
4. гематологія
5. неонатологія
6. ендокринологія
7. інтенсивна терапія

¹ Формування госпітальних кластерів не пов'язане з адміністративно-територіальною реформою. Якщо в Сумській області, наприклад, з'являться якісні дороги, суттєво змінивши час доставки пацієнта до тих чи інших лікарень, межі госпітальних кластерів також зміняться. На зміну меж кластерів можуть також впливати й інші фактори.

8. інфекційні хвороби
9. кардіологія
10. кардіохірургія
11. комбустіологія
12. неврологія
13. нейрохірургія
14. нефрологія
15. отоларингологія
16. офтальмологія
17. ортопедія і травматологія
18. паліативна медична допомога
19. пульмонологія
20. реабілітація
21. ревматологія
22. судинна хірургія
23. терапія
24. торакальна хірургія
25. урологія
26. хірургія, зокрема дитяча
27. щелепо-лицева хірургія
28. трансфузіологія

Цей перелік напрямів медичного обслуговування визначено Кабінетом Міністрів України, але він може бути розширений рішенням власника багатопрофільного лікарняного закладу відповідно до потреб населення.

До надкластерних лікарень Сумщини ввійдуть сім закладів:

1. Сумська обласна клінічна лікарня
2. Обласна дитяча клінічна лікарня
3. Обласний клінічний перинатальний центр

4. Медичний клінічний центр інфекційних хвороб та дерматології імені Зіновія Красовицького

5. Обласна клінічна спеціалізована лікарня

6. Сумський обласний клінічний кардіологічний диспансер

7. Сумський обласний клінічний онкологічний центр

Кластерний заклад охорони здоров'я – багатопрофільний лікарняний заклад, здатний забезпечити на території госпітального кластера потребу населення в медичному обслуговуванні у найбільш поширених захворюваннях і хворобливих станах. Кластерні лікарні надаватимуть допомогу пацієнтам з хворобами у середній та тяжкій формах. Ці заклади мають розташовуватися так, щоб з будь-якої точки кластера (району) до нього можна було дістатися не довше, ніж за годину.

У госпітальному кластері може бути більше ніж один кластерний заклад, якщо кожен з них обслуговуватиме не менше ніж 120 тисяч пацієнтів. В обласних центрах та містах з населенням понад 300 тисяч людей кількість кластерних медичних закладів визначається з розрахунку один на 150 тисяч пацієнтів.

Кластерні ЗОЗ можуть працювати за 20-ма напрямками медичного обслуговування:

1. акушерство і гінекологія (II рівень перинатальної допомоги)
2. алергологія
3. анестезіологія (інтенсивна терапія в невідкладних станах)
4. дерматовенерологія
5. ендокринологія (крім хірургічних втручань)
6. інфекційні хвороби
7. кардіологія, зокрема інтервенційна кардіологія
8. неврологія
9. нейрохірургія
10. отоларингологія
11. педіатрія

12. реабілітація
13. терапія
14. ортопедія і травматологія
15. урологія
16. хірургія, зокрема судинна
17. офтальмологія
18. паліативна медична допомога
19. психіатрія
20. трансфузіологія

До кластерних лікарень увійдуть шість медичних закладів Сумщини: два заклади у Сумському районі (Центральна міська клінічна лікарня і клінічна лікарня Святого Пантелеймона) і по одному в інших (Конотопська центральна районна лікарня імені академіка Михайла Давидова, Охтирська центральна районна лікарня, Роменська центральна районна лікарня, Шосткинська центральна районна лікарня).

Третій рівень вторинної ланки медичного обслуговування складуть загальні лікарні – заклади охорони здоров'я, що надають базову медичну допомогу не менше ніж 40 тисячам пацієнтів однієї або кількох територіальних громад у госпітальному кластері, з урахуванням, що пацієнти можуть дістатися до нього не пізніше, ніж за 60 хвилин з урахуванням якості доріг, які можуть ускладнити доступність.

Загальні лікарні працюють за шістьма напрямками медичного обслуговування: анестезіологія (інтенсивна терапія в невідкладних станах), неврологія, інфекційні хвороби, ортопедія і травматологія, терапія та хірургія.

До спроможної мережі загальних лікарень Сумської області увійшли й ті заклади, які не обслуговують необхідні 40 тисяч населення, але в районах обслуговування яких існує ризик оперативного оточення, порушення транспортних і логістичних шляхів і, відповідно, служби екстреної медичної допомоги не зможуть вчасно доставити цих пацієнтів до інших закладів, де їм

буде надана медична допомога. Відтак до загальних лікарень на Сумщині ввійдуть 10 колишніх центральних районних лікарень, які не стали кластерними.

Зокрема це:

1. Білопільська міська лікарня
2. Буринська лікарня імені проф. М.П. Новаченка
3. Глухівська міська лікарня
4. Краснопільська лікарня
5. Кролевецька лікарня
6. Лебединська лікарня імені К.О. Зільберника
7. Недригайлівська лікарня
8. Путивльська міська лікарня
9. Тростянецька міська лікарня
10. Ямпільська лікарня

Лікарні, що потрапили до спроможної мережі, матимуть пріоритет у отриманні державного фінансування на ремонт, реконструкцію та закупівлю за державний кошт дорогого обладнання. Передбачається, що обладнання вони отримуватимуть згідно зі своєю роллю у госпітальному окрузі, щоб воно постійно працювало, а не простоювало, чекаючи на пацієнта.

Згідно даних НСЗУ, за підсумками II календарного кварталу 2024 р., усі лікарні Сумської області здійснили наступну кількість госпіталізацій (на ці дані можна орієнтуватись для оцінки обсягів надання стаціонарної медичної допомоги:

КНП Сумської обласної ради «Сумська обласна клінічна лікарня» – 4329,

КНП Сумської обласної ради Сумський обласний клінічний онкологічний центр – 3707,

КНП Сумської міської ради «Клінічна лікарня №5» – 3725,

КНП Сумської обласної ради «Клінічна лікарня Святого Пантелеймона» – 2442,

КНП «Центральна міська клінічна лікарня» Сумської міської ради – 2149,

- КНП Сумської обласної ради «Сумська обласна дитяча клінічна лікарня» – 2096,
- КНП Конотопської міської ради «Конотопська центральна районна лікарня імені академіка Михайла Давидова» – 1678,
- КНП «Роменська міська лікарня» Роменської районної ради – 1489,
- КНП Сумської обласної ради «Сумський обласний спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення» – 1458,
- КНП Охтирської міської ради «Охтирська центральна районна лікарня» – 1440,
- КНП «Глухівська міська лікарня» Глухівської міської ради – 1224,
- КНП «Шосткинська центральна районна лікарня» Шосткинської районної ради – 1063,
- КНП «Буринська лікарня ім. проф. М.П. Новаченка» – 979,
- КНП «Дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди» Сумської міської ради – 946,
- КНП «Клінічна лікарня №4» Сумської міської ради – 930,
- КНП «Лебединська лікарня імені К.О. Зільберника» Лебединської міської ради – 868,
- КП «Кролевецька лікарня» Кролевецької міської ради – 712,
- КНП Білопільської міської ради «Білопільська міська лікарня» – 683,
- КНП «Тростянецька міська лікарня» Тростянецької міської ради – 668,
- КНП Конотопської міської ради «Конотопська міська лікарня» – 630,
- КНП Сумської обласної ради «Обласна спеціалізована лікарня у м. Глухів» – 614,
- КНП «Клінічний перинатальний центр Діви Марії» Сумської міської ради – 604,
- КНП «Путивльська міська лікарня» Путивльської міської ради – 575,
- КНП Сумської обласної ради «Сумський обласний кардіологічний диспансер» – 563,

- КНП «Недригайлівська лікарня» Недригайлівської селищної ради – 560,
КНП «Ямпільська лікарня» Ямпільської селищної ради – 539,
КНП «Липоводолинська лікарня» Липоводолинської селищної ради – 359,
КНП «Краснопільська лікарня» Краснопільської селищної ради – 316,
КНП Сумської обласної ради «Медичний клінічний центр інфекційних
хвороб та дерматології ім. З. Й. Красовицького» – 311,
КНП «Середино-Будська міська лікарня» Середино-Будської міської ради
– 176,
КНП Сумської обласної ради «Обласний клінічний перинатальний центр»
– 160,
КНП Сумської обласної ради «Сумський обласний клінічний госпіталь
ветеранів війни» – 139,
КНП «Шосткинська дитяча лікарня» Шосткинської міської ради – 121,
КНП «Великописарівська лікарня» Великописарівської селищної ради –
39,
КНП Сумської обласної ради «Регіональний клінічний
фтизіопульмонологічний центр» (Степанівка) – 17,
КНП Сумської обласної ради «Обласна клінічна спеціалізована лікарня»
(Ромни) – 1.

Лікарні більше стосуються госпітальних округів та кластерів і не є напряду пов'язаними з усіма територіальними громадами. Звичайно, жителі сільських та селищних громад також лікуються у лікарнях, які є для них інфраструктурою вторинного рівня, проте більшість мешканців громад, особливо сільських та селищних, у повсякденному житті мають справи з первинною медичною допомогою.

3.2. Первинна ланка мережі медичного обслуговування населення Сумської області

Первинну ланку спроможної мережі медичних закладів Сумської області, станом на 26.07.2024 р., складають 90 надавачів медичних послуг, що мають договори з НСЗУ, зокрема 51 юридична особа комунальної форми власності – переважно комунальні неприбуткові підприємства – центри первинної медичної (медико-санітарної допомоги) територіальних громад (далі – ЦПМСД). Для надання ПМД створено 622 місця надання первинної допомоги (табл. 3.1), у т.ч. 171 пункт лікарської допомоги (територіальні лікарні, амбулаторії загальної практики – сімейної медицини, сільські лікарські амбулаторії).

Таблиця 3.1

Заклади охорони здоров'я первинної ланки спроможної мережі у Сумській області

Адміністративний район	Кількість закладів охорони здоров'я первинної ланки спроможної мережі
Конотопський	161
Охтирський	99
Роменський	93
Сумський	156
Шосткинський	113
Усього	622

Лікарську допомогу надають 585 лікарів ПМД, що працюють у закладах комунальної форми власності. Разом з відомчими та приватними медичними закладами і ФОП, первинну медичну допомогу у регіоні надає 741 лікар. Крім пунктів лікарської допомоги, первинну медичну допомогу надають 455 фельдшерських / фельдшерсько-акушерських пунктів (ФП/ФАП), пунктів здоров'я (ПЗ), кабінетів медичної допомоги (КМД)² (рис. 3.1).

² Кабінети невідкладної медичної допомоги діють лише при ЦПМСД м. Лебедин з базуванням у селах Михайлівка, Василівка, Малий Вистороп, Великий Вистороп, Ворожба, Рябушки, Межиріч, Катеринівка, Будилка, Кам'яне, Московський Бобрик, Штепівка, Підпригори, Гринцеве, Павленкове.

Доформовують спроможну мережу медичних установ заклади екстреної медичної допомоги, в структурі якої 5 станцій, 14 підстанцій та 37 пунктів постійного базування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги (Е(Ш)МД).

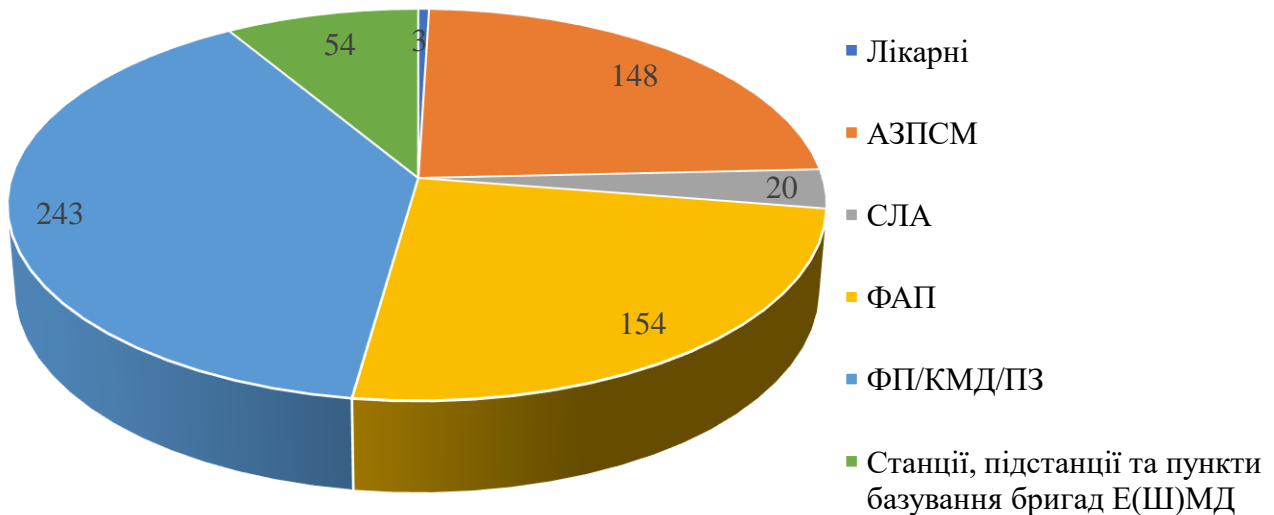

Рис. 3.1. Структура первинної спроможної мережі закладів охорони здоров'я у Сумській області за їх типом (одиниць) (станом на 1.01.2023 р.)

Заклади, які не увійшли до спроможної мережі, можуть продовжувати функціонувати за умови утримання їх територіальними громадами, або ж як приватні чи відомчі медичні установи. Станом на 26.07.2024 р. первинну допомогу надають 19 закладів приватної форми власності (без ФОП), які мають 24 місця надання первинної методичної допомоги, яку здійснюють 116 лікарів. Серед найбільш відомих в області – ТзОВ «Медея-Суми», ТзОВ «Сімейна поліклініка» (Ромни), ТзОВ Лікувально-діагностичний центр «Здравіє» (Конотоп), ТзОВ «Мій лікар» (Кролевець), ТзОВ «Ваш лікар – В.А.М» (Ромни), ТзОВ «Міра» (Суми), ТзОВ «Медсоюз»+ (Суми), ПП «Флорис – С» (Суми) та ін. Також первинну медичну допомогу надають 20 фізичних осіб-підприємців медичного спрямування, що мають відповідні договори з НСЗУ, у яких працює 48 лікарів, у т.ч. 4 лікарі-педіатри.

Для характеристики компонентної структури сфери охорони здоров'я, нами виділено такі типи закладів: лікарні, що не увійшли до переліку загальних лікарень спроможної мережі, міські лікарські амбулаторії та амбулаторії загальної практики-сімейної медицини (працює не менше 2 лікарів первинної медичної допомоги), ФАП, ФП (відокремлені структурні підрозділи амбулаторій або ЦПСМД, що забезпечують надання долікарської медичної допомоги населенню), пункти здоров'я (допомогу надають молодші спеціалісти з медичною освітою (фельдшер, медична сестра) та (або) лікар, що забезпечує нерегулярне надання первинної медичної допомоги у дні свого прийому).

Для надання невідкладної медичної допомоги населенню діє Сумський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф (Сумський, 2024). Цей центр налічує 5 станцій у всіх адміністративних районах області (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Структура Е(Ш)МД в Сумській області

Центральна станція Е(Ш)МД включає 4 підстанції: перша підстанція Центральної станції Е(Ш)МД, Білопільська, Лебединська та Краснопільська. Крім того, діють пункти постійного базування (ППБ) бригад Е(Ш)МД Сумського району: ППБ «Госпітальний» м. Суми, ППБ смт Хотінь, ППБ смт Степанівка, ППБ с. Нижня Сироватка, ППБ с. Юнаківка та ППБ с. Миропілля.

До Конотопської станції Е(Ш)МД входять 3 підстанції: Буринська, Путивльська та Кролевецька. В межах дії даної станції функціонують пункти постійного базування бригад Е(Ш)МД: ППБ смт Дубов'язівка, ППБ с. Козацьке, ППБ с. Вирівка, ППБ с. Соснівка.

Охтирська станція Е(Ш)МД включає Тростянецьку та Великописарівську підстанції. На території Охтирського району діють 2 пункти постійного базування бригад Е(Ш)МД у с. Грунь та смт Чупахівка.

В межах діяльності Роменської станції екстреної (швидкої) медичної допомоги функціонує дві підстанції – Недригайлівська та Липоводолинська. А також працюють два пункти постійного базування бригад Е(Ш)МД у с. Хмелів та с. Андріяшівка.

Північні території Сумської області обслуговує Шосткинська станція Е(Ш)МД. Послуги з екстреної (швидкої) медичної допомоги надають 3 підстанції: Глухівська, Ямпільська та Середино-Будська. Крім того, діють 3 пункти постійного базування бригад Е(Ш)МД у смт Вороніж, с. Клишки та с. Івот.

Найпоширенішою на території Сумської області складовою мережі закладів охорони здоров'я є фельдшерські й фельдшерсько-акушерські пункти (табл. 3.2).

Загалом їх налічується 397 (разом з пунктами здоров'я), що становить 63,8% загальної чисельності закладів спроможної мережі. Основна мета діяльності цих закладів полягає у наданні долікарської медичної допомоги на території одного або декількох населених пунктів, де немає інших надавачів безоплатної первинної медичної допомоги, з метою забезпечення належної

доступності до неї. Зазначимо, що не всі ці заклади укомплектовані медичним персоналом згідно чинних нормативів.

Таблиця 3.2

Типологічна структура спроможної мережі закладів первинного рівня охорони здоров'я адміністративних районів Сумської області (станом на 1.01.2023 р.)

Адміністративний район	Лікарні	АЗПСМ	СЛА	ФАП	ФП/ПЗ/КМД	Станції, підстанції та пункти постійного бабування бригад Е(Ш)МД
Конотопський		27	6	34	83	11
Охтирський	1	26	4	16	45	7
Роменський	1	22	7	22	34	7
Сумський	0	49	2	45	44	16
Шосткинський	1	24	1	49	25	13
Усього	3	148	20	154	243	54

ФАП та ФП є відокремленими структурними підрозділами амбулаторій загальної практики-сімейної медицини (АЗПСМ) чи інших підрозділів ЦПСМД або ж територіальних лікарень, що функціонують поза спроможною мережею. Всього у Сумській області діє 3 таких лікарні: Великописарівська, яка зараз зруйнована (рис. 3.3), Липоводолинська і Середино-Будська, а також 160 АЗПСМ та 20 сільських лікарських амбулаторій (СЛА).

Рис. 3.3. Приміщення Великописарівської лікарні та ЦПСМД після обстрілів

АЗПСМ, у підвідомстві до яких знаходяться ФАП і ФП, є основною одиницею у функціонально-компонентній структурі первинної ланки закладів охорони здоров'я, яка надає лікарську допомогу (передбачає консультацію лікаря), забезпечує діагностику й лікування найпоширеніших хвороб, нескладних травм, отруєнь та інших станів, медичної профілактики захворювань, а також направлення пацієнтів на отримання вторинної, третинної медичної допомоги та санаторно-курортного лікування. АЗПСМ є у всіх територіальних громадах Сумської області (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Мережа АЗПСМ Сумської області

Територіальна громада	Чисельність населення, осіб (на 1.01.2022 р.)	Кількість АЗПСМ
Конотопський район		
Бочечківська сільська громада	4287	2
Буринська міська громада	19678	3
Дубов'язівська селищна громада	9733	3
Конотопська міська громада	87403	3
Кролевецька міська громада	35033	8
Новослобідська сільська громада	13026	2
Попівська сільська громада	13026	5
Путівльська міська громада	20358	1
Охтирський район		
Боромлянська сільська	4920	1
Великописарівська селищна	10009	5
Грунська сільська	5271	3
Кириківська селищна	6064	2
Комишанська сільська	2988	2
Охтирська міська	47642	2
Тростянецька міська	28107	4
Чернечинська сільська	9576	5
Чупахівська селищна	5530	2
Роменський район		
Андрияшівська сільська	8368	3
Вільшанська сільська	4521	2
Коровинська сільська	3631	2
Липоводолинська селищна	12499	4
Недригайлівська селищна	13946	3
Роменська міська	54264	4

Синівська сільська	4575	2
Хмелівська сільська	5705	2
Сумський район		
Бездрицька сільська	3425	2
Білопільська міська	22579	3
Верхньосироватська сільська	6018	2
Ворожбянська міська	8114	1
Краснопільська селищна	20421	8
Лебединська міська	41421	1
Миколаївська селищна	11970	2
Миколаївська сільська	6685	2
Миропільська сільська	4172	1
Нижньосироватська сільська	5782	2
Річківська сільська	4065	2
Садівська сільська	10000	3
Степанівська селищна	10787	1
Сумська міська	267046	15
Хотінська селищна	6096	2
Юнаківська сільська	5735	2
Шосткинський район		
Березівська сільська	4764	3
Глухівська міська	37931	2
Дружбівська міська	5295	2
Есманьська селищна	5429	1
Зноб-Новгородська селищна	4690	1
Свеська селищна	8282	1
Середино-Будська міська	10308	1
Шалигинська селищна	4131	1
Шосткинська міська	90591	11
Ямпільська селищна	8011	1

Найбільше АПЗСМ (15) створено у Сумській міській громаді, що зрозуміло, виходячи з великої кількості населення тут – понад 250 тис. осіб. 11 АПЗСМ створено у Шосткинській міській громаді, хоча тут чисельність населення є втричі меншою. У цьому контексті варто відзначити, що згідно чинного Наказу МОЗ України та Мінрегіонбуду України від 06.02.2018 р. № 178/24 «Про затвердження Порядку формування спроможних мереж надання первинної медичної допомоги», АЗПСМ створюється, виходячи з чисельності населення від 3000 осіб (Наказ, 2018). Однак цей норматив дотримано не завжди.

Наприклад, у Свеській селищній громаді з населенням понад 8000 осіб створено лише 1 АПЗСМ, тоді як в Андріяшівській громаді, з приблизно такою ж чисельністю населення, функціонує 3 АПЗСМ. Хоча названим вище наказом при визначенні територіального розташування регулярних місць надання дозволяється враховувати наявність існуючих маршрутів транспорту загального користування та історичну традиційність територіального розташування місця надання первинної медичної допомоги. У сучасних амбулаторіях (рис. 3.4) передбачено денний стаціонар, індивідуальне опалення, холодне та гаряче водопостачання, враховано потреби маломобільних груп населення.

Рис. 3.4. Амбулаторія сімейної медицини у Бездрицькій громаді

Географічна специфіка розміщення елементів спроможної мережі виливається у показники забезпечення адміністративно-територіальних одиниць області закладами охорони здоров'я (табл. 3.4). Доступ до медичних послуг сприяє соціальній стабільності, оскільки забезпечує рівний доступ до охорони здоров'я для всіх верств населення, зокрема для вразливих груп.

Таблиця 3.4

Забезпечення закладами первинної ланки охорони здоров'я спроможної мережі територіальних громад Сумської області

Громада	Площа громади у розрахунку на 1 заклад (км ²)	Кількість мешканців громади (осіб) у розрахунку на 1 заклад
Бочечківська сільська	55,2	612
Буринська міська	25,6	562
Дубов'язівська селищна	21,9	406
Конотопська міська	20,2	17481
Кролевецька міська	37,7	1030
Новослобідська сільська	47,0	1184
Попівська сільська	37,2	543
Путівльська міська	28,0	969
Конотопський район	32,3	1258
Боромлянська сільська	61,0	984
Великописарівська селищна	23,3	455
Грунська сільська	34,7	753
Кириківська селищна	30,1	674
Комишанська сільська	32,8	747
Охтирська міська	16,5	9528
Тростянецька міська	32,8	1171
Чернечинська сільська	48,8	798
Чупахівська селищна	24,9	503
Охтирський район	32,3	1213
Андріяшівська сільська	34,9	523
Вільшанська сільська	28,9	502
Коровинська сільська	23,7	454
Липоводолинська селищна	41,9	893
Недригайлівська селищна	19,7	930
Роменська міська	80,8	4522
Синівська сільська	42,2	654
Хмелівська сільська	27,0	475
Роменський район	37,4	1156
Бездрицька сільська	41,3	1713
Білопільська міська	60,4	2509
Верхньосироватська сільська	34,9	1204
Ворожбянська міська	30,5	1623
Краснопільська селищна	34,0	756
Лебединська міська	82,1	2071
Миколаївська селищна	28,3	748
Миколаївська сільська	54,8	1337

Миропільська сільська	16,4	417
Нижньосироватська сільська	55,0	1927
Річківська сільська	28,6	508
Садівська сільська	41,8	1111
Степанівська селищна	18,5	1541
Сумська міська	18,3	14055
Хотінська селищна	29,4	1016
Юнаківська сільська	68,4	1147
Сумський район	39,6	2784
Березівська сільська	77,5	794
Глухівська міська	26,5	2231
Дружбівська міська	25,2	1059
Есманьська селищна	42,3	418
Зноб-Новгородська селищна	36,1	361
Свеська селищна	49,2	1380
Середино-Будська міська	65,7	1145
Шалигинська селищна	36,8	590
Шосткинська міська	43,3	3124
Ямпільська селищна	65,4	1001
Шосткинський район	44,1	1588
Сумська область	37,1	1600

Аби оцінити щільність закладів первинної ланки охорони здоров'я спроможної мережі громад Сумської області, нами розраховано площу території громади, яка припадає на 1 заклад. Певним чином, цей показник є середньою територією (зоною) обслуговування медичного закладу первинної ланки у громаді.

В середньому по області територія обслуговування одного закладу становить 37,1 км² і відрізняється за адміністративними районами від 32,3 км² у Конотопському й Охтирському районах до 44,1 км² у Шосткинському. У розрізі територіальних громад, найбільша щільність закладів первинної ланки охорони здоров'я спроможної мережі у Миропільській сільській, Охтирській та Сумській міських і Степанівській селищній громадах – тут кожен заклад має зону обслуговування менше 20 км². Значно більша територія обслуговування припадає на один медичний заклад у Ямпільській селищній, Середино-Будській

міській, Юнаківській і Березівській сільських громадах, де вона становить 65-75 км², а у Роменській та Лебединській міських – навіть більше 80 км².

В середньому один медичний заклад первинної ланки обслуговує 1600 осіб. Стосовно показника кількості мешканців, які припадають на 1 заклад медичного обслуговування, вирізняється Зноб-Новгородська і Дубов'язівська селищні, Миропільська сільська, Есманьська селищна, Коровинська сільська, Великописарівська селищна³ і Хмелівська сільська громади, де на один медичний заклад припадає менше 500 осіб.

Значно більший контингент обслуговують заклади первинної ланки охорони здоров'я громад міст – районних центрів. Але якщо у Шосткинській і Роменській громаді – це менше 5 тис. осіб, то у Охтирській майже 10 тисяч, а у Конотопській – понад 17 тис. осіб.

Для детального дослідження охоплення території об'єднаних громад закладами первинної ланки сфери охорони здоров'я, нами розраховано коефіцієнт їх територіальної концентрації, шляхом обчислення відповідного індексу, визначення якого здійснюється за формулою (3.1):

$$I_{\text{тк}} = \frac{p \cdot S}{P \cdot s} \quad (3.1),$$

де $I_{\text{тк}}$ – індекс територіальної концентрації, p – кількість закладів охорони здоров'я у громаді; P – кількість закладів первинної ланки медичного обслуговування в області; s – площа громади; S – площа Сумської області.

Значення $I_{\text{тк}}$ менше 1,0 свідчить про розріджену мережу закладів охорони здоров'я у певній громаді; якщо показник близький до 1,0 – можемо говорити про щільність закладів медичного обслуговування на середньообласному рівні; вище 1,0 – про високу насиченість території громади такими закладами порівняно із цим показником (рис. 3.5).

³ Великописарівська і Ямненська АЗПСМ цієї громади через руйнування і постійні обстріли ведуть прийом пацієнтів у Охтирці.

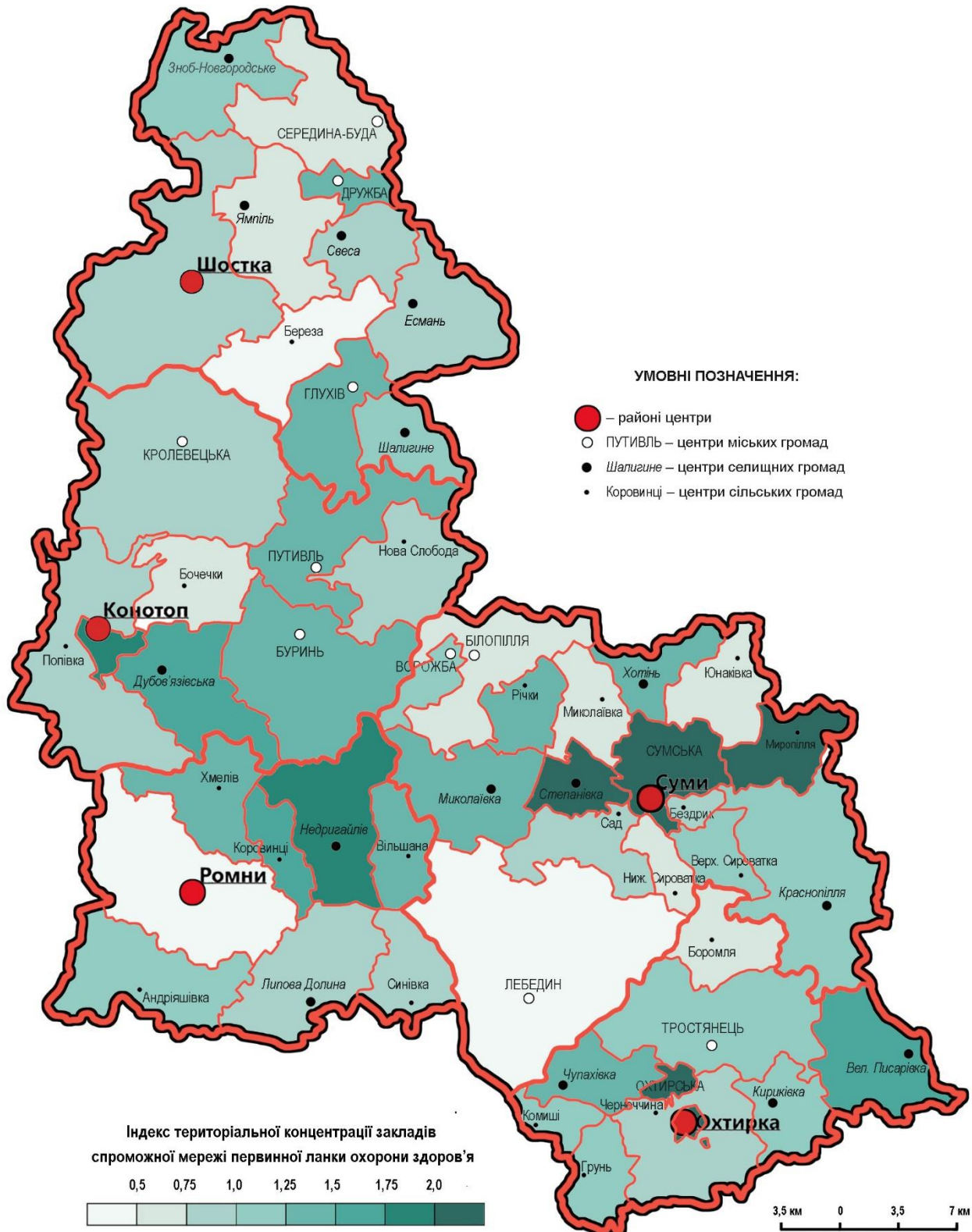

Рис. 3.5. Територіальна концентрація закладів первинної ланки спроможної мережі охорони здоров'я, що утримуються місцевими громадами Сумської області (станом на 01.01.2023 р.)

Як бачимо, сфера медичного обслуговування населення Сумської області продовжує зберігати свій територіально-диспропорційний характер, встановлений попередніми дослідженнями (Корнус, 2015) незважаючи на спроби реформувати її. Хоча окремі територіальні громади не створювали власних ЦПМСД, а «приєдналися» своїми амбулаторіями і ФАП / ФП до колишніх районних (наприклад, заклади первинної ланки медичного обслуговування Вільшанської й Коровинської громад підвідомчі Недригайлівському ЦПСМД). Інші створили спільні ЦПМСД – один на двох, як наприклад, КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Андріяшівської та Хмелівської сільських рад. Але все-одно, малі за площею громади, особливо ті, що сформувалися навколо міст – районних центрів мають набагато вищу концентрацію закладів спроможної мережі первинної ланки охорони здоров'я. Так у Сумській і Охтирській міській громадах значення $I_{тк}$ перевищують 2,0, натомість у Лебединській міській громаді він не досягає 0,5.

З іншого боку, суттєвий вплив має історія надання медичної допомоги у тій чи іншій громаді й розташування ФАП / ФП, яке склалася до реформи. Наприклад, у Миропільській сільській громаді функціонує 10 закладів спроможної мережі охорони здоров'я (ця громада взагалі отримала найбільше значення $I_{тк}$ – 2,25, як і Охтирська міська), тоді як у такій же за площею Нижньосироватській сільській громаді – лише 3.

Загалом найвищі значення $I_{тк}$ закладів охорони здоров'я характерні для громад Конотопського і Охтирського районів, а найнижчі – Шосткинського.

Зважаючи на людиноорієнтований характер надання послуг закладами охорони здоров'я, важливішим є з'ясування демографічного навантаження на них, що впливає з відповідності розміщення закладів охорони здоров'я до розселення населення. Це можливо здійснити за допомогою індексу локалізації закладів охорони здоров'я у об'єднаних громадах, який розраховується за формулою (3.2):

$$I_{л} = \frac{p \cdot N}{P \cdot n} \quad (3.2),$$

де: I_L – індекс локалізації закладів охорони здоров'я, p – кількість закладів у громаді; P – кількість закладів в області; n – чисельність населення громади, N – чисельність населення Сумської області.

Проаналізувавши географічні особливості територіальної локалізації закладів спроможної мережі охорони здоров'я (рис. 3.6), що утримуються місцевими громадами, виявлено високі їх надвисокі показники у громадах, що мають незначну чисельність населення. Так, у Миропільській, Коровинській, Хмелівській сільській, Есманській селищній громадах Андріяшівській, Вільшанській сільських та Есманській селищній громадах, що мають чисельність населення менше 5 тис. осіб та деяких інших, значення I_L перевищують 3,5, а у окремих навіть 4,0. У подальшому це призведе до вимушеної оптимізації спроможної мережі закладів охорони здоров'я тих громад, які виявилися «перенасиченими» медичними закладами.

Легше утримувати заклади охорони здоров'я буде міським об'єднаним громадам, де менші показники не тільки територіальної концентрації, а й локалізації закладів медичного обслуговування (у Конотопській, Сумській, Охтирській міській громадах значення I_L становлять 0,1-0,2). Відповідно, тут більші контингенти пацієнтів, за якими зараз слідують кошти, а відтак і можливості розвитку мережі первинної допомоги.

Можна констатувати, що сьогодні у громадах сформована первинна ланка медичної допомоги. Первинна медико-санітарна допомога є основним видом медичної допомоги, що доступна у сільській місцевості. Основними проблемами первинної ланки в сільській місцевості є:

- нераціональність структури, системи управління та фінансування первинної ланки медичної допомоги; нераціональне використання мережі (частину ФАПів доцільно реорганізувати у лікарські амбулаторії);

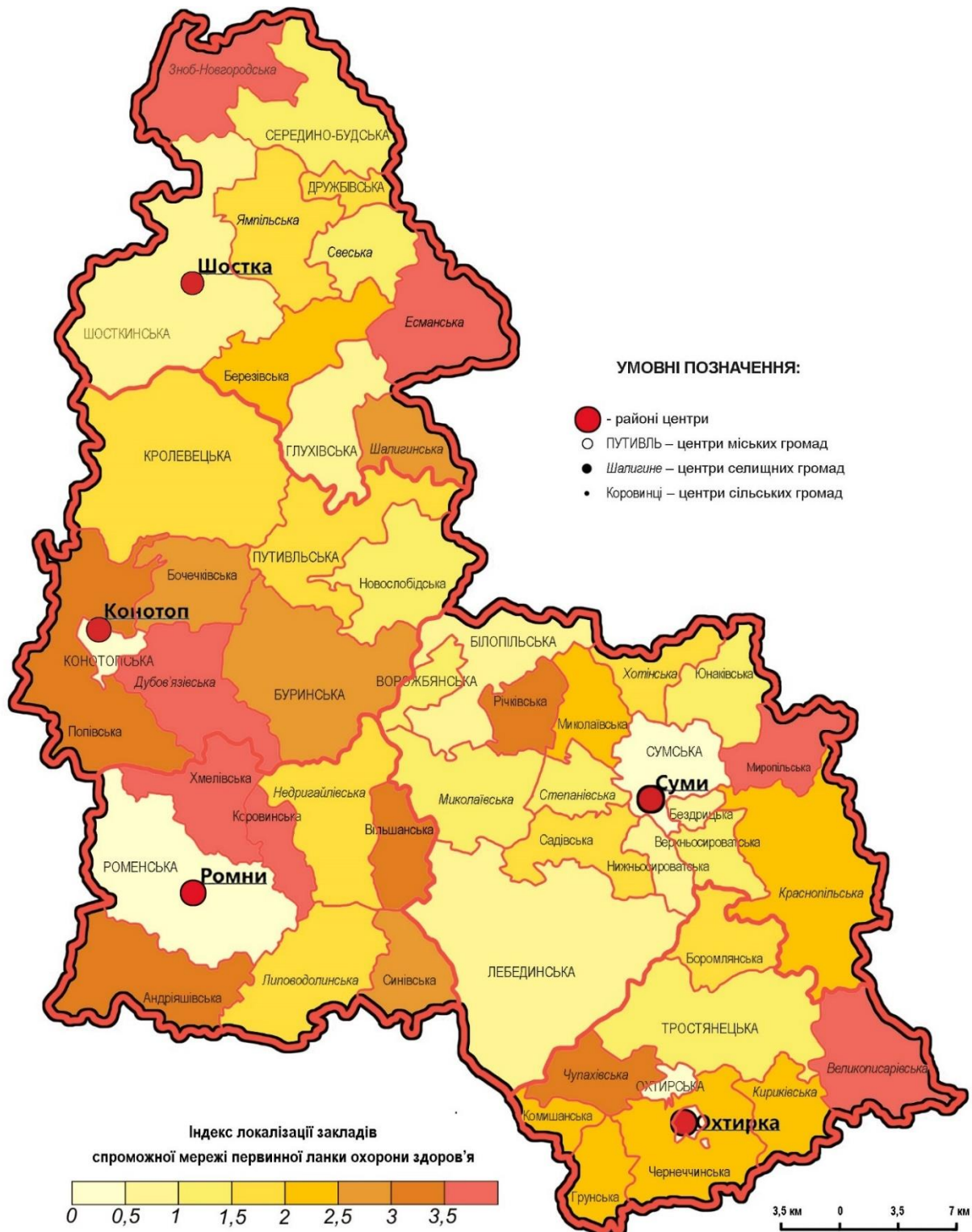

Рис. 3.4. Територіальна локалізація закладів спроможної мережі охорони здоров'я, що утримуються місцевими громадами Сумської області (станом на 01.01.2023 р.)

- застарілі приміщення та обладнання (більша частина ФАП / ФП мають пічне опалення, а велосипед залишається основним видом пересування медичного працівника);

- низька привабливість праці на селі, зумовлена понаднормативним навантаженням та низьким рівнем оплати праці (у більшості держав оплата праці лікарів первинної ланки значно вища, ніж в Україні);

- низький рівень забезпечення медичним обладнанням, хоча оснащеність закладів первинної допомоги простими медичними приладами, на зразок електрокардіографів, поступово покращується;

- не вирішено соціальних проблем сільських медиків (значна частина лікарів первинної ланки, що працюють у сільських амбулаторіях, ФП та ФАП, не мають власного житла).

Водночас досить актуальним залишається питання спроможності територіальних громад утримувати розгалужену спроможну мережу первинних закладів охорони здоров'я. Депопуляція населення буде спричинитися до їх оптимізації, особливо в тих громадах, які отримали у спадок велику кількість закладів охорони здоров'я у селах, що поступово стають малолюдними (наприклад, чисельність населення с. Деркачівка Вільшанської громади, де розташована АЗПСМ, за 2001-2021 рр. скоротилася з 712 до 476 осіб і цей процес прогресуватиме). Зважаючи на прогресуюче старіння населення слід розробляти програми надання медичної допомоги на дому, паліативної допомоги, як це запроваджено в розвинених країнах світу (Lee, 2024; Munday, 2024).

Підсумовуючи можемо сказати, що у ході проведеного суспільно-географічного дослідження спроможної мережі закладів охорони здоров'я місцевого рівня територіальних громад Сумської області встановлено наступне:

- формування спроможної мережі в рамках реалізації медичної реформи загалом завершено;

- унікальні геопросторові риси мережі закладів охорони здоров'я зумовлені історією надання медичної допомоги (наявністю існуючих закладів первинної ланки охорони здоров'я) тієї чи іншої громади та особливостями поселенської мережі;

- компонентну структуру первинної ланки спроможної мережі закладів охорони здоров'я первинної мережі формують заклади п'яти типів: територіальні лікарні, АЗПСМ, СЛА, ФАП, ФП (ПЗ). Окрему ланку формують станції, підстанції та пункти постійного базування бригад швидкої (екстреної) медичної допомоги;
- територіально-функціональна структура мережі представлена чотирма різними ієрархічними рівнями: надкласстерними медичними установами, класстерними (районними) лікарнями, загальними лікарнями, мережею закладів, що надають первинну медичну (медико-санітарної) допомоги.
- основною проблемою функціонування закладів первинної ланки закладів охорони здоров'я є збереження існуючої мережі, зважаючи на прогресуючу депопуляцію населення, і поліпшення матеріально-технічної бази цих закладів. Результати даного дослідження можуть бути використані під час створення і виконання цільових програм розвитку охорони здоров'я з метою вдосконалення територіальної доступності надання послуг.

РОЗДІЛ 4.

СИСТЕМА ОСВІТНЬОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Освіта є важливою складовою сфери послуг, що сприяє підвищенню інтелектуального та культурного рівня населення як у масштабах країни, так і в окремих регіонах (Hussein, 2024). Наявність якісних освітніх установ забезпечує високий рівень підготовки кадрів, що впливає на конкурентоспроможність регіону на національному та міжнародному рівнях (Akylbekova, 2024). Це також сприяє підвищенню загального освітнього рівня населення (Doschanov, 2023).

Відповідно, доступність освітніх послуг для населення є ключовою умовою для успішного культурного та соціально-економічного розвитку регіонів. Інфраструктура освіти має важливе значення при аналізі якості надання освітніх послуг. Розвиток освітнього обслуговування безпосередньо залежить від наявності закладів освіти та їх територіальної доступності. Освіта формує людський капітал, який є основою для інноваційного розвитку, соціальної інтеграції та особистісного зростання. Доступ до якісної освіти впливає на соціальну мобільність, рівень доходів населення, створення робочих місць та розвиток регіонів. Вивчення територіальної доступності освітніх закладів дозволяє створювати стратегії усунення освітньої нерівності.

За інформацією Сумської ОВА, станом на кінець квітня 2023 р. у Сумській області 17 територіальних громад перебувають у зоні активних та можливих бойових дій. На цих територіях розташований 171 заклад освіти, де навчаються 25,7% здобувачів освіти регіону. Зараз у більшості освітніх закладів Сумщини, а це 57,5%, впроваджена змішана форма навчання, повністю дистанційно отримують знання учні у 38,7% освітніх закладах, а у 3,6% – очна форма навчання. У результаті бойових дій, станом на 12.04.2023 р. пошкоджено 26 дошкільних закладів освіти, відновлено 13. Значних руйнувань зазнали заклади

загальної середньої освіти – пошкоджено 56, відновлено – 24. Від військового вторгнення постраждало 10 закладів професійно-технічної освіти, 10 – фахової передвищої освіти та 4 заклади оздоровлення та відпочинку дітей. З них відновлено 3, 3 і 1 заклади відповідно. Станом на 13.04.2023 року відновлення потребували 68 закладів освіти (Касат, 2023).

4.1. Дошкільні заклади освіти

Першою сходинкою до формування свідомої, культурної особистості є дошкільна освіта (Нарі, 2024). У кінці ХХ століття та на початку 2000-х років, в Україні спостерігалось значне зниження народжуваності, тому більшість закладів дошкільної освіти були перепрофільовані або взагалі закриті. У період зростання народжуваності наприкінці 2000-х років виникли проблеми з дошкільною освітою, а саме відсутністю закладів цього типу у населених пунктах та кількістю місць у тих закладах, які залишилися.

Як зазначено у монографії (Географія, 2021), за рівнем забезпеченості дошкільнят закладами дошкільної освіти Сумська область у 2020 році знаходилася на 13 місці серед інших регіонів України. Коефіцієнт забезпеченості дошкільними закладами освіти становив 13 закладів на 1000 осіб. За кількістю дітей, які отримували дошкільну освіту, область посідала 20 місце серед регіонів України (без урахування тимчасово окупованих АРК і Луганської та Донецької областей). Станом на 01.01.2020 р. Сумська область посідала 1 місце серед регіонів України за охопленням дітей дошкільною освітою (73 % дітей), у т.ч. 4-е місце за охопленням міських дітей (86 % дошкільнят) та 7-е місце за охопленням сільських дітей дошкільною освітою (44 %).

Важливим показником розвитку дошкільного обслуговування є кількість місць для дітей у закладах дошкільної освіти. Серед інших регіонів України,

Сумська область у 2020 році за цим показником займала 10 місце, у т.ч. за кількістю місць у міських закладах – 10 місце, а у сільських – 8 місце.

Згідно статистичних даних (Заклади, 2023), станом на 2023 рік у Сумській області нараховувалося 389 закладів дошкільної освіти. Як видно з рис. 4.1., кількість закладів освіти до 2006 року становила 414, і цей показник був найнижчий за період дослідження. У той же час, починаючи з 2006 по 2012 рік в області спостерігалось невелике зростання народжуваності, яке пов'язано з декількома факторами. Серед факторів, які сприяли підвищенню рівня народжуваності в цей період, варто назвати те, що відбулися певні покращення в соціально-економічній ситуації в країні загалом, серед матерів, які народжували, були жінки відносно чисельного покоління 1980-х років народження, коли народжуваність була високою. Важливим стимулом до народжуваності стало введення грошової допомоги після народження дитини. Відповідно, через зростання народжуваності, спостерігалось збільшення кількості закладів до 2013 року. З початком військових дій РФ, починаючи з 2014 року рівень народжуваності почав падати, а, відповідно, почалося поступове закриття закладів дошкільної освіти. Як видно з рис. 6, цей процес особливо посилювався з останні роки, що пов'язано з падінням рівня народжуваності через війну та мобілізацію, вимушеним виїздом населення на більш безпечні території. Загалом за останні 10 років кількість закладів дошкільної освіти в області зменшилася на 7,3%.

За статистичними даними на 01.01.2022 року було розраховано індекс територіальної концентрації дошкільних закладів освіти по територіальних громадах Сумської області (рис. 4.2).

Встановлено, що у таких громадах, як Буринська міська, Кириківська селищна, Садівська сільська, Дубов'язівська селищна, Недригайлівська селищна, Шосткинська міська, Роменська міська, Комишанська сільська, Дружбівська міська, Бездрицька сільська, Ворожбянська міська, Глухівська міська, Миропільська сільська, Степанівська селищна, Сумська міська, Охтирська

міська та Конотопська міська громада коефіцієнт вище 1, що свідчить про високу концентрацію даних закладів освіти.

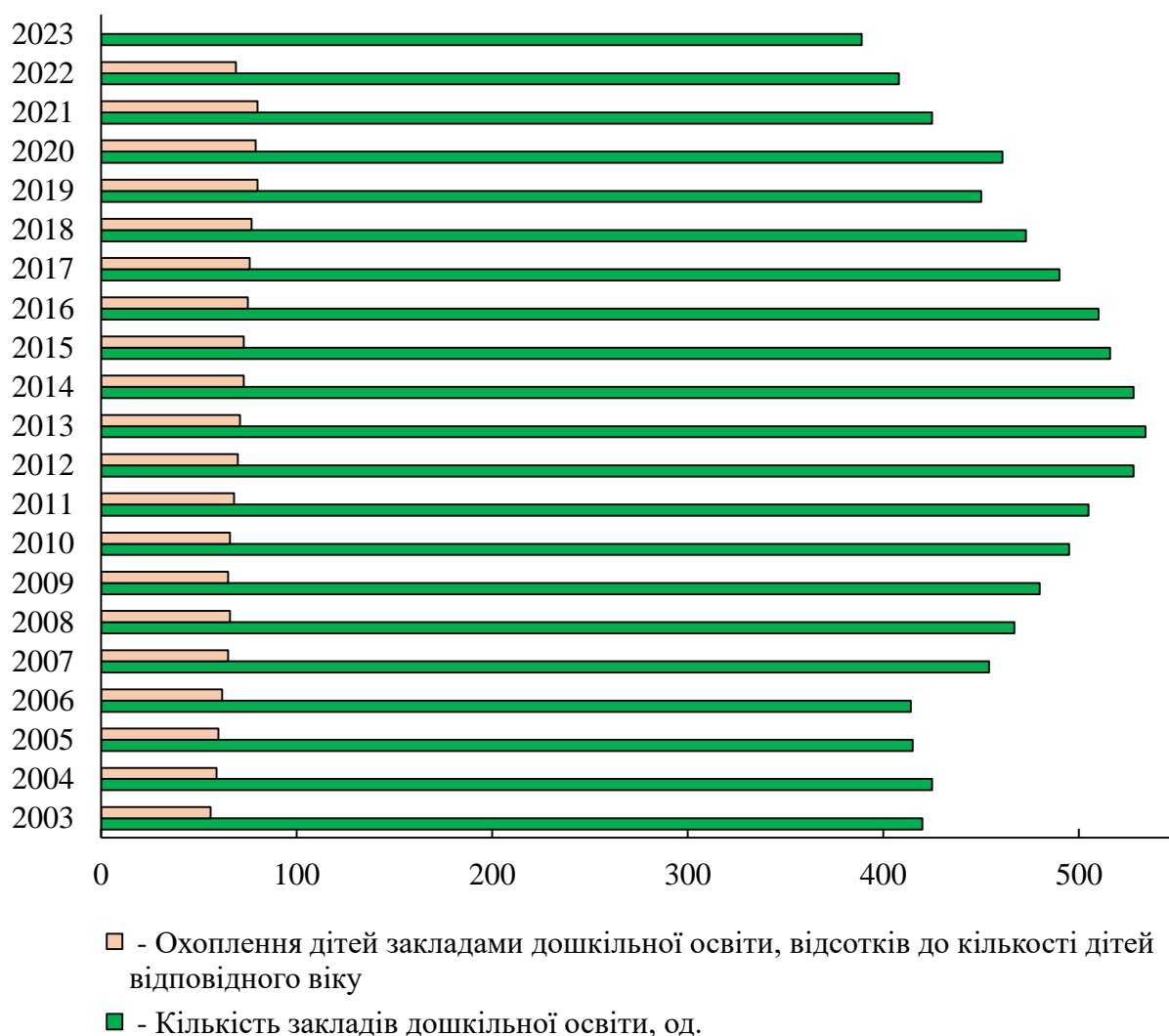

Рис. 4.1. Динаміка закладів дошкільної освіти та охоплення дітей цими закладами у Сумській області (побудовано за Заклади, 2023)

Разом з тим, найменшу концентрацію закладів дошкільної освіти мають Вільшанська сільська (0,22), Бочечківська сільська (0,29) та Зноб-Новгородська селищна (0,36) громади.

Станом на 2022 р., за індексом територіальної концентрації дошкільних закладів освіти районів Сумської області лідирували Сумський (1,22) та Охтирський (1,05) райони. В 3 районах $I_{\text{тк}}$ є менше 1: Конотопський – 0,95, Роменський – 0,98 та Шосткинський – 0,82. Відповідно, якщо ми маємо значення

менше 1, то в цих районах відзначається нижча концентрація закладів дошкільної освіти порівняно із середньообласним рівнем.

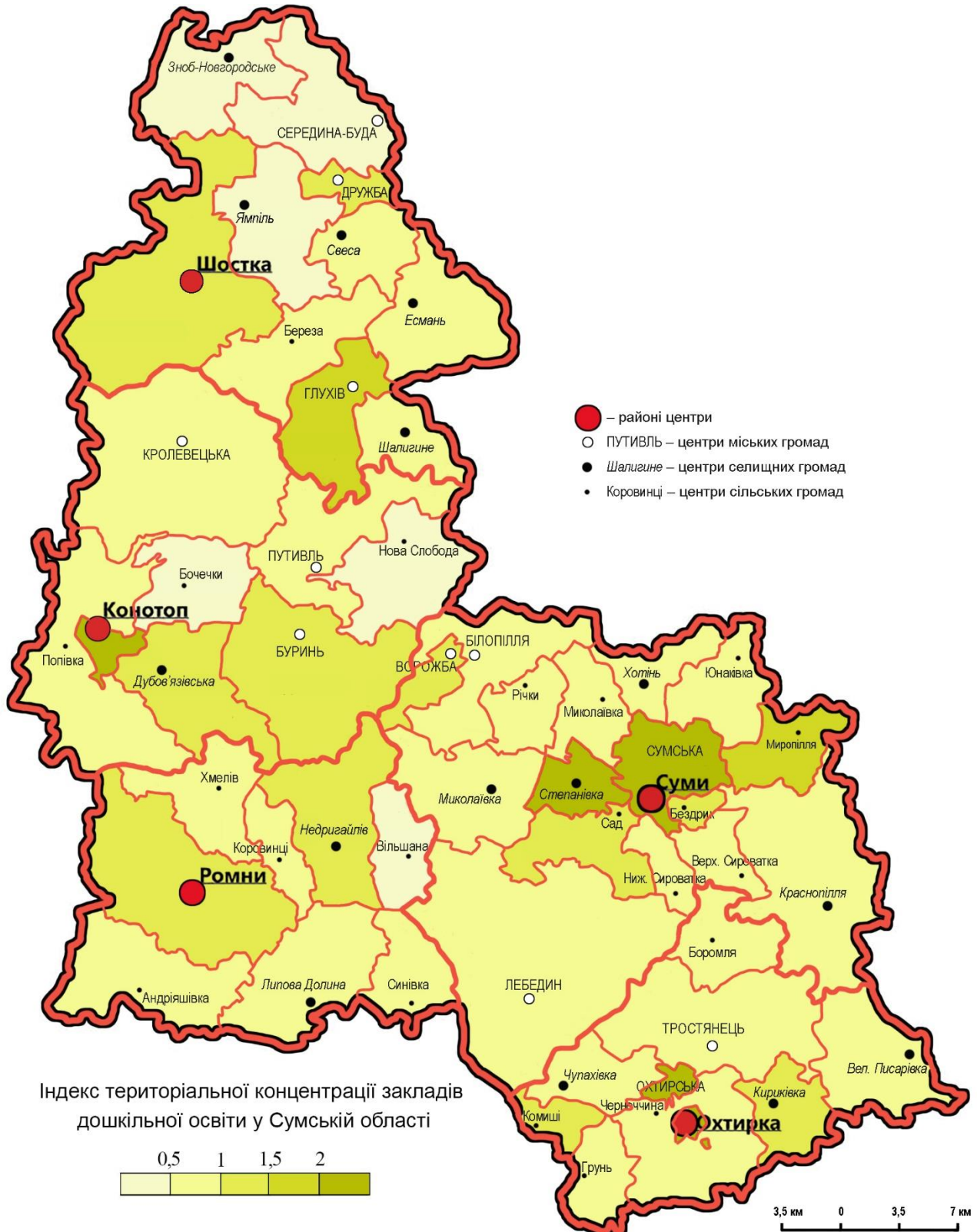

Рис. 4.2. Індекс територіальної концентрації закладів дошкільної освіти у Сумській області

При аналізі дошкільного обслуговування варто розглядати і такий показник, як кількість місць у дошкільних закладах. Як видно з рис. 4.3, наявність місць за 2003-2023 роки мала коливальний характер.

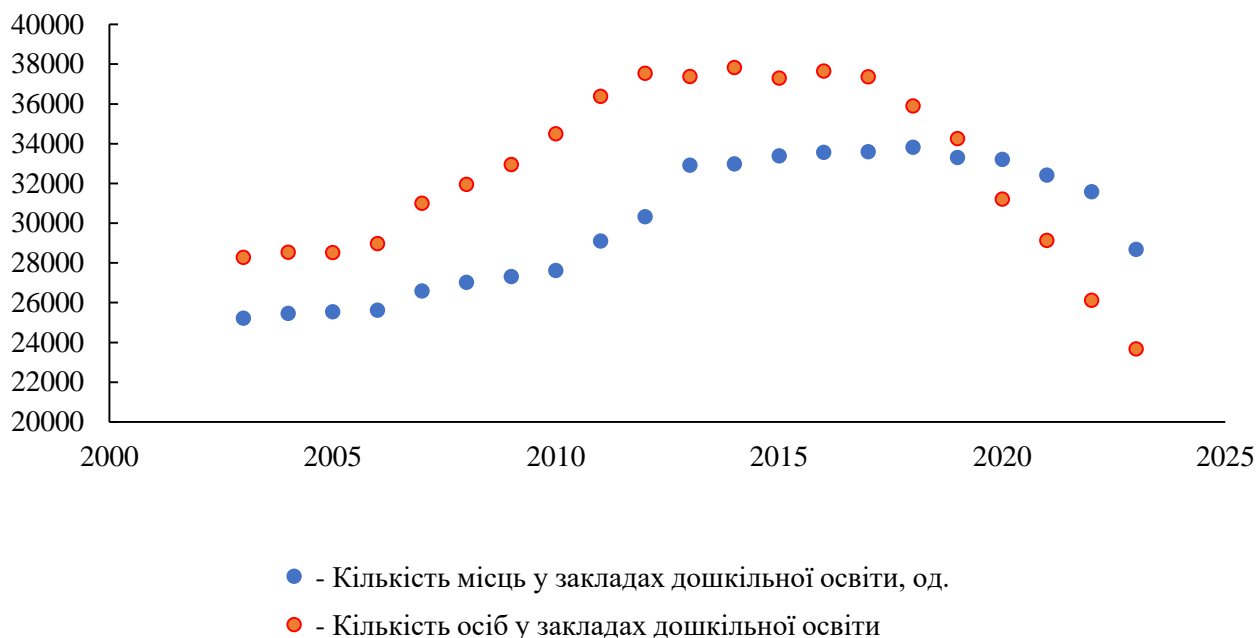

Рис. 4.3. Динаміка кількості місць у закладах дошкільної освіти та кількість дітей у них (побудовано за Заклади, 2023)

До 2018 року цей показник поступово зростав і досяг свого найвищого значення – 33 812 місць. Однак, вже з 2019 році відмічається їх скорочення. Цей процес поглибився після повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Станом на 2023 рік в регіоні налічувалося 28 687 місць. Зменшення місць пов'язано з зниженням рівня народжуваності та відсутності дітей в дошкільних закладах.

За даними статистики, на початок 2023 року в області в дитячих садках навчалася 23668 дошкільнят. Аналізуючи динаміку кількості дітей в закладах дошкільної освіти, бачимо, що найбільша їх кількість реєструвалася у 2014 році та становила 37825 дітей. Далі бачимо поступове зменшення кількості дітей дошкільного віку і станом на 2023 рік фіксується найменший показник (рис. 4.3).

Важливим показником рівня розвитку дошкільного обслуговування є охоплення дітей дошкільною освітою. Як видно з рис. 4.1 у 2022 році охоплення

дітей дошкільними закладами в Сумській області становило 69 %, тоді як перед повномасштабною війною цей показник досягав 80 % і був найвищим за останні 10 років.

Одним з показників, який показує рівень розвитку дошкільної освіти є соціальна щільність цього типу послуг. Соціальна щільність послуг дає уявлення про територіальну розосередженість закладів освіти та її відповідність поселенській мережі.

Аналізуючи коефіцієнт соціальної щільності по окремим районам, можемо бачити, що в Конотопському районі найбільше його значення спостерігається у Конотопській міській територіальній громаді, а найменший – у Новослобідській сільській громаді, де на 37 населених пунктів припадає лише 4 заклади дошкільної освіти (рис. 4.4).

В Охтирському районі найбільший коефіцієнт соціальної щільності спостерігається в Охтирській міській територіальній громаді, а найменший коефіцієнт в Чупахівській селищній громаді, де на 22 населених пункти припадає 3 заклади дошкільної освіти.

Для Роменського району найбільші коефіцієнти соціальної щільності фіксуються у Роменській міській, Андріяшівській сільській та Липоводолинській селищній територіальних громадах, а найменший – у Вільшанській сільській громаді (1 заклад на 22 населених пункти). У цілому, для громад даного району коефіцієнт соціальної щільності закладів дошкільного обслуговування є порівняно низьким.

В Сумському районі найбільший коефіцієнт соціальної щільності спостерігається в Сумській міській територіальній громаді, де на 21 населений пункт припадає 38 закладів. Найменший показник соціальної щільності має Білопільська міська громада, де лише 7 закладів дошкільної освіти обслуговують 54 населених пункти.

В Шосткинському районі найбільший коефіцієнт соціальної щільності має Шосткинська міська територіальна громада, а найменший спостерігається у

Ямпільській селищній громаді. У цій громаді на 32 населених пункти діє 4 заклади дошкільної освіти.

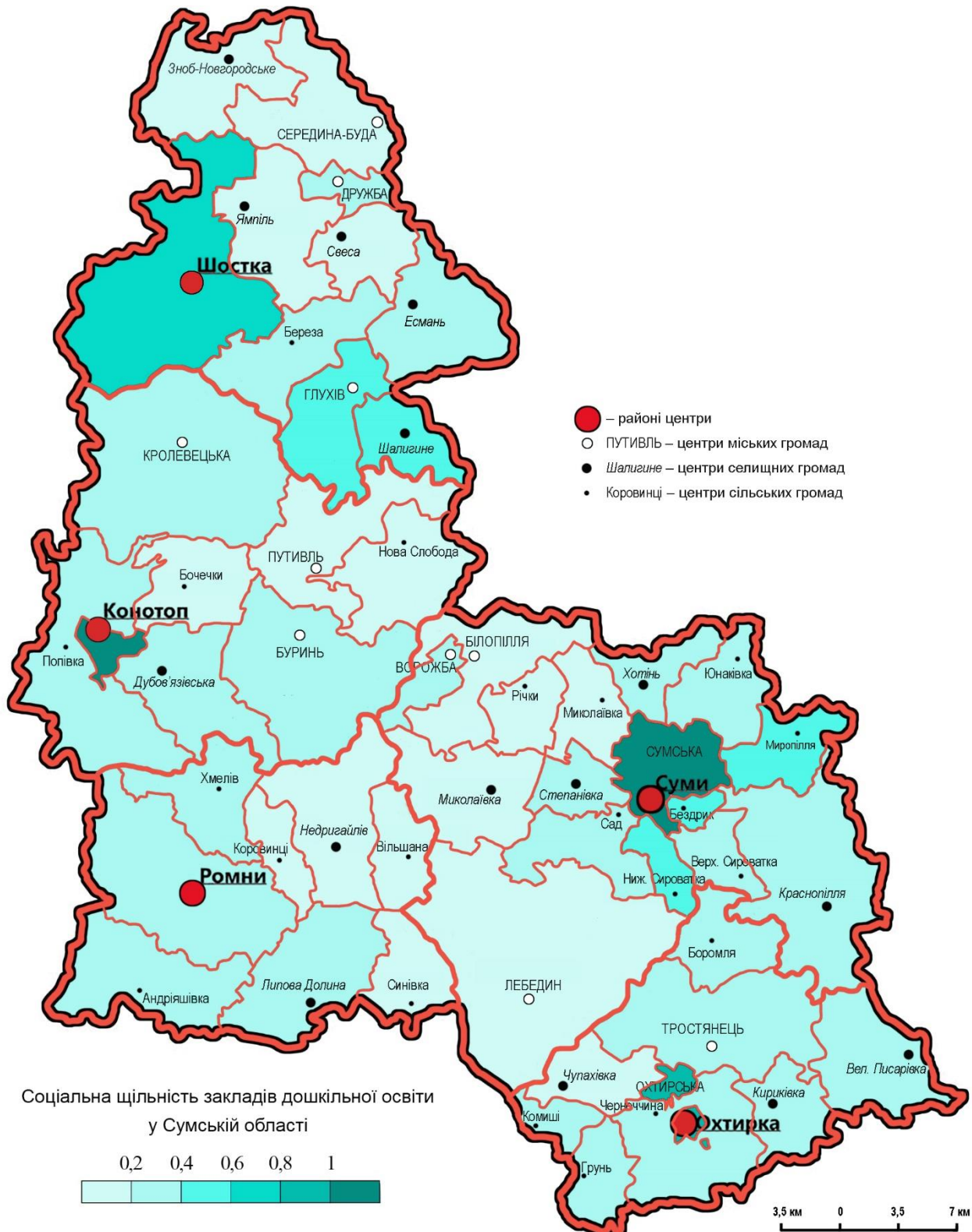

Рис. 4.4. Соціальна щільність закладів дошкільної освіти у Сумській області

Як бачимо, найвищі значення коефіцієнту соціальної щільності закладів дошкільного обслуговування характерні для громад, де розташований адміністративний центр району.

4.2. Заклади загальної середньої освіти

Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-ІХ передбачає, що кожна дитина має право на здобуття початкової та базової середньої освіти у найбільш доступному та наближеному до місця її проживання закладі освіти. Територіальну доступність повної загальної середньої освіти забезпечують у межах своїх повноважень органи державної влади та органи місцевого самоврядування. На органи місцевого самоврядування покладаються обов'язки створити та утримувати мережу закладів освіти та їхніх філій.

Станом на 05.09.2021 року, за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти, у Сумській області налічувалося 413 закладів загальної середньої освіти, в яких навчається 95 554 учня (ЄДЕБО, 2024).

За даними статистики, в Сумській області (Заклади загальної, 2024) за останні 10 років кількість закладів загальної середньої освіти скоротилася на 13,4%, а кількість учнів – лише на 6,1%. Слід зазначити, що у 2020/21 навчальному році в цих закладах навчалася найбільша кількість учнів – 98,7 тис. осіб. Далі почалося скорочення чисельності учнів, яке посилилося в роки війни, через вимушену міграцію населення у більш безпечні регіони України та виїзд населення за кордон. У 2023/24 навчальному році в цих закладах освіти здобувало 92,5 учнів (рис. 4.5).

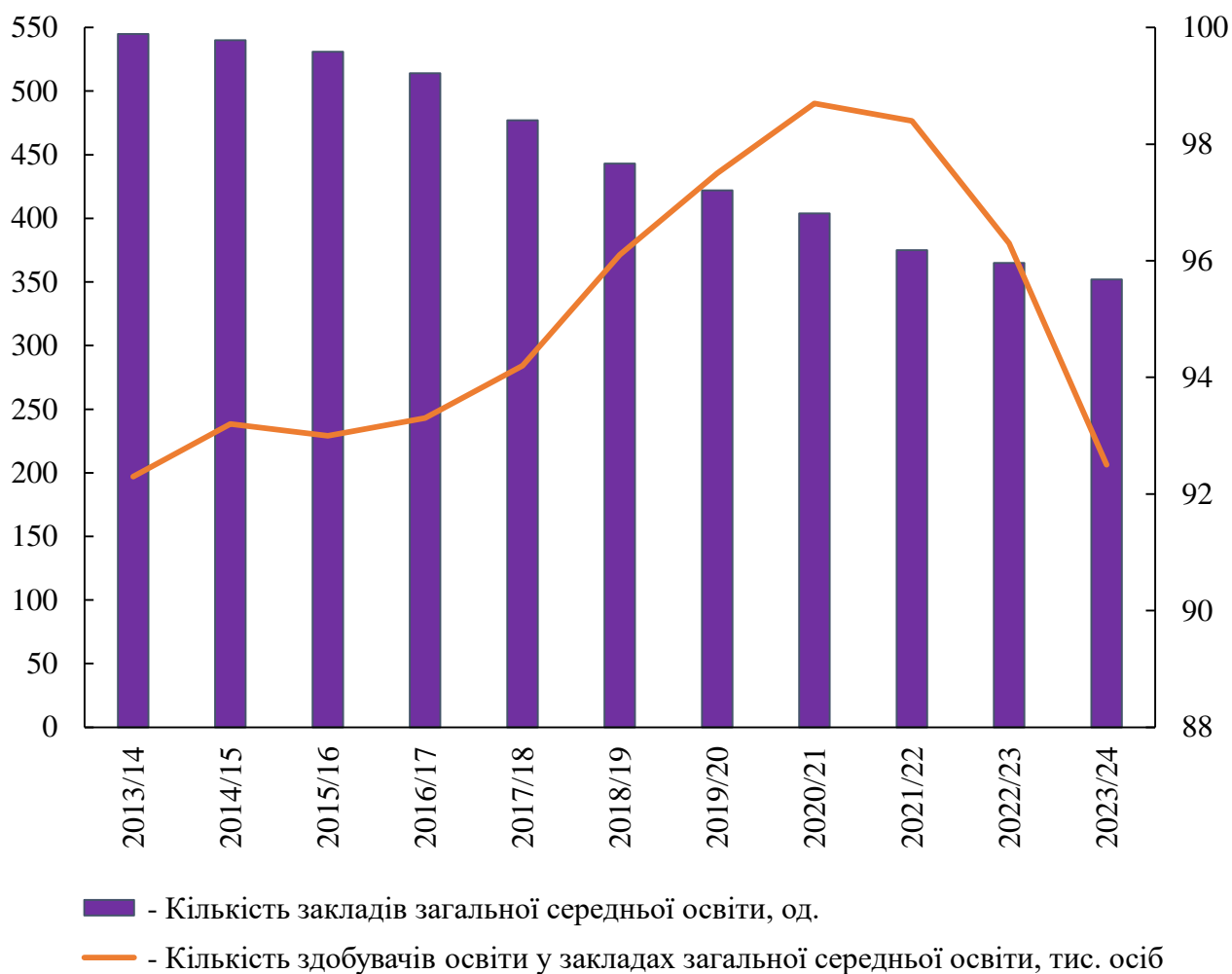

Рис. 4.5. Динаміка кількості закладів загальної середньої освіти та кількості учнів в них (побудовано за Заклади, 2024)

Враховуючи той факт, що у період дії воєнного стану органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, для аналізу територіальних особливостей розміщення закладів загальної середньої освіти було використано дані Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО, 2024). Згідно цих даних, в області на початок 2021/2022 навчального року функціонувало 414 навчальних закладів. Серед районів найбільша їх кількість була в Сумському районі. Найменше закладів надавало освітні послуги в Роменському та Охтирському районах (рис. 4.6).

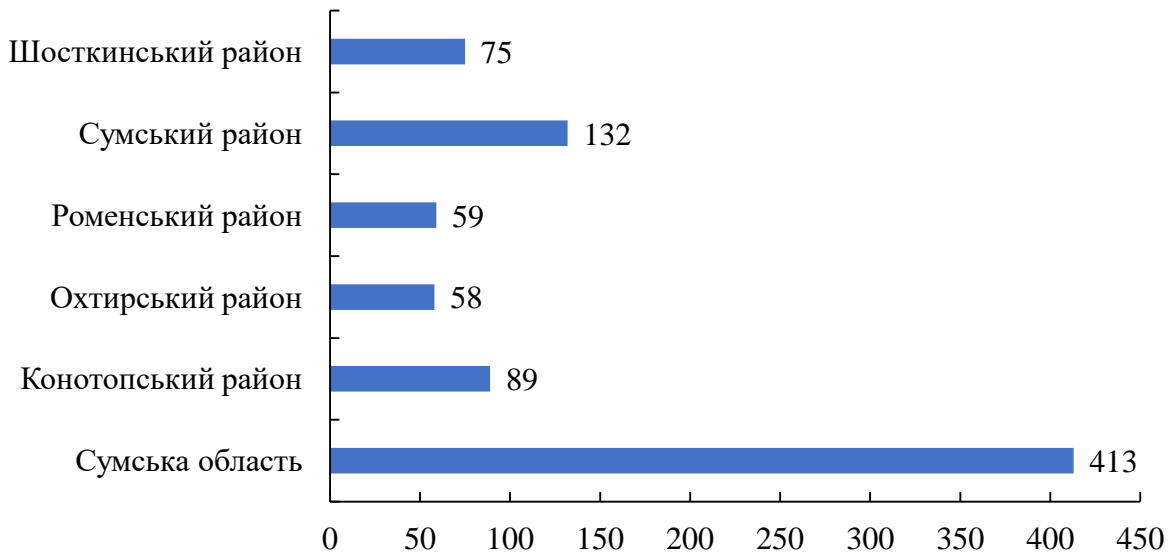

Рис. 4.6. Кількість закладів загальної середньої освіти у Сумській області станом на початок 2021/2022 навчального року (за даними ЄДЕБО)

Для оцінки насиченості закладами загальної середньої освіти різних районів Сумської області та встановлення відповідності кількості закладів освіти до наявної поселенської мережі, проведено розрахунок індексу територіальної концентрації та коефіцієнту соціальної щільності цих закладів (рис. 4.7). Як видно з цього рисунка, індекс територіальної концентрації вище 1,0 мають Сумський та Охтирський райони, що свідчить про більшу концентрацію закладів в цих районах. Показники соціальної щільності в розрізі районів приблизно на одному рівні 0,2-0,3.

У Конотопському районі найвищі показники Ітк має Конотопська міська громада, де на 4 населених пункти припадає 14 закладів загальної середньої освіти. У всіх інших громадах району цей показник нижче 1,0 (рис. 4.8). Найменший Ітк має Бочечківська сільська громада.

В Охтирському районі Ітк вище одиниці мають Комишанська сільська громада та Охтирська міська громада; найнижчий показник у Чупахівській селищній громаді.

Серед громад Роменського району у Андріяшівській сільській громаді та Роменській міській громаді Ітк вище одиниці, найменший показник серед громад цього району має Вільшанська сільська громада.

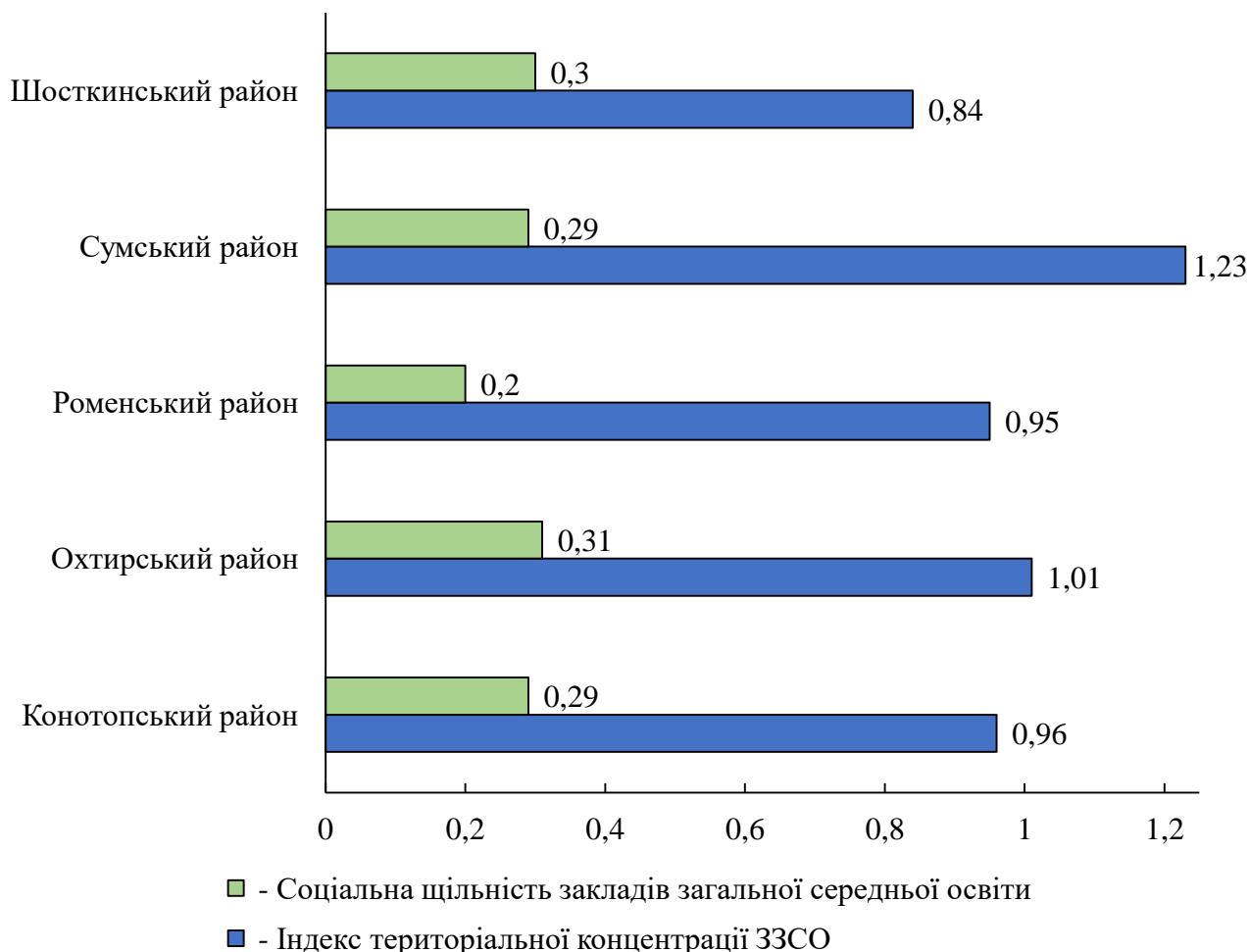

Рис. 4.7. Територіальна концентрація та соціальна щільність ЗЗСО у Сумській області

У Сумському районі Ітк вище 1.0 мають такі громади: Бездрицька сільська, Білопільська міська, Ворожбянська міська, Миколаївська сільська, Миропільська сільська, Садівська сільська, Степанівська селищна та Сумська міська громади. Найнижче значення Ітк має Лебединська міська громада, де на 125 населених пунктів припадає 19 закладів загальної середньої освіти.

Аналізуючи ситуацію щодо територіальної концентрації закладів загальної середньої освіти у Шосткинському районі відзначено, що три громади мають показник вище 1.0. Це 3 міські громади: Глухівська, Дружбівська та

Шосткинська. Найнижчий показник має Зноб-Новгородська селищна громада, де на 29 населених пунктів діє лише 3 заклади загальної середньої освіти (рис. 4.8).

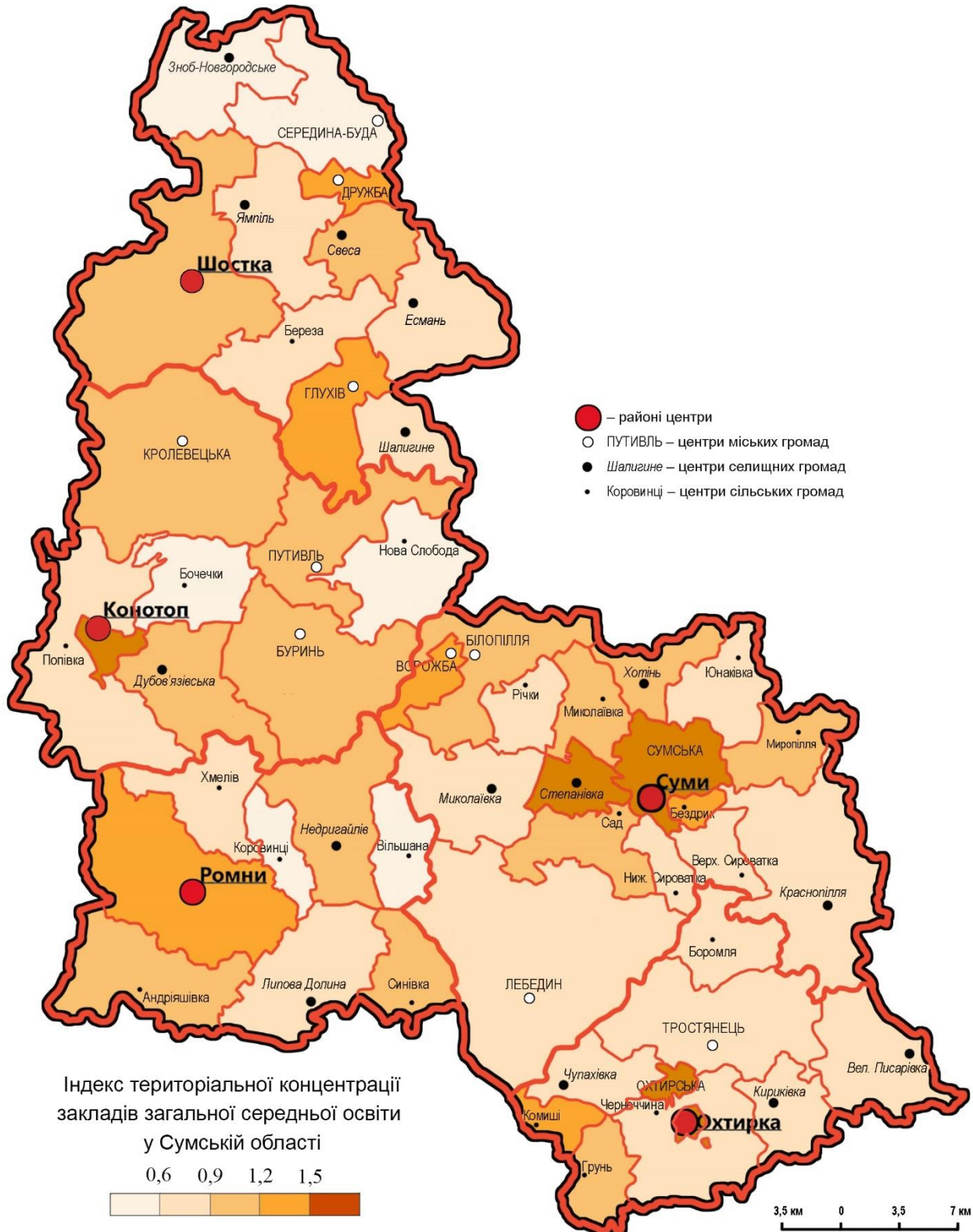

Рис. 4.8. Територіальна концентрація закладів загальної середньої освіти у Сумській області

Для вивчення рівня розвитку загальної освіти, в Сумській області було також розраховано соціальну щільність послуг. Аналіз соціальної щільності дозволяє виявити райони з недостатнім забезпеченням послугами й спрямувати туди ресурси для створення нових об'єктів соціальної інфраструктури. Це допомагає забезпечити більш рівномірний доступ до необхідних послуг для всіх громадян, незалежно від їх місця проживання. Цей показник важливий для планування та управління територіями. На його основі можна приймати рішення про будівництво нових шкіл, лікарень, культурних центрів, транспортної інфраструктури тощо. Розрахунок соціальної щільності послуг дозволяє враховувати соціальні аспекти розвитку територій, забезпечуючи справедливий доступ до послуг різних груп населення, включаючи вразливі категорії (пенсіонерів, людей з інвалідністю, дітей). Регулярне відстеження рівня соціальної щільності послуг допомагає оцінити динаміку зміни якості життя в різних регіонах. Це важливо для прийняття стратегічних рішень щодо поліпшення умов проживання населення.

Цей показник розраховується за наступною формулою (4.1):

$$C = \frac{30}{\text{НП}} \quad (4.1),$$

де C – соціальна щільність; 30 – заклади обслуговування; НП – населені пункти.

Якщо в одному районі виявляється низька соціальна щільність освітніх установ (наприклад, мало шкіл), це може свідчити про необхідність будівництва тут нових або реконструкції існуючих шкіл для задоволення потреб населення. Таким чином, розрахунок соціальної щільності послуг є важливим інструментом для забезпечення доступності, рівномірного розподілу ресурсів та підвищення якості життя населення.

Цей показник дозволив оцінити, наскільки доступними є соціальні послуги для населення в різних територіальних одиницях. За нашими розрахунками, 25 громад мають низьку соціальну щільність закладів загальної середньої освіти. Як видно з рис. 4.9, соціальну щільність вище 1,0 мають лише Сумська міська та

Конотопська міська громади. Коефіцієнт 1,0 має також Охтирська міська громада.

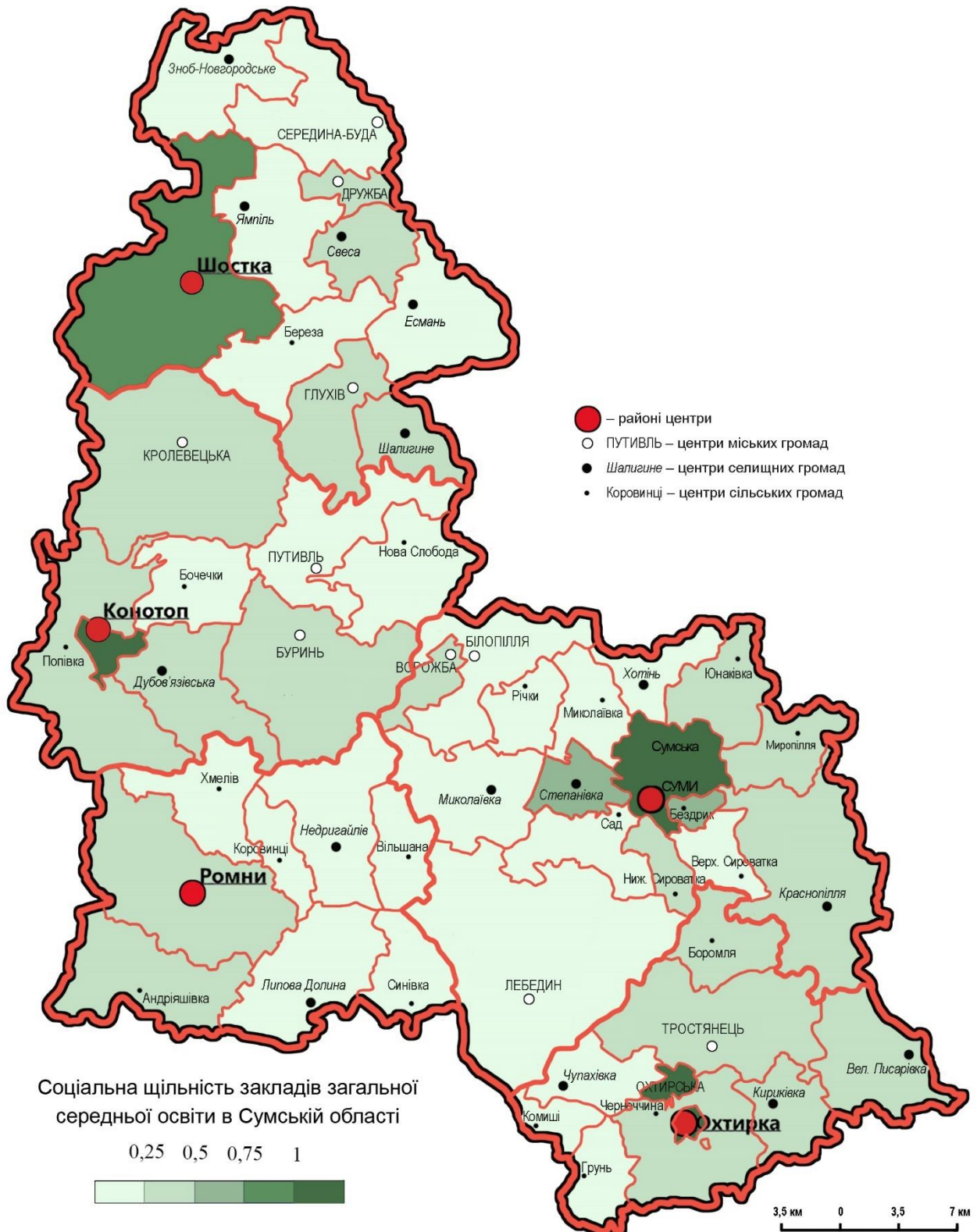

Рис. 4.9. Соціальна щільність закладів загальної середньої освіти у Сумській області

Як випливає з наведеного вище аналізу, заклади загальної середньої освіти Сумської області забезпечують базову освіту для дітей, проте останніми роками спостерігається тенденція до скорочення кількості таких закладів та учнів у них. Це скорочення стало ще більш відчутним у зв'язку з вимушеною міграцією населення під час війни. Індекси територіальної концентрації та соціальної щільності свідчать про нерівномірний розподіл закладів освіти в різних громадах області, що впливає на доступність освіти для дітей у віддалених районах. Особливо низькі показники доступності спостерігаються в сільських громадах, де кількість закладів недостатня для задоволення потреб місцевого населення. Це підкреслює необхідність збереження мережі закладів загальної середньої освіти з урахуванням демографічних і територіальних особливостей кожної громади, для забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей області.

4.3. Позашкільна освіта

Позашкільна освіта забезпечує розвиток інтересів, здібностей та талантів дітей та молоді, поза межами загальноосвітньої школи. Вона включає в себе різноманітні освітні програми, секції, гуртки, клуби та курси, що спрямовані на всебічний розвиток особистості.

Головна мета позашкільної освіти – забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини, її творчого потенціалу, інтелектуальних і фізичних здібностей, а також сприяти формуванню соціальних навичок і громадянської свідомості. Вона допомагає виховати особистість, яка здатна активно брати участь у житті суспільства, критично мислити, працювати в команді та проявляти ініціативу. Вона допомагає визначити професійні інтереси і вибір майбутньої кар'єри, надаючи дітям можливість спробувати себе в різних ролях і сферах діяльності, що може вплинути на їх подальший вибір професії.

Роль позашкільної освіти варто переоцінити. Як зазначено у статті С. Лондар та ін. (Лондар, 2023), в умовах війни саме закладами позашкільної освіти в усіх регіонах України розгорнуто роботу зі створення всіх можливих умов для доступності такої освіти дітям із родин, які через війну опинились у скрутних життєвих обставинах. Саме позашкілля в більшості регіонів поклало на себе обов'язок відволікати дітей від страшного повсякдення війни.

Слід зазначити, що рівень розвитку позашкільної освіти до війни був на достатньо високому рівні. Так, за результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік, за напрямком «Доступність та якість послуг у сфері освіти», Сумщина посіла 6 місце (Сумщина, 2019). По одному з показників напряму, а саме «Питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку» Сумська область отримала 2-е місце, адже у творчих об'єднаннях позашкілля навчалось майже 65 550 вихованців усієї області, що становить 94,8% дітей шкільного віку. Для забезпечення права кожної дитини на виявлення та розвиток творчих здібностей в області функціонувало 83 заклади позашкільної освіти.

Однак, варто зауважити, що за даними МОН (Мережа, 2023), протягом останніх трьох років мережа закладів позашкільної освіти України скоротилася на 10% – від 3916 у 2021 р. до 3501 станом на 1 січня 2023 р. Така тенденція зумовлена кількома чинниками: у процесі децентралізації відбувається ліквідація чи реорганізація (шляхом злиття або приєднання) закладів позашкільної освіти; сільські територіальні громади у більшості випадків не мають фінансових можливостей на створення чи утримання закладів позашкільної освіти; частина закладів позашкільної освіти не передані районними радами у комунальну власність громад.

У 2020 році кількість закладів позашкільної освіти у Сумській області також скоротилася. За даними (Публічний, 2020), здобуття позашкільної освіти в області здійснювали 80 закладів позашкільної освіти, зокрема, 54 заклади позашкільної освіти (центри, будинки, палаци дитячо-юнацької, науково-

технічної творчості, естетичного виховання, станції юних натуралістів, туристів, військово-патріотичні клуби, школи мистецтв) та 26 дитячо-юнацьких спортивних шкіл. У 3023 гуртках та 695 спортивних групах позашкільну освіту отримували 59052 вихованці, що становить 60% від загальної кількості учнів закладів освіти.

Станом на 1 січня 2024 року за даними (Позашкільна, 2019; Позашкільна, 2024; ІСУО, 2024) у Сумській області послуги позашкільної освіти надавала розгалужена мережа із 69 закладів. У розрізі районів, найбільше закладів функціонує у Шосткинському районі – 15. У Роменському районі позашкільну освіту надають 8 закладів, Конотопському – 16, Сумському – 14, Охтирському – 11 та у м. Суми – 5 закладів.

Підсумовуючи можемо сказати, що позашкільна освіта є важливим елементом розвитку дітей та молоді, забезпечуючи всебічний розвиток їх інтересів, здібностей та талантів. Вона спрямована на гармонійний розвиток особистості, допомагає формувати соціальні навички, громадянську свідомість та сприяє визначенню професійних інтересів. Незважаючи на високий рівень розвитку позашкільної освіти до війни, сучасні умови вимагають переосмислення її ролі. Під час війни позашкільна освіта відіграє особливо важливу роль у підтримці дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Однак, останніми роками мережа закладів позашкільної освіти скоротилася, що викликає занепокоєння і потребує додаткової уваги з боку держави та місцевих громад для забезпечення доступності і якості таких послуг.

4.4. Професійно-технічна освіта

Професійно-технічна освіта спрямована на підготовку кваліфікованих робітників, фахівців середньої ланки, які можуть працювати в різних галузях економіки. Вона забезпечує набуття практичних навичок і знань, необхідних для

виконання професійних обов'язків на виробництві, в установах чи організаціях. Розвиток професійно-технічної освіти має велике значення для регіону, оскільки наявність різноманітних фахівців сприяє економічному зростанню, соціальній стабільності.

Професійно-технічна освіта надає базові професійні навички, орієнтовані на конкретну робітничу професію. Випускники зазвичай отримують кваліфікацію робітника або молодшого спеціаліста і можуть почати працювати після закінчення навчання. Враховуючи той факт, що країна знаходиться у стані війни, а Сумська область постійно страждає від ворожих атак, у результаті яких руйнується як промислова, так і соціальна інфраструктура, зростає потреба в кваліфікованих робітниках у різних галузях, таких як промисловість, будівництво, сільське господарство, сфера послуг, тощо.

У 2023 році на навчання у ПТНЗ було прийнято 5,3 тисяч осіб, що на 11,5% більше, ніж у 2022 році. Слід також зазначити, що протягом цього року навчання закінчили майже 5 тисяч здобувачів освіти (Професійно-технічна, 2024).

Як видно з графіків (рис. 4.10), за останні 10 років кількість закладів професійно-технічної освіти скоротилася на 17,6%, а кількість учнів у цих закладах – на 38,1%.

За даними Реєстру суб'єктів освітньої діяльності (Реєстр, 2024) професійно-технічну освіту надавали 28 навчальних закладів, розміщених в різних районах області та обласному центрі. Так, у місті Суми освітні послуги надавали 8 ПТНЗ, 3 заклади – у Сумському районі, 5 – у Роменському, 3 – у Конотопському, 2 – в Охтирському, 7 – у Шосткинському районах.

Отже, професійно-технічна освіта є ключовою для підготовки кваліфікованих робітників та фахівців середньої ланки, що мають важливе значення для розвитку економіки регіону. Зважаючи на виклики, з якими стикається Сумська область через війну, зростає потреба в таких фахівцях, особливо у галузях промисловості, будівництва, сільського господарства та сфери послуг.

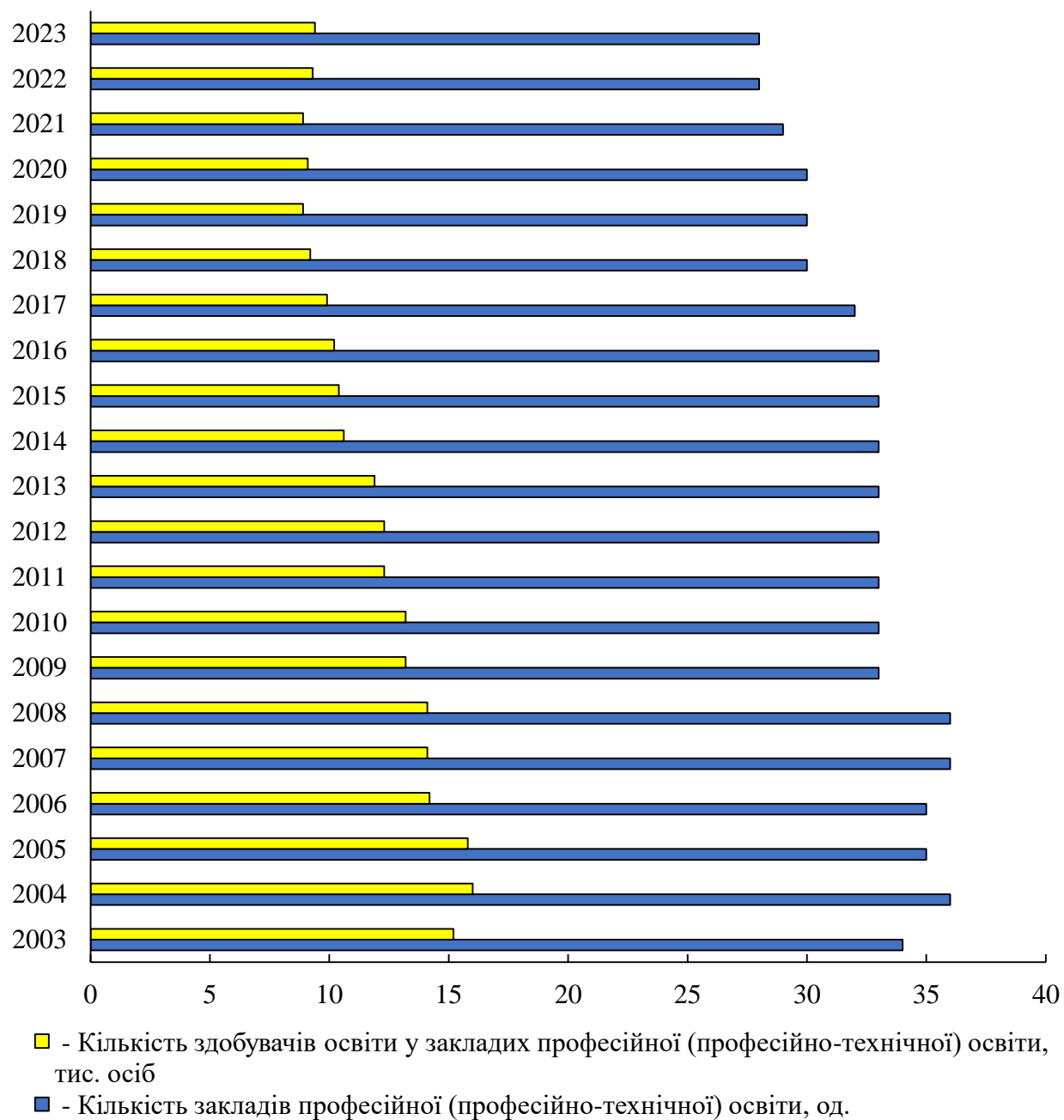
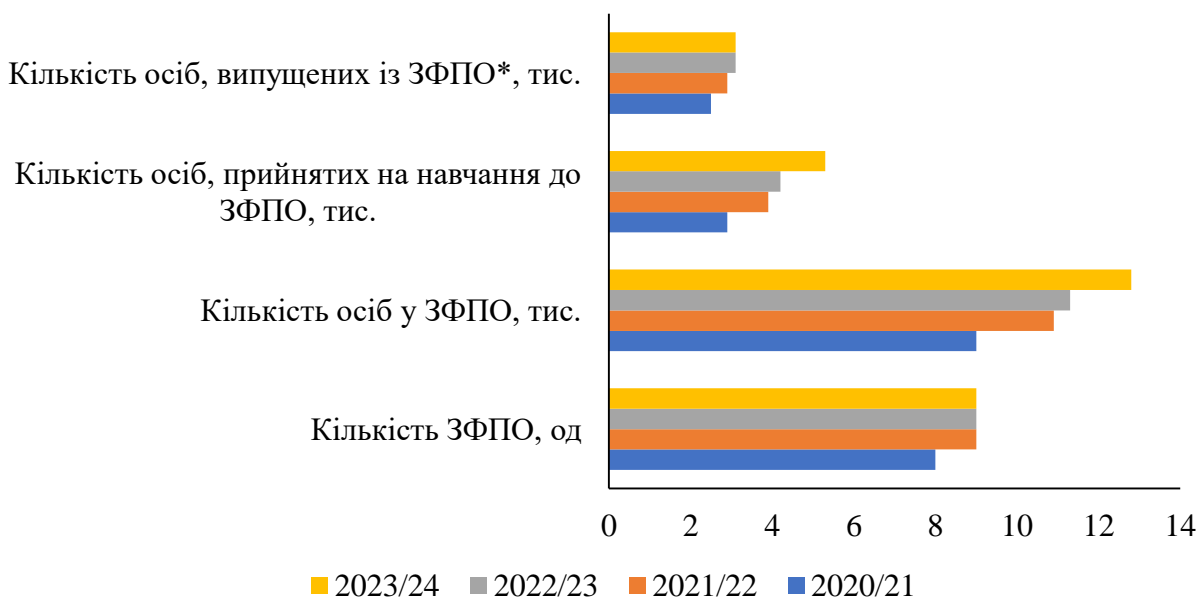

Рис. 4.10. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Сумської області

Попри скорочення кількості закладів і студентів протягом останніх років, професійно-технічна освіта продовжує відігравати важливу роль у забезпеченні регіону необхідними кадрами. У 2023 році кількість прийнятих на навчання студентів зросла, що свідчить про підвищений попит на таку освіту в умовах воєнного стану.

4.5. Фахова передвища освіта

Фахова передвища освіта здійснює підготовку фахівців середньої ланки, які займають проміжне положення між робітниками та спеціалістами з вищою освітою. Випускники отримують диплом молодшого спеціаліста або фахового молодшого бакалавра, що дозволяє їм працювати на більш складних, ніж робітничі, посадах або продовжити навчання у закладах вищої освіти. На початок 2023/2024 навчального року в Сумській області налічувалось 9 закладів фахової передвищої освіти, де навчалось майже 13 тис. студентів (рис. 4.11). Також отримати фахову передвищу освіту можна у 13 відокремлених структурних підрозділах ЗВО. У 2023 році прийнято на навчання 5,3 тис. осіб (Фахова, 2024).

* На кінець 2020, 2021, 2022, 2023 року.

Рис. 4.11. Заклади фахової передвищої освіти (складено за Заклади вищої, 2024)

Як видно з рис. 4.11, кількість здобувачів освіти у закладах фахової передвищої освіти поступово зростає. Це можна пояснити багатьма чинниками, зокрема тим, що ця освіта орієнтована на підготовку спеціалістів середньої ланки, які володіють практичними навичками, що відразу ж затребувані на ринку

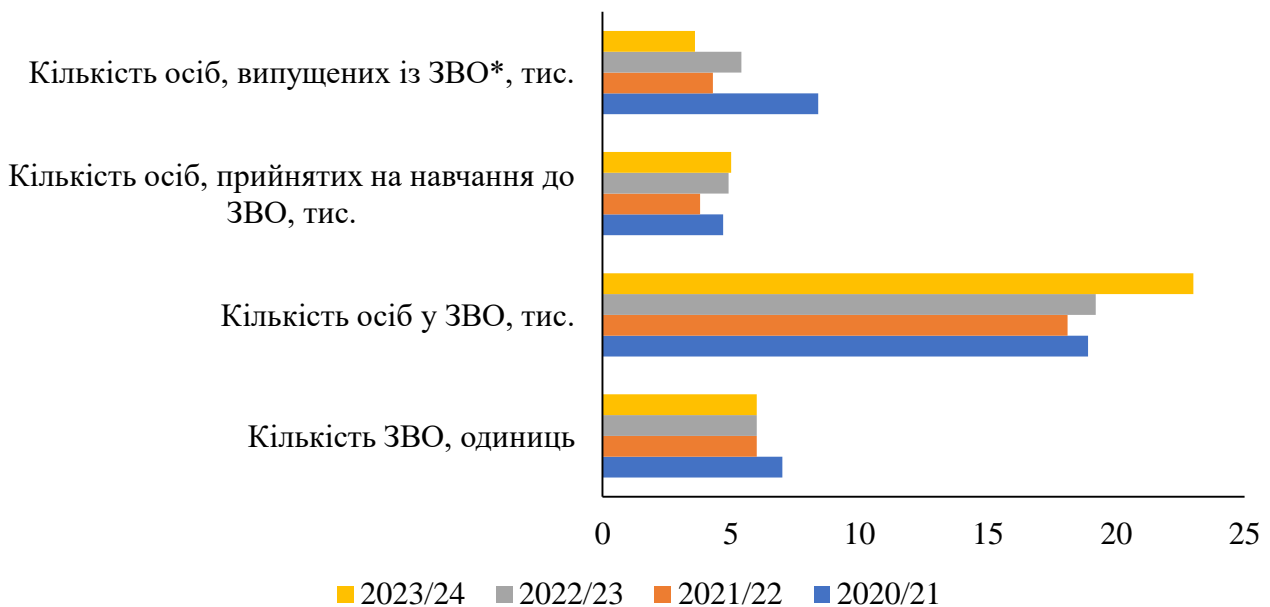
праці. Це робить освіту привабливою для тих, хто бажає швидко розпочати кар'єру, не витрачаючи багато років на здобуття вищої освіти. Також заклади фахової передвищої освіти часто пропонують більш доступні умови навчання порівняно з університетами, зокрема меншу вартість навчання. Крім того, на ринку праці завжди є високий попит на фахівців середньої ланки з різних галузей, таких як технічні спеціальності, медицина, аграрний сектор, сфера послуг тощо. Також, до «бонусів» варто віднести те, що випускники мають можливість продовжити навчання у закладах вищої освіти за скороченим терміном навчання. Це робить фахову передвищу освіту привабливою й для тих, хто хоче спочатку отримати спеціальність, а потім здобути вищу освіту.

У розрізі адміністративних одиниць найбільша кількість закладів фахової передвищої освіти зареєстрована у м. Суми – 4 самостійних заклади та 3 відокремлених структурних підрозділи – Сумського державного університету, Національного університету харчових технологій, Сумського національного аграрного університету. У Сумському районі фахову передвищу освіту надають 2 комунальних заклади та 1 відокремлений структурний підрозділ Сумського національного аграрного університету. Конотопський район представлений 2 комунальними закладами, 2 відокремленими структурними підрозділами Сумського державного університету і 1 відокремленим структурним підрозділом Сумського національного аграрного університету. У Шосткинському районі фахову передвищу освіту надають 2 комунальних заклади та 3 відокремлених структурних підрозділи – Сумського державного університету, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Сумського національного аграрного університету. В Охтирському районі фахову передвищу освіту можна отримати у відокремленому структурному підрозділі Сумського національного аграрного університету. Роменський район надає освітні послуги з фахової передвищої освіти у відокремлених структурних підрозділах Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та Сумського національного аграрного університету.

Підсумовуючи можемо відзначити, що заклади фахової передвищої освіти, як і професійно-технічні, також набувають популярності, що підтверджується поступовим зростанням кількості студентів. Ці заклади забезпечують підготовку спеціалістів середньої ланки, чії практичні навички затребувані на ринку праці. Привабливість цієї освіти підвищується завдяки доступності умов навчання та можливості подальшого продовження освіти у вищих навчальних закладах. Таким чином, як професійно-технічна, так і фахова передвища освіта відіграють важливу роль у підготовці кадрів, що сприяють відновленню та розвитку економіки регіону.

4.6. Вища освіта у Сумській області

На початок 2023/2024 навчального року у 6 закладах вищої освіти Сумської області навчалоя 23 тис. студентів (рис. 4.12).

*На кінець 2020, 2021, 2022, 2023 року.

Рис. 4.12. Особливості розвитку вищої освіти у Сумській області (складено за Вища, 2024)

Прийнято на навчання 9,3 тис. осіб, більше половини з них розпочали навчання вперше. У 2023 році навчання закінчили 3,6 тис. осіб. На початок 2024 року у 5 наукових установах області здобували освіту відповідного рівня 1532 аспіранти (Вища, 2024).

Як видно з рис. 4.12, кількість студентів, які здобувають вищу освіту за останні роки зростає. Причин цього можна назвати багато, як, наприклад, те, що вища освіта в Україні все частіше сприймається як необхідний елемент для успішної кар'єри та соціального статусу. На ринку праці багато професій вимагають наявності диплома про вищу освіту. У деяких професіях вища освіта відкриває доступ до вищих заробітків і соціальних гарантій, що є значним стимулом для багатьох молодих людей. Розширено можливості вступу до закладів вищої освіти, зокрема за рахунок збільшення кількості освітніх програм, а також впровадження дистанційних та заочних форм навчання. Крім того, багато університетів пропонують гнучкі форми оплати за навчання або пільги для певних категорій студентів. У сучасних умовах конкуренції на ринку праці, вища освіта розглядається як спосіб отримати додаткові знання, навички та кваліфікації, що можуть підвищити шанси на успішне працевлаштування та кар'єрне зростання. Слід також згадати демографічну ситуацію, адже покоління, яке народилося на початку 2000-х років, досягло віку вступу до університетів, і це покоління чисельно більше, ніж попередні. Це також впливає на зростання кількості студентів. Таким чином, зростання кількості студентів, які здобувають вищу освіту, є результатом як соціально-економічних, так і освітніх змін, що відбулися в Україні за останні роки.

Як зазначено у Реєстрі суб'єктів освітньої діяльності (Реєстр, 2024), заклади вищої освіти в основному зосереджені у м. Суми. Це Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Сумський державний університет та Сумський національний аграрний університет. Також вищу освіту надають Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Сумська філія Національного університету

харчових технологій, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. У м. Глухів діє Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. Також вищу освіту можна отримати у Шосткинському і Конотопському інститутах Сумського державного університету.

Отже, освіта відіграє вирішальну роль у підвищенні інтелектуального та культурного рівня населення, що сприяє культурному та соціально-економічному розвитку регіонів. Доступність освітніх послуг є важливою умовою для цього процесу. Військові дії на території Сумської області негативно вплинули на освіту. Передусім, заклади освіти, особливо ті, що розміщені не далеко від кордону, постраждали від бойових дій. Це негативно вплинуло на інфраструктуру освіти та доступність освітніх послуг. Станом на квітень 2023 року значна частина закладів потребувала відновлення. Зменшення народжуваності та військові дії призвели до скорочення кількості закладів дошкільної освіти, що посилює проблему організації дошкільного обслуговування, особливо у сільській місцевості. У багатьох сільських громадах кількість закладів недостатня, що створює проблеми з доступом до дошкільної освіти.

Підсумовуючи можемо сказати, що Сумській області спостерігається зростання кількості студентів, які здобувають вищу освіту, що пов'язано з низкою соціально-економічних та освітніх факторів. Попит на вищу освіту зростає через вимоги ринку праці, де диплом про вищу освіту часто стає необхідною умовою для успішного працевлаштування та кар'єрного зростання. Розширення можливостей вступу, впровадження дистанційних та заочних форм навчання, а також гнучкі форми оплати за навчання роблять вищу освіту більш доступною. Також впливає демографічна ситуація, оскільки покоління, яке народилося на початку 2000-х років, активно вступає до університетів. Заклади вищої освіти в основному зосереджені в м. Суми, що робить місто ключовим освітнім центром області.

Загалом, необхідність відновлення та розвитку освітнього обслуговування в умовах війни є критично важливою для забезпечення доступності соціальних послуг та подальшого соціально-економічного розвитку регіону.

РОЗДІЛ 5.

КУЛЬТУРНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

5.1. Структура базової мережі закладів культури в Сумській області

Культурне обслуговування займає важливе місце в житті людини, адже воно сприяє духовному, моральному та культурному розвитку особистості, формуванню громадянської свідомості. Заклади культури є інструментом соціальної згуртованості, адаптації та інтеграції вразливих груп населення. Розвинена інфраструктура закладів культури підвищує привабливість регіонів для проживання, знижує рівень депресії та соціальної ізольованості, а вивчення культурного обслуговування дозволяє оцінити рівень соціального капіталу регіону, потенціал для розвитку креативної економіки.

Сучасні тенденції розвитку територіальних громад, які почали формуватися наприкінці 2020 року в рамках реалізації реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні, загострили питання формування обслуговування населення закладами культури й організації геокультурного простору взагалі. Це викликано тим, що сьогодні, поряд із підвищенням вимог рівня якості й доступності надання соціокультурних послуг мешканцям територіальної спільноти, зростає важливість їх змістовного наповнення. Поряд із заходами щодо реалізації цілісної національної культурної політики, важливим є й збереження та популяризація місцевої самобутньої культури. Забезпечити досягнення цих завдань можливо за умови збереження і розбудови мережі закладів культури, які формують опорний каркас соціокультурного розвитку територіальної громади і мешканців регіону в цілому (Задворний, 2020).

Базова мережа закладів культури складається з двох рівнів – загальнодержавного і місцевого. У даному дослідженні соціально-культурної

сфери Сумської області охоплено заклади місцевого рівня. Основні вимоги до створення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування закладів культури визначено Порядком формування базової мережі закладів культури (Порядок, 2021), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 984 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 970 та від 01.12.2023 р. № 1261). Згідно цього Порядку, до базової мережі місцевого рівня належать комунальні заклади культури (бібліотеки, музеї, галереї, заповідники, виставкові зали, театри, філармонії, концертні організації, мистецькі колективи, кінотеатри, кіновідеопрокатні підприємства, об'єднання, палаци і будинки культури, інші клубні заклади, студії, центри народної творчості, центри народної культури, центри культурних послуг, парки культури та відпочинку тощо), заклади освіти сфери культури (мистецькі школи, мистецькі ліцеї, фахові мистецькі коледжі, заклади вищої мистецької освіти), переліки яких затверджуються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Як зазначено у монографії (Географія, 2021), перед війною, у 2020 році соціально-культурне обслуговування області було представлено 1179 закладами культури, з них: 591 клубна установа, 530 бібліотек, 36 мистецьких шкіл, 13 державних музеїв, 37 громадських музеїв, національний заповідник та 2 державні історико-культурні заповідники, 2 театри, філармонія, обласний науково-методичний центр культури і мистецтв, фаховий коледж мистецтв і культури ім. Д.С. Бортнянського. У закладах культури працювало 4605 працівників. За період з 1980 по 2020 рік відбулося скорочення кількості закладів культури. Зокрема, за вказаний період кількість бібліотек скоротилася на 39,5 %, а клубних закладів – на 56,8 %. За останні 10 років темпи скорочення сповільнилися. Так, кількість бібліотек скоротилася на 5,2 %, а клубів – на 6,8 %.

Процеси децентралізації та утворення територіальних громад вплинули на розвиток культурного обслуговування. Сьогодні в громадах практично завершено формування базових мереж закладів культури, передусім у вигляді

опорного закладу культури чи мистецтва (будинок культури, центр культури та мистецтва, публічна бібліотека тощо) і його філій, що функціонують у населених пунктах громади. Головна увага зосереджується на підтримці закладів базової мережі; теоретично, основна мета цього процесу – забезпечити дієвий і комплексний культурно-мистецький розвиток населених пунктів. Але специфіка і реалії війни, недоліки постреформенного децентралізаційного періоду, а також стрімка депопуляція, характерна для Сумської області, усе частіше актуалізують необхідність оптимізації таких мереж. У цьому контексті, задля забезпечення оптимального розвитку культурного обслуговування населення громад, надзвичайно важливим є вивчення цієї проблематики із суспільно-географічних позицій.

Елементи функціонування базової мережі закладів культури тісно пов'язані із розробкою стратегічних планів розвитку громади, програм соціально-економічного розвитку та галузевих програм у сфері культури і мистецтва. Сьогодні різні громади працюють над оптимальними моделями забезпечення сталого функціонування базової мережі закладів культури. Особлива багатогранність у цьому напрямку простежується у міських громадах, передусім тих, що сформовані на основі міських рад колишніх міст обласного підпорядкування і обласного центру та включають поселення приміської зони.

Згідно сучасного адміністративно-територіального устрою, Сумська область поділяється на 5 районів, що охоплюють 51 територіальну громаду. Останні, у свою чергу, поділяються на старостинські округи, кількість яких практично відповідає дореформенному складу сільських рад, які взяли участь у добровільному об'єднанні. Найбільшими за площею (понад 1200 км² є Лебединська, Кролевецька та Шосткинська міські територіальні громади, межі яких співпадають з колишніми однойменними районами, що існували до адміністративної реформи 2020 р. Громади, що сформувалися навколо інших міст обласного підпорядкування є значно меншими за площею (Охтирська міська громада взагалі є найменшою й до того ж складається з трьох окремих

анклавів). Разом з тим, тут сконцентрована більша частина населення області (у Сумській громаді мешкає 25,58% жителів Сумщини, тоді як її частка у площі регіону лише 1,51%). У Конотопській громаді зосереджено 8,68%, а в Охтирській 4,56% населення Сумської області, тоді як територіально на них припадає 0,44% і 0,36% у загальній площі регіону.

Станом на початок 2022 року, базова мережа закладів культури місцевого рівня територіальних громад Сумської області налічувала 1106 одиниць, що знаходяться у комунальній власності (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Заклади культури базової мережі місцевого рівня у Сумській області

Адміністративний район	Кількість закладів культури базової мережі
Конотопський	230
Охтирський	148
Роменський	224
Сумський	293
Шосткинський	211
Усього	1106

Для характеристики компонентної структури сфери культури і мистецтва громад, нами виділено такі типи закладів: будинки (центри) культури, клуби (включаючи філії), об'єкти (пункти) дозвілєвої роботи, бібліотеки (включаючи бібліотеки-філії), музичні (мистецькі) школи, музеї (рис. 5.1).

Найпоширенішою на території Сумської області складовою мережі культурного обслуговування населення є заклади **клубного типу**: палаци (будинки, центри) культури (дозвілля), клуби. Загалом їх налічується 499 (разом з філіями), що становить 45,1% загальної чисельності закладів базової мережі (табл. 5.2). Основна мета діяльності цих закладів полягає у сприянні розвитку самодіяльної творчості, організації культурно-масових заходів, вихованню дітей та юнацтва, змістовного дозвілля населення, організації культурно-просвітницьких заходів духовно-патріотичного спрямування, проведення різноформатних фестивалів, концертів.

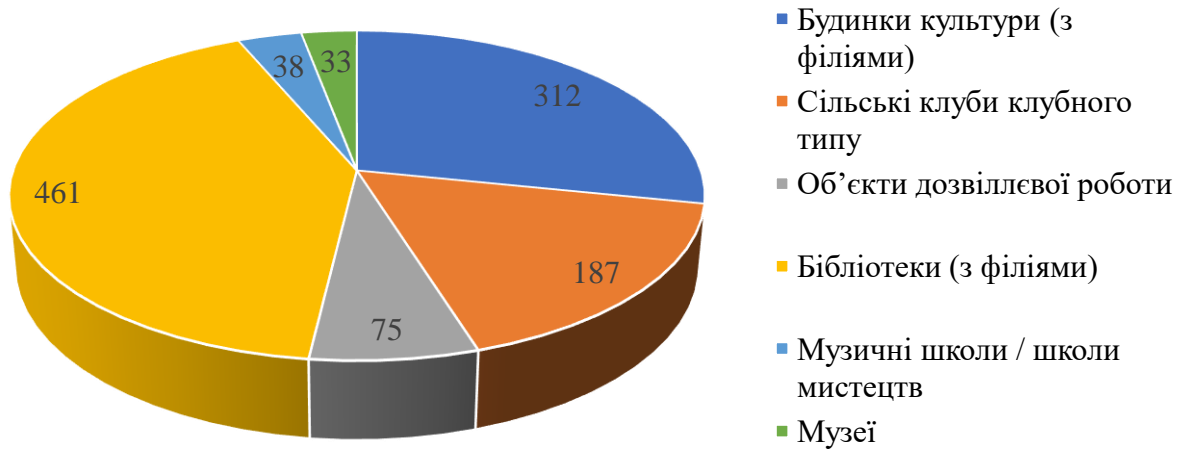

Рис. 4.13. Структура базової мережі закладів культури в Сумській області за їх типом (одиниць) (станом на 1.01.2022 р.)

Зазначимо, що у цих закладах функціонує понад 300 клубних формувань: з них 236 колективів із званням «народний» та «зразковий» (Додаток В). Щорічно ними проводиться кількасот культурно-масових заходів широкого тематичного спектру.

Таблиця 5.2

Типологічна структура базової мережі закладів культури адміністративних районів Сумській області (станом на 1.01.2022 р.)

Адміністративний район	Будинки культури (з філіями)	Сільські клуби клубного типу	Об'єкти дозвілєвої роботи	Бібліотеки (з філіями)	Музичні школи / школи мистецтв	Музеї
Конотопський	63	35	7	108	6	11
Охтирський	53	35	2	51	4	3
Роменський	58	45	19	91	7	4
Сумський	89	36	25	122	13	8
Шосткинський	49	36	22	89	8	7
Усього	312	187	75	461	38	33

Подібні до закладів клубного типу функції, виконують *об'єкти дозвілєвої роботи*, інколи вони мають при собі й бібліотеку, що не входить до складу бібліотечної мережі громади.

Другими за чисельністю у системі базової мережі закладів культури є заклади бібліотечної справи, частка яких сягає 41,7%. У зв'язку з децентралізацією та створенням територіальних громад, в області відбулися кардинальні зміни у географії бібліотечного обслуговування. Мережа публічних бібліотек у громадах організовується із врахуванням Мінімальних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.1997 № 510. Нормативи бібліотечного обслуговування наступні: у населених пунктах з кількістю жителів до 500 осіб за рішенням відповідного органу місцевого самоврядування бібліотечне обслуговування населення здійснюється загальнодоступною бібліотекою або за допомогою нестационарних форм обслуговування (бібліотечний пункт, пересувна бібліотека). У населених пунктах з кількістю жителів від 500 до 3 тис. осіб повинна діяти як мінімум одна загальнодоступна бібліотека на території сільської (селищної) ради; у населених пунктах з числом жителів понад 3 тис. осіб – одна бібліотека на 3-5 тис. осіб.

Кількість міських бібліотек визначається щільністю населення та поверховістю забудови (Kornus, 2024):

1. У житлових районах з багатоповерховою забудовою (8 і більше поверхів) – одна бібліотека на 15-20 тис. осіб;

2. У житлових районах з малоповерховою забудовою (1-3 поверхи) – одна бібліотека на 5-8 тис. осіб. Для обслуговування дітей та юнацтва у містах з населенням до 75 тис. жителів – повинна бути як мінімум одна бібліотека для дітей на 8-12 шкіл, у містах з районним поділом по одній бібліотеці для дітей у кожному адміністративному районі. У обласному центрі функціонує обласна бібліотека для дітей як науково-дослідний, інформаційний, консультативний центр з питань культурного розвитку дітей.

3. У обласному центрі функціонує обласна універсальна наукова бібліотека, яка є головним закладом у сфері бібліотечно-інформаційного обслуговування населення, науково-дослідним, методичним, координаційним центром для бібліотек усіх систем і відомств області, центральним обласним книгосховищем, обласним депозитарієм краєзнавчої літератури, центром книгообміну та міжбібліотечного абонементу (Kornus, 2024).

Практично в усіх центрах громад регіону створено публічні бібліотеки, як комунальні заклади громади, а у районних центрах – централізовані бібліотечні системи. Окрім надання традиційних послуг читачам, бібліотеки стають чимось більшим за звичайну книгозбірню. У багатьох випадках – це багатофункціональні сучасні відкриті центри, а інколи й цілі інформаційно-ресурсні майданчики книжковим та газетно-журнальним фондом, залами засідань, кафе й дитячими кімнатами, як, наприклад, Тростянецька публічна бібліотека, що перетворилася на сучасний мультимедійний, освітній, культурно-інформаційний простір (рис. 5.2. Такі заклади більше приваблюють користувачів.

Рис. 5.2. Цукрозаводська бібліотека-філія Тростянецької публічної бібліотеки

Звичайно, що лише кількість бібліотек не може дати повного уявлення про рівень бібліотечного обслуговування в районах та в області загалом. Цей рівень залежить не тільки від розвитку мережі установ бібліотечного типу та їх територіальних особливостей, наявності книжкових фондів та їх співвідношенням з чисельністю населення. Задоволення потреб читачів залежить також від концентрації книг у бібліотеках та їх різноманітності. Ці заклади мають вміщувати в собі літературу різних жанрів задля забезпечення потреб різних верств населення. Більш різноманітну літературу зазвичай мають бібліотеки книжковим фондом понад 10 тис. примірників. У міських бібліотеках бібліотечний фонд майже дорівнює сільському, хоча кількість бібліотек у сільській місцевості більше, ніж у містах.

Початкова *мистецька освіта* представлена 38 музичними (мистецькими) школами (враховуючи філії). Найбільша їх кількість у Сумському районі, де такі школи діють у Білопільській, Ворожбянській, Краснопільській, Лебединській, Миколаївській селищній, Садівській, Степанівській і Сумській (5 шкіл) громадах. Основною метою діяльності закладів даного типу є розвиток творчих здібностей, обдарувань дітей, набуття учнями практичних навичок, оволодіння знаннями у сфері вітчизняної й світової культури та мистецтва; набуття спеціальних мистецьких виконавських компетентностей.

Суттєвим доповненням базової мережі закладів культури громади є заклади культури національного та обласного рівня, які займаються подібною або спорідненою діяльністю. Тут, насамперед, варто відзначити Національний заповідник «Глухів». До цієї ж категорії можна віднести заклади обласного статусу, що перебувають у комунальній власності Сумської обласної ради. Вони представлені 2 академічними театрами: Сумський обласний академічний театр для дітей та юнацтва, Сумський національний театр імені М.С. Щепкіна (надання останньому у 2020 році статусу національного не призвело до зміни реєстрації театру як комунального закладу Сумської обласної ради), 2 бібліотеками (універсальна наукова і дитяча), 3 музеями (Сумський обласний краєзнавчий

музей, Сумський обласний художній музей імені Н. Онацького, меморіальний Будинок-музей А.П. Чехова в м. Суми), філармонією, Сумським обласним науково-методичним центром культури і мистецтв, Сумським фаховим коледжем мистецтв і культури імені Д.С. Бортнянського. Зазначені вище заклади, з одного боку, створюють конкуренцію муніципальним закладам у рамках комерційної діяльності, а з іншого – зменшують навантаження на базову мережу територіальних громад.

Функціонування закладів культури та здійснення заходів із реалізації послідовної культурної політики забезпечується наявністю профільних структурних підрозділів управління та адміністрування в системі виконкомів територіальних громад – відділів культури, які часто поєднують адміністрування й у суміжних галузях – освіті, туризмі, спорті, молодіжній політиці тощо. Наразі організаційно-управлінський механізм мережі закладів відповідає вимогам щодо виконання функціональних завдань та інноваційного розвитку сфери.

5.2. Територіальна організація закладів культури

Територіальна організація закладів культури місцевого рівня в Сумській області являє собою впорядковану мережу, що перебуває у прямій залежності від щільності поселення та його адміністративного статусу. Загалом, за результатами суспільно-географічного аналізу, можна виділити 4 ієрархічні рівні культурно-мистецьких систем: обласний, районний, базовий (громадівський) і первинний (старостинський). Ці системи відповідають класичному підходу до їх виділення, який поширений у соціальній та культурній географії (Задворний, 2016).

На основі зазначеного вище, нами виділено один обласний культурно-мистецький центр. Він сформований на базі адміністративного центру області та громади – міста Суми, яке характеризується яскраво-вираженим функціональним ядром. Йому присвоєно найвищий ранг з огляду на наявність

тут закладів усіх типів, розташування комунальних закладів культури обласного рівня, а також органів управління галуззю. Заклади базової мережі культурного обслуговування Сумської міської громади, як от Сумська муніципальна галерея, відвідують і мешканці інших громад.

Наступним ієрархічним рівнем є районний. Усі міста – районні центри сьогодні є також центрами територіальних громад, однак вони мають більшу насиченість закладами культури, ніж просто міські громади. Зокрема тут діють краєзнавчий музей, а інколи й кілька муніципальних закладів музейного типу, централізована бібліотечна система, тощо.

У сільській місцевості області нараховується 640 закладів (57,9%) базової мережі культурного обслуговування. Відповідно, тут вони формують 2 рівні культурно-мистецьких систем: базовий (громадівський) і первинний (старостинський). Центрами останніх є адміністративні центри старостинських округів, де зазвичай розташовується філія будинку культури (клубу), бібліотека-філія.

Географічна специфіка розміщення елементів базової мережі виливається у показники забезпечення адміністративно-територіальних одиниць області закладами культури і мистецтва (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Забезпечення закладами культури базової мережі територіальних громад за адміністративними районами Сумської області

Адміністративний район	Кількість закладів у розрахунку на 10 км² площі	Кількість закладів у розрахунку на 1000 мешканців
Конотопський	0,44	1,14
Охтирський	0,48	1,22
Роменський	0,48	2,08
Сумський	0,56	0,34
Шосткинський	0,42	1,26
По області	0,48	1,06

Показник кількості закладів у розрахунку на 10 км² площі найвищий у Роменському – 0,68 заклади на 10 км² та Сумському районах – 0,56 заклади на

10 км². По інших районах він нижчий за 0,5 заклади на 10 км², а по області в цілому становить 0,48 заклади на 10 км². У розрізі територіальних громад, найбільша щільність закладів культури базової мережі – більше 1 на 10 км² спостерігається у Конотопській міській, Охтирській міській і Степанівській селищній громадах: 1,39, 1,34 і 1,08 заклади на 10 км² відповідно. Найбільш розріджена вона у Бочечківській сільській, Березівській сільській, Буринській міській по 0,28 на 10 км² і Боромлянській сільській – 0,26 заклади на 10 км².

Стосовно показника кількості закладів, які припадають на 1000 мешканців, у розрізі територіальних громад вирізняється Зноб-Новгородська селищна – 5,54 заклади на 1000 осіб, високим цей показник є у Хмелівській сільській, Вільшанській сільській, Есманьській селищній, Андріяшівській сільській, Миропільській сільській, Дубов'язівській селищній і Синівській сільській громадах – понад 3 заклади культурного обслуговування на 1000 осіб. У цьому переліку 4 громади з Роменського району, де забезпеченість населення закладами культури найвища 2,08 заклади на 1000 осіб.

До найменш забезпечених у даному відношенні очікувано потрапив Сумський район, який вирізняється своєю чисельністю населення, – 0,34 установи базової мережі закладів культури на 1000 осіб. Те саме можна сказати й про інші громади з великою чисельністю жителів: Охтирську, Конотопську і Сумську міські (0,23, 0,16 і 0,09 закладів на 1000 осіб відповідно).

Для детального дослідження охоплення території об'єднаних громад закладами сфери культури, нами розраховано коефіцієнти їх територіальної концентрації, шляхом обчислення відповідного індексу, визначення якого здійснюється за формулою (5.1):

$$I_{\text{ТК}} = \frac{p \cdot S}{P \cdot s} \quad (5.1),$$

де $I_{\text{ТК}}$ – індекс територіальної концентрації, p – кількість закладів культури у громаді; P – кількість закладів культурного обслуговування в області; s – площа громади; S – площа Сумської області.

Значення $I_{тк}$ менше 1,0 свідчить про низьку концентрацію досліджуваного показника у певній громаді; якщо показник близький до 1,0 – можемо говорити про розташування закладів культурного обслуговування на середньообласному рівні; вище 1,0 – про високу насиченість такими закладами порівняно із цим показником (рис. 5.3).

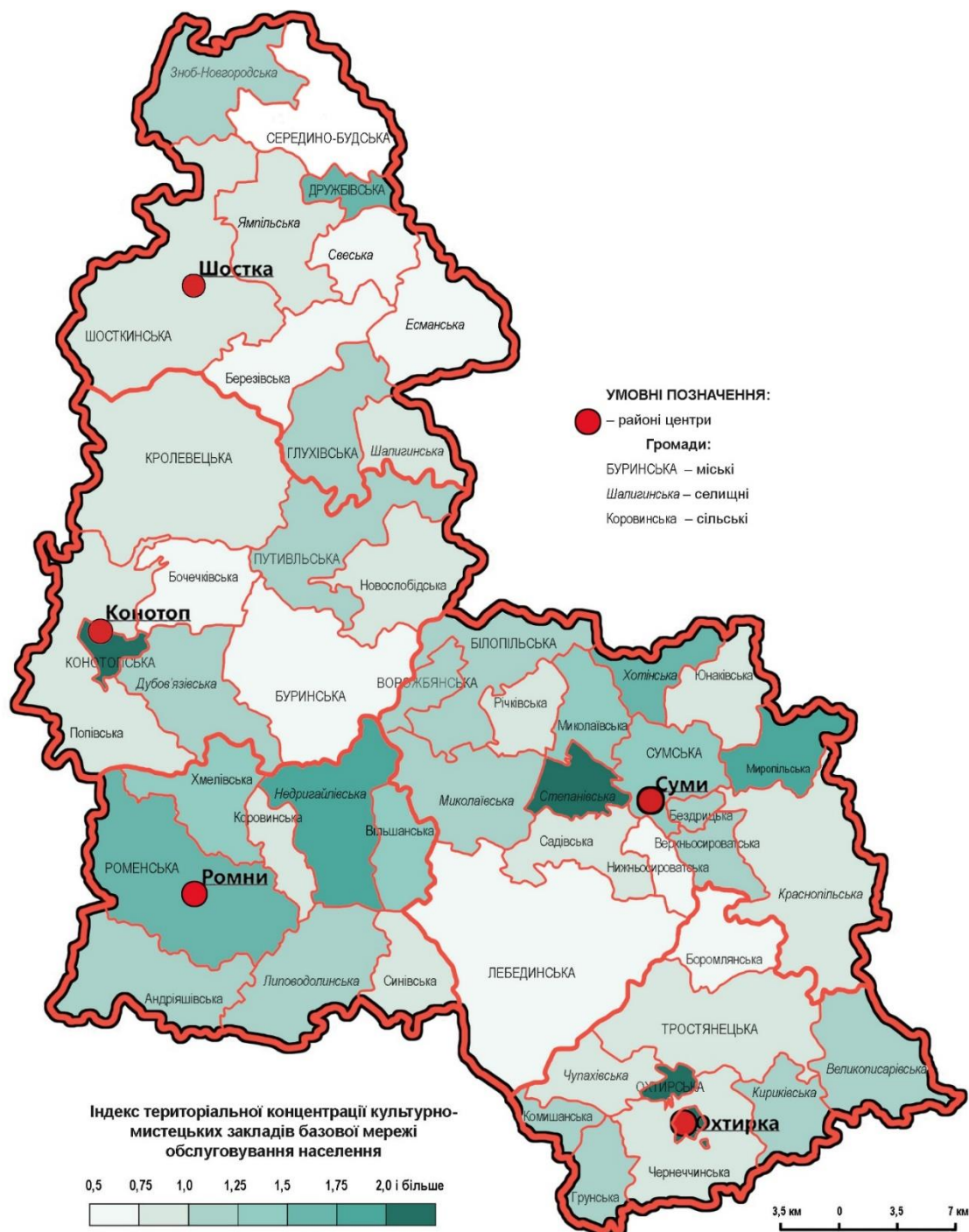

Рис. 5.3. Територіальна концентрація закладів базової мережі культури і мистецтва, що утримуються місцевими громадами Сумської області (станом на 01.01.2022 р.)

Як бачимо, внаслідок децентралізації, культурно-мистецька сфера Сумської області набула територіально-диспропорційного характеру. Цьому сприяли різноманітні чинники, наприклад, коли громада функціонує в територіальних межах одного колишнього адміністративного району (один район тоді – одна громада сьогодні), або ж коли «об'єднану» громаду скали населені пункти лише двох колишніх рад.

Унаслідок виникли громади, що суттєво відрізняються за своїми розмірами. Так, площа найбільшої громади – Лебединської міської і найменшої – Охтирської міської відрізняються більше, ніж у 20 разів. При цьому, до першої з них входить 125 населених пунктів, а до другої – 11. Зрозуміло, що такі громади матимуть крайні значення I_{mk} , як у даному прикладі для Лебединської й Охтирської громад – 0,70 і 2,78 відповідно.

Загалом найвищі значення I_{mk} характерні для громад Роменського району, а найнижчі – Шосткинського.

Зважаючи на особливості надання послуг закладами культури, важливішим є з'ясування відповідності розміщення закладів культури до особливості розселення населення. Це можливо здійснити за допомогою індексу локалізації культурно-мистецьких закладів у об'єднаних громадах, який розраховується за формулою (5.2):

$$I_{л} = \frac{p \cdot N}{P \cdot n} \quad (5.2),$$

де, $I_{л}$ – індекс локалізації культурно-мистецьких закладів, p – кількість закладів у громаді; P – кількість закладів в області; n – чисельність населення громади, N – чисельність населення Сумської області.

Проаналізувавши географічні особливості територіальної локалізації закладів культурно-мистецької сфери (рис. 5.4), що утримуються місцевими громадами, виявлено високі їх надвисокі показники у сільських та селищних об'єднаних громадах. Так, у Миропільській, Андріяшівській, Вільшанській сільських та Есманьській селищній громадах значення $I_{л}$ перевищують 3,0, а у

Зноб-Новгородській селищній воно досягає 5,23. Це у подальшому призведе до вимушеної оптимізації базової мережі закладів культури відповідних громад.

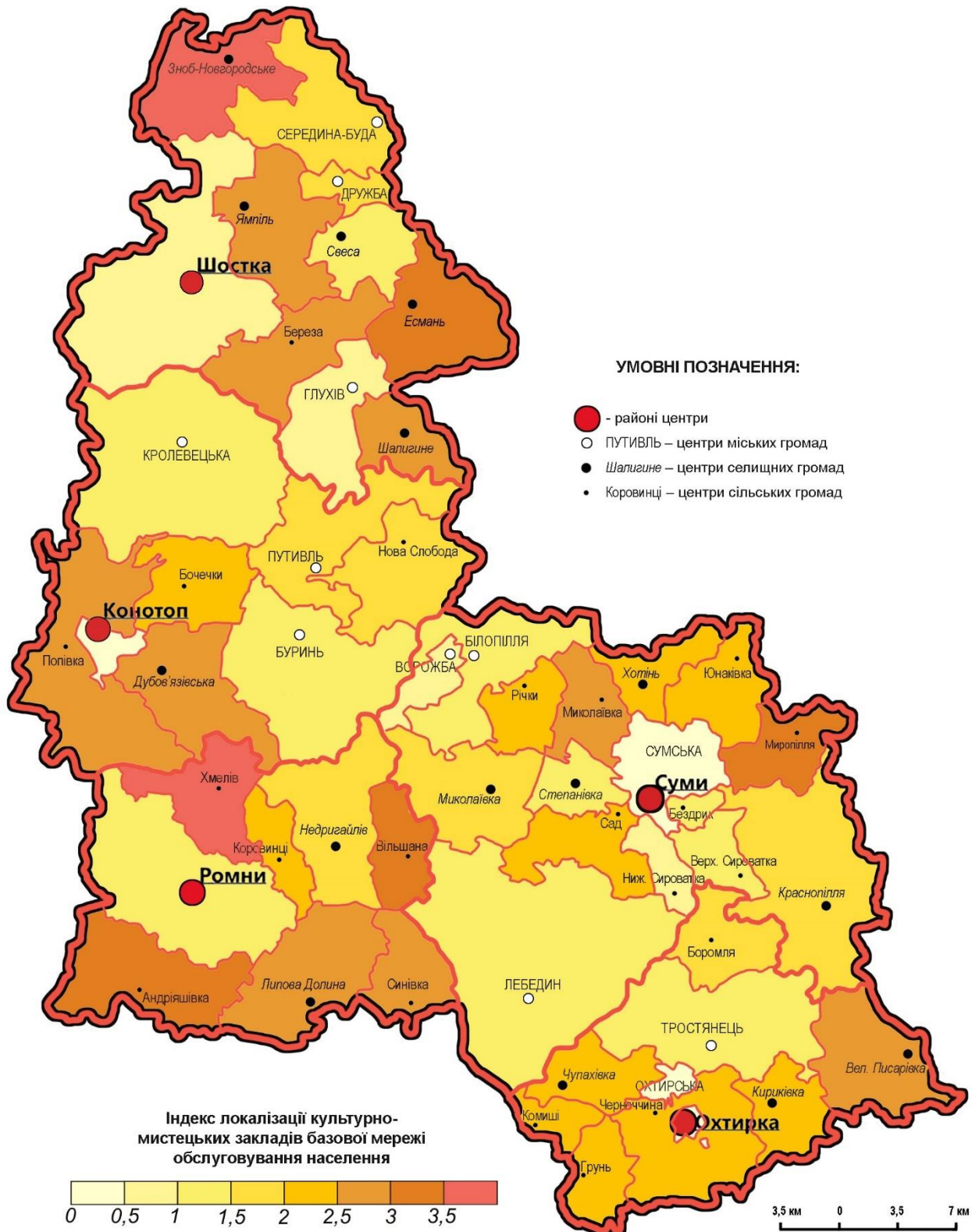

Рис. 5.4. Територіальна локалізація закладів базової мережі культури і мистецтва, що утримуються місцевими громадами Сумської області (станом на 01.01.2022 р.)

Значно легше утримувати заклади культури буде міським об'єднаним громадам, де менші показники концентрації й локалізації закладів культурного обслуговування (у Сумській, Конотопській, Охтирській і Шосткинській міських громадах значення *I*_л становлять 0,08, 0,15, 0,22 і 0,59 відповідно) та більші можливості для їх розвитку.

Виходячи із суспільно-географічної специфіки культурного обслуговування населення Сумської області, наявна мережа закладів культури загалом забезпечує потреби мешканців у культурному обслуговуванні, зважаючи на наявні фінансові можливості територіальних громад та функціонування усієї системи культурного обслуговування в умовах війни. Але й поза межами військового стану присутні проблеми, вирішення яких значно покращило б надання культурних послуг. Серед них ключовими є такі:

- застаріла матеріально-технічна база: музичні інструменти, сценічні костюми, декорації, нотна література, технічні засоби, бібліотечні фонди, обладнання;

- відтік висококваліфікованих креативних фахівців в силу зниження престижності професії;

- депопуляція, що зумовлює не вигідність утримання комунальних закладів культури і мистецтва у малолюдних поселеннях;

- консервативність у формах і методах надання культурних послуг, недостатнє впровадження креативних та культурних індустрій.

Водночас працівники закладів, не дивлячись на перелічені вище проблеми, показують пристойні показники діяльності та гнучко реагують на сучасні виклики. Важливою рисою мережі закладів культури територіальних громад Сумської області є реальні перспективи її розширення і вдосконалення функціонування. До них слід віднести наступні заходи:

- відкриття закладів культури, насамперед, у містах, яке може відбуватися шляхом реновації приміщень і споруд у їх колишніх промислових зонах;

- прийняття у комунальну власність громадських музеїв, інших закладів культури, реалізації творчих ініціатив;

- нарощування різноманітних форм культурної мобільності та гастрольної діяльності; культурний обмін між селами і містом в рамках різноманітних мистецьких проєктів.

Водночас досить актуальним залишається питання спроможності територіальних громад утримувати розгалужену базову мережу первинних закладів культури, які є малоприбутковими та дотаційними. Відсутність фінансування та прогресуюча депопуляція спричинить їх оптимізацію, особливо в тих громадах, які отримали у спадок велику кількість закладів культури у селах, що поступово стають малолюдними.

Підсумовуючи можемо сказати, що у ході проведеного суспільно-географічного дослідження базової мережі закладів культури місцевого рівня територіальних громад Сумської області встановлено наступне: формування сучасної мережі рамках реалізації реформи децентралізації загалом завершене; унікальні геопросторові риси мережі закладів культури викликані конфігурацією території тієї чи іншої громади та особливостями поселенської мережі; компонентну структуру формують заклади шести типів; територіально-функціональна структура мережі представлена чотирма різними ієрархічними рівнями; мережа закладів, зважаючи наявні проблеми функціонування, є оптимальною та має перспективні напрямки розширення шляхом формування нових осередків культури і креативності в геокультурному просторі громади. Отримані результати дослідження можуть бути використані під час створення і виконання цільових програм розвитку культури і мистецтва з метою вдосконалення територіальної доступності надання населенню послуг з культурного обслуговування.

Отже, соціальна інфраструктура є основою для розвитку таких галузей, як медицина, освіта, культура, транспорт тощо. Вона є важливим фактором для економічного розвитку регіону, впливає на залучення інвестицій, розвиток

підприємництва та підвищення продуктивності праці, оскільки створює сприятливі умови для життя та роботи населення та загалом формує сприятливі умови для комплексного розвитку регіону і покращення його конкурентоспроможності на загальнодержавному рівні. Як зазначено вище, Сумська область має певні проблеми в розвитку соціальної інфраструктури. Ці матеріали можуть стати базою для розробки стратегії соціального розвитку регіону чи матеріалом при розробці програм соціально-економічного розвитку територіальних громад, районів чи області загалом. Адже рівень розвитку соціальної інфраструктури – це показник добробуту регіону, що має довгостроковий вплив на якість життя, економічний розвиток та соціальну стабільність.

ВИСНОВКИ

Розвиток соціальної інфраструктури безпосередньо впливає на соціальну стабільність, якість життя населення та економічну ефективність регіонів. Забезпечення якісними послугами сприяє залученню робочої сили, збереженню населення в регіонах і зниженню рівня соціальної вразливості.

Науковий аналіз показує, що найбільш актуальними напрямками є медичне обслуговування і доступ до медичних послуг; розвиток освітніх і культурних установ та покращення транспортної.

Для оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури необхідно використовувати інтегральні показники, які враховують багатовимірність явища, методи стандартизації та нормалізації даних, економіко-математичне моделювання тощо.

Аналіз показує значну географічну варіативність у рівні розвитку соціальної інфраструктури Сумської області, що потребує цілеспрямованих заходів для вирівнювання ситуації. Це особливо важливо для прифронтових районів, які стикаються з найбільшими викликами.

Слід зазначити, що особлива увага має приділятися дорожньо-транспортній інфраструктурі, адже розвинена транспортна мережа забезпечує соціальну інтеграцію, доступ до життєво необхідних послуг і підвищення рівня комфорту життя населення, особливо у віддалених сільських територіях, де транспорт є єдиним засобом доступу до базових ресурсів. Сьогодні дорожньо-транспортна інфраструктура Сумської області представлена автомобільними дорогами державного та місцевого значення протяжністю 7,2 тис. км, із яких 6,7 тис. км мають тверде покриття. Серед головних проблем транспортної інфраструктури слід виділити недостатнє фінансування, застарілі технічні стандарти доріг і перевантаження великоваговим транспортом, що призводить до швидкого зношення дорожнього полотна. Розрахунок коефіцієнтів щільності транспортної мережі, забезпеченості територій шляхами сполучення та

коефіцієнтів Гольца й Енгеля свідчить про значну варіативність у забезпеченості транспортом між адміністративними районами області. Найнижчі показники транспортної забезпеченості спостерігаються у Охтирському та Шосткинському районах, що вимагає цілеспрямованих заходів із покращення інфраструктури.

Для покращення транспортної інфраструктури регіону необхідно розширювати та модернізувати існуючу транспортну мережу, враховуючи потреби в адаптації до сучасних умов (збільшення пропускної здатності доріг, реконструкція мостів). Впровадження методик оцінки ефективності транспортної системи дозволить ефективніше розподіляти ресурси та знижувати так звану «транспортну дискримінацію».

Забезпечення належної транспортної доступності сприяє поліпшенню економічної активності, інтеграції територій і рівного доступу до можливостей для всіх жителів області. Це також створює передумови для залучення інвестицій та розвитку інноваційних рішень у сфері логістики. Розвиток транспортної інфраструктури є ключовим фактором у забезпеченні сталого соціально-економічного зростання та стабільності регіону. Ефективне планування та реалізація заходів щодо модернізації транспортної мережі дозволять підвищити якість життя населення, зменшити соціальну ізоляцію та забезпечити доступність основних ресурсів.

Роль системи охорони здоров'я в соціально-економічному розвитку регіону ще більш значна. Адже ефективна система охорони здоров'я сприяє покращенню демографічної ситуації, зниженню рівня захворюваності та смертності, підвищенню тривалості життя населення, а інвестиції в медичну інфраструктуру зменшують витрати на лікування хронічних захворювань і тимчасову непрацездатність. Формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я Сумської області є завершеним. Вона охоплює госпітальні округи, кластерні та надкластерні заклади (формування яких близьке до завершення), а також первинну ланку медичної допомоги. Загалом у області функціонує 622

заклади первинної медичної допомоги, включаючи лікарські амбулаторії, фельдшерські пункти, а також станції екстреної медичної допомоги.

Однак, в регіоні є певні проблеми функціонування системи охорони здоров'я. Зокрема, це територіальна диспропорція в розміщенні медичних закладів, яка створює труднощі для доступу до послуг у віддалених громадах. Такі демографічні показники, як старіння населення та зменшення чисельності мешканців, вимагають адаптації мережі, зокрема, шляхом створення програм домашньої медицини та паліативної допомоги. Недостатнє фінансування, зношеність інфраструктури та низька мотивація медичних працівників на селі ускладнюють утримання мережі. Тому важливим питанням у вдосконаленні системи охорони здоров'я є підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення закладів первинної ланки, впровадження інтегрованих підходів до надання медичної допомоги, включаючи використання телемедицини для віддалених громад, оптимізація мережі з урахуванням демографічних і територіальних особливостей та залучення додаткових інвестицій у медичну інфраструктуру. Удосконалення системи охорони здоров'я сприятиме підвищенню привабливості регіону для інвесторів, зменшенню міграції населення та створенню умов для довгострокового соціального розвитку. Адже ефективно функціонуюча система охорони здоров'я є основою для забезпечення соціальної стабільності, покращення добробуту населення та підтримки сталого економічного розвитку регіону.

Війна суттєво вплинула на стан закладів освіти Сумської області, зокрема, на їхню кількість, доступність та якість надання послуг. Значна частина закладів потребує відновлення та модернізації. У дошкільній освіті відзначається скорочення кількості закладів та місць у них, що особливо ускладнює доступ до дошкільної освіти у сільській місцевості. Низький рівень забезпечення створює ризики для подальшого розвитку регіону. Заклади загальної середньої освіти також стикається з багатьма проблемами, зокрема з викликами територіальної нерівності та скорочення учнівського контингенту через демографічні та

міграційні процеси. Під час війни зросла роль позашкільної освіти, оскільки вона сприяє психологічній підтримці дітей. Проте спостерігається скорочення мережі закладів позашкільної освіти, що потребує вирішення на державному та регіональному рівнях. У майбутній відбудові країни та регіону зокрема, стратегічне значення для підготовки кадрів, затребуваних у відновленні економіки регіону, матиме професійно-технічна та фахова передвища освіта. Попри скорочення кількості закладів, зростає попит роботодавців на представників з такою освітою.

Концентрація закладів вищої освіти у місті Суми робить його головним освітнім центром області. Зростання кількості студентів свідчить про значний попит на вищу освіту в умовах конкурентного ринку праці.

Для покращення ситуації з освітою в Сумській області необхідно зосередитись на відновленні та розширенні мережі закладів освіти, враховуючи територіальні особливості, а також забезпечити їхню доступність і якість послуг. Особливу увагу слід приділити підтримці позашкільної освіти та розвитку професійно-технічної підготовки.

Досліджуючи стан культурної інфраструктури, встановлено, що у Сумській області сформована базова мережа закладів культури, яка включає бібліотеки, клуби, музичні школи, музеї та інші заклади. Однак існує нерівномірність їх розподілу між громадами, що впливає на доступність культурних послуг для населення, особливо у сільських районах. Адміністративна реформа сприяла створенню базових мереж закладів культури в громадах, але водночас ускладнила фінансування та управління цією сферою. У малонаселених громадах спостерігається тенденція до оптимізації мережі через економічну недоцільність утримання великої кількості закладів.

Серед проблем культурного обслуговування варто назвати застарілу матеріально-технічну базу, недостатність сучасного обладнання, бібліотечних фондів, сценічних костюмів тощо, низьку привабливість професій у сфері культури через низький рівень оплати праці та скорочення робочих місць, а

депопуляція, знижує попит на культурні послуги у віддалених населених пунктах. Хоча варто зазначити і про позитивні тенденції. У великих громадах розвиваються сучасні багатофункціональні заклади культури, які приваблюють користувачів завдяки інтеграції бібліотек, культурних центрів і творчих майданчиків. Значна частина закладів культури адаптується до нових викликів, впроваджуючи інноваційні форми роботи, такі як культурні фестивалі, мобільні бібліотеки, інтерактивні виставки.

Для розвитку закладів культури важливе значення має відновлення та модернізація матеріально-технічної бази закладів культури, впровадження креативних та інноваційних підходів у наданні культурних послуг, підтримка місцевих культурних ініціатив та активізація культурного обміну між громадами, розробка стратегій фінансування та підтримки закладів культури на рівні громади та області, зокрема за рахунок залучення грантових програм та приватних інвестицій. Таким чином, ефективна організація культурного обслуговування населення сприятиме підвищенню якості життя, культурного рівня населення та соціально-економічного розвитку регіону.

Отже, вивчення соціальної інфраструктури дозволяє побачити загальну картину соціально-економічного розвитку регіону, визначити їх сильні та слабкі сторони і розробити ефективні програми для поліпшення життя населення, розробити стратегії розвитку соціальної інфраструктури з урахуванням специфіки окремих районів і громад та соціально-економічних умов, створити стимули для залучення інвестицій у соціальну інфраструктуру.

Загалом, розвиток соціальної інфраструктури – це не лише шлях до поліпшення умов життя, але й важливий інструмент у боротьбі з наслідками кризи, що зміцнює соціальну стабільність і стійкість регіонів до зовнішніх викликів.

ЛІТЕРАТУРА

- Автомобільні шляхи між районами Сумської області (2024). URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/uk/8/8e/Автомобільні_шляхи_між_районами_Сумської_області.jpg
- Андрусів, У. Я. (2020). Соціальна інфраструктура України: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*, (40), 25–29. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct40-4>
- Біль, М. М. (2023). Проблеми та пріоритети проактивної політики розвитку соціальної інфраструктури України: фокус Карпатського регіону. Т. Г. Васильців (Ред.). Львів: Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України.
- Біль, М. М. (2023). Проблеми розвитку соціальної інфраструктури як детермінанти соціальної вразливості населення Карпатського регіону України. *Економіка та суспільство*, (52). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-2>
- Бульба, В. Г., & Оробей, В. В. (2023). Європейська практика забезпечення розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*, (2), 353–365. DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-1-40>
- Буркун, В. В. (2018). Методичні підходи до визначення ефективності національної автотранспортної системи України. *Економіка та управління національним господарством*, (29), 20–23.
- Витренко, Н. М. (1993). Социальная инфраструктура Украины: оценка уровня и перспектив развития. Київ: Наукова думка.
- Вища освіта Сумської області у 2023 р. : Пресвипуск. (2024). URL: https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=8&article_id=13872

- Географія Сумської області: особливості природи, соціально-економічного розвитку та раціонального природокористування (2021). Колективна монографія за заг. ред. А. О. Корнуса. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5211287>
- Голей, Ю. М. (2021). Перспективи розвитку соціальної інфраструктури на прикладі Дніпропетровського регіону. *Приазовський економічний вісник*, (2), 8–13. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-2>
- Голей, Ю. М. (2020). Шляхи стимулювання розвитку виробничої та соціальної інфраструктури в межах децентралізації. *Інфраструктура ринку*, (41), 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct41-6>
- Головащенко, Ю. В. (2022). Теоретичні засади функціонування соціальної інфраструктури сільських територій. *Економіка та управління АПК*, (2), 34–46. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2022-177-2-34-46>
- Гудима, Р. Р. (2013). Оцінка базового рівня транспортної забезпеченості прикордонного регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, (4), 75–83.
- Дзюбинська, О. В., Дзюбинський, А. В., & Смаль, М. В. (2014). Оцінка транспортної доступності рекреаційних територій Волинської області. *Економічні науки. Серія “Регіональна економіка”*, (11), 95–101.
- Довгаль, О. В. (2019). Розбудова соціальної інфраструктури як чинник розвитку демографічного потенціалу сільських територій Миколаївської області. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*, (3), 66–76. DOI: <https://doi.org/10.31359/2312-3427-2019-2-71>
- Довгаль, О. В. (2019). Роль соціальної інфраструктури у формуванні демографічного потенціалу сільських територій регіону. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*, (2), 71–79. DOI: <https://doi.org/10.31359/2312-3427-2019-2-71>
- Дубина, О. (2024). Спроможна мережа закладів охорони здоров'я: строки формування і порядок функціонування. *Медична платформа*. URL:

<https://medplatforma.com.ua/article/15925-plan-organizatsii-spromozhnoi-merezhi-zoz-termini-i-poryadok-formuvannya>

ЄДЕБО – Єдина державна електронна база з питань освіти. (2024). URL: <https://info.edbo.gov.ua/>

Задворний, С. І. (2020). Територіальна організація культурно-мистецької сфери регіону (на матеріалах Хмельницької області): монографія. Тернопіль: Осадча Ю. В.

Задворний, С. І. (2016). Суспільно-географічні аспекти реорганізації культурно-мистецької сфери Хмельницької області в умовах децентралізації. *Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Географічні науки*, (7), 110–117.

Заклади вищої та фахової передвищої освіти Сумської області (2024). URL: <https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=1064&level=3>

Заклади дошкільної освіти Сумської області. (2023). URL: <https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=105&level=3/>

Заклади загальної середньої освіти Сумської області. (2024). URL: https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=106&article_id=385

Інформація про доступність транспорту та об'єктів транспортної інфраструктури для осіб з інвалідністю у Сумській області. (2024). URL: <https://sm.gov.ua/ru/component/content/article/97-upravlinnia-infrastruktury/30477-dostupnist-transportu.html>

ІСУО – інформаційна система управління освітою (2024). URL: <https://su.isuo.org/authorities/view/id/192>

Касат, А. (2023). Освіта біля кордону: яким буде наступний навчальний рік на Сумщині. *Газета «Панорама»*. URL: <https://rama.com.ua/osvita-bilja-kordonu-jakim-bude-nastupnij-navchalnij-rik-na-sumshhini/>

Ковальська, Л. Л. (2022). Аналіз та оцінка соціальної інфраструктури сільських територій. *Економічні науки. Серія "Регіональна економіка"*. №19(75). DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19\(75\)-11](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2022-19(75)-11)

- Корнус, О. Г., Корнус, А. О., & Шищук, В. Д. (2015). Територіально-нозологічна структура захворюваності населення Сумської області: *монографія*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка.
- Корнус, О. Г. (2009). Територіальна організація системи обслуговування населення Сумської області та шляхи її вдосконалення: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: Харків. 24 с.
- Король, В. М. (2022). Пovoєнна відбудова виробничої та соціальної інфраструктури сільської місцевості на Сумщині (1945-1950 pp.). *Сумська старовина*, (LXI), 5–20. DOI: <https://doi.org/10.21272/starovyna.2022>
- Краївська, І. А. (2020). Моніторинг економічної безпеки підприємств та установ соціальної інфраструктури. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*, (3), 86–94. DOI: <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2020.13.086>
- Лондар, С. Л., Гапон, В. В., & Барабаш, О. А. (2023). Інформаційні аспекти забезпечення функціонування позашкільної освіти в Україні в умовах воєнного стану. *Освітня аналітика України*, (5), 81–100. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-5-81-100>
- Лункіна, Т. І. (2021). Розвиток соціальної інфраструктури як форми прояву локальної соціальної відповідальності в аграрному секторі економіки. *Бізнес-навігатор*, (4), 54–60. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.65-9>
- Мальчикова, Д. С., Коробов, В. К., Саркісов, А. Ю. (2016). Інтегральний індекс в оцінюванні розвитку інфраструктури регіону: наукові та навчально-методичні аспекти. *Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Географічні науки*. Вип. 5. 24-30.
- Махсма, М. Б., & Чуб, О. В. (2021). Оцінка впливу соціально-культурної інфраструктури на зайнятість сільського населення України. *Бізнес*

Информ, (11), 241–248. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-241-248>

Мережа закладів позашкільної освіти скорочується – результати дослідження. (2023). URL: <https://sqe.gov.ua/merezha-zakladiv-pozashkilnoi-osviti/>

Монастирський, Г. Л., & Волосюк, М. В. (2023). Гармонізація соціальних та економічних складових розвитку інфраструктури територіальних громад. *Проблеми економіки*, (1), 86–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-86-95>

Наказ МОЗ України та Мінрегіонбуду України від 06.02.2018 р. № 178/24 «Про затвердження Порядку формування спроможних мереж надання первинної медичної допомоги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0215-18#Text>

Оробей, В. В. (2022). Правове регулювання публічного управління розвитком соціальної інфраструктури сільських територій в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*, (2), 252–262. DOI: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2022-2-29>

Панасюк, В. М. (2020). Ризики соціальної інфраструктури регіону під час її розвитку та становлення. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*, (1), 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-24>

Позашкільна освіта 2019 / Інформаційний портал Сумської міської ради. (2020). URL: <https://smr.gov.ua/en/misto/sotsialno-ekonomichna-kharakteristika/osvita-i-nauka/442-pozashkilna-osvita.html>

Позашкільна освіта України (2024). URL: <https://temp.pou.org.ua/map/sumska-oblast/>

Порядок формування базової мережі закладів культури. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2021-%D0%BF#Text>

- Потапова, Н. М. (2020). Особливості управління соціальною інфраструктурою міст у сталому регіональному розвитку. *Причорноморські економічні студії*, (53), 145–149. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.53-22>
- Професійно-технічна освіта Сумської області : Пресвипуск. (2024). URL: https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=8&article_id=13867
- Публічний звіт голови Сумської обласної державної адміністрації Василя Хоми за підсумками роботи у 2020 році (2021). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/sumy-oda-zvit-2020.pdf>
- Ревко, А. М. (2020). Механізми модернізації освітньої компоненти соціальної інфраструктури регіонів України в умовах євроінтеграційних процесів. *Проблеми системного підходу в економіці*, (3), 39–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-26>
- Ревко, А. М. (2020). Перспективні напрями розвитку складників соціальної інфраструктури в регіональному розрізі. *Причорноморські економічні студії*, (54), 187–191. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.54-28>
- Реєстр суб'єктів освітньої діяльності (2024). URL: <https://registry.edbo.gov.ua/profesiyno-tekhnichna-osvita/59/>
- Розпорядження Голови Сумської обласної державної адміністрації від 09.03.2021 № 118-ОД «Про затвердження переліків автомобільних доріг загального користування місцевого значення Сумської області» (2021). URL: https://www.sm.gov.ua/images/docs/dostup/118_21.pdf
- Сільченко, Ю. Ю., Семенюк, Л. Л., & Зарубіна, А. В. (2017). Аналіз впливу транспортної доступності на соціально-економічний розвиток Кіровоградської області. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки*, (7), 81–87.
- Славік, Р., Салюк, М., Микита М. (2020). Оцінка соціально-економічних показників адміністративних районів Закарпатської області в контексті розбудови рекреаційно-туристичної інфраструктури. *Часопис*

соціально-економічної географії. 28, 78-88. DOI:
<https://doi.org/10.26565/2076-1333-2020-28-09>

Сотниченко, Л. Л. (2014). Дослідження стану інфраструктурного забезпечення регіонів України. *Економіка і організація управління*. Вип. 1-2. 255-263.

Соціальні послуги. (2023). URL:
https://sm.gov.ua/images/docs/2023/did/socposlugu_24_25.doc

Статівка, Н. В., Бойко, Ж. О. (2023). Роль держави у розвитку соціальної інфраструктури для покращення якості життя сільського населення. *Вісник НТУ "ХПІ". Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*, (2), 85–88. DOI: <https://doi.org/10.20998/2227-6890.2023.1.15>

Стратегія регіонального розвитку Сумської області на 2021-2027 роки (2020). URL: https://sm.gov.ua/images/docs/dostup/522_20.pdf

Сумський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф (2024). URL: <https://103.sumy.info/>

Сумщина увійшла в ТОП-10 областей за якістю та доступністю освітніх послуг / Трибуна. Суми – медіа великих історій Сумщини (2024). URL: <https://trybuna.sumy.ua/uncategorized/sumshhyna-uvijshla-v-top-10-oblastej-za-yakistyu-ta-dostupnistyu-osvitnih-poslug/>

Тарасенко, О. О. (2020). Роль територіальних громад у розвитку освітньої підсистеми соціальної інфраструктури регіонів. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, (3), 96–100. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-3-17>

Телешман, В. (2021). Роль соціальної інфраструктури у розвитку людського потенціалу населення Чернівецької області. *Економічна та соціальна географія*, (86), 67–76. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2021.86.67-76>

Тульчинська, С. О., Кириченко, С. О. (2017). Дослідження методичних підходів до оцінювання розвитку соціальної інфраструктури в регіонах.

Економічний вісник НТУУ “Київський політехнічний інститут”, (14).

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108739>

Фахова передвища освіта Сумської області у 2023 р. (2024). URL:

https://sumy.ukrstat.gov.ua/?menu=8&article_id=13871

Харченко, М. В. (2020). Транспортно-логістична інфраструктура та її місце в соціально-економічній системі підприємств України. *Економічний простір*, (153), 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-15>

Ходикіна, І. Ю., Шевчук, О. І., Шевчук, Я. В. (2011). Сучасний стан транспортних комунікацій та забезпеченість автомобільними дорогами України. *Наук. вісн. НЛТУ*. Вип. 21.6. 318-326.

Христенко, О. А., Крилова, І. Г., Копайгора, О. О. (2023). Стан та тенденції розвитку соціальної інфраструктури Миколаївської області. *Modern Economics*, (39), 146–151. DOI:

[https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-22)

Шаблій, О. І., Білецький, М. І., Заставецький, Б. І., та ін. (2000). *Соціально-економічна географія України: навчальний посібник* (2-ге вид., перероб. і доп.). Львів: Світ.

Шпильова, Ю. Б. (2006). Основні напрями розвитку і розміщення соціальної інфраструктури в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.10.01 „Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка”. Київ.

Шпик, Н., Ступень, Н. (2013). Державне регулювання розвитку соціальної інфраструктури в регіонах. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*, (20), 411–414.

Akylbekova, N., Ismailova, N., Mukambaeva, I., Baitokova, M., Esenkulova, Z., & Orozonova, A. (2024). Export of educational services for development of medical tourism. *BIO Web of Conferences*, (120). DOI: <https://doi.org/10.1051/bioconf/202412001039>

- Doschanov, T., Chuponov, S., Ataev, J., Aliyeva, G., & Sapayeva, N. (2023). Role of educational services in innovative and sustainable development of region. *E3S Web of Conferences*, (449). DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202344907002>
- Hari, S., Dorji, S. (2024). Some results of curriculum analysis in preschool education. *Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Pedagogy. Psychology. Sociology series*, (147), 52–62. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2024-147-2-52-62>
- Hussein, O., Kaletayi, M. (2024). Spatial analysis of educational services in Soran. *Twejer*, (7), 381–433. DOI: <https://doi.org/10.31918/twejer.2471.15>
- Kornus, A. (2024). Socio-geographical features of the development of the educational and cultural infrastructure of Sumy region. In: Omelianenko, O., & Prokopenko, O. (Eds.), *Empowering communities: Nexus of infrastructure and local prosperity: Collective monograph* (pp. 94–132). Tallinn: Teadmus OÜ.
- Kornus O. (2024). Socio-geographic features of the development of the transport and medical infrastructure of Sumy region. In Omelianenko, O., & Prokopenko, O. (Eds.), *Empowering communities: Nexus of infrastructure and local prosperity: Collective monograph* (pp. 133–171). Tallinn: Teadmus OÜ.
- Lee, C.-H. (2024). Home based primary care. *Korean Journal of Geriatrics & Gerontology*, (25), 73–79. DOI: <https://doi.org/10.15656/kjgg.2024.25.2.73>
- Munday, D., Pastrana, T., & Murray, S. (2024). Defining and developing primary palliative care as an essential element of primary health care. *Palliative Medicine*, (2692163241270915). DOI: <https://doi.org/10.1177/02692163241270915>

ПЕРЕЛІК

**обласних автомобільних доріг загального користування місцевого
значення в Сумській області**

Індекс та номер дороги	Найменування автомобільних доріг	Протяжність
Конотопський район		
О 190201	Буринь - Михайлівка - Миколаївка	16,1
О 190203	Воскресенка - Черепівка - Терни	13,4
О 190204	(Р-44) - Дяківка - Сапушине - Кальченки - Горобівка - (Р-44)	11
О 190205	Буринь - Зарічне	12,5
О 190206	Гвинтове - Слобода - Вознесенка	30,9
О 190207	Козацьке - Путивль	8,8
О 190208	Буринь - Гвинтове	15,4
О 190209	Жуківка - Тимофіївка - (Р-61)	6,6
О 190210	(Р-61) - Біжівка - Маршали - (О 191004)	3,4
О 190501	(М-02) - Мельня - Присейм'я - Любитове - Спаське - Лапшине	18,1
О 190502	Соснівка - Заводи - Попівка - (Р-61)	21,5
О 190503	Сім'янівка - Дубов'язівка - Курилівка - Сулими - (Р-60)	25,7
О 190504	Соснівка - Малий Самбір (на Голінку)	9,6
О 190505	Шевченкове - Великий Самбір - Дептівка (на Дмитрівку)	14,8
О 190506	Шевченкове - Дубов'язівка	8,2
О 190507	Козацьке - Путивль	10,8
О 190508	Дубов'язівка - Салтикове	7,5
О 190509	Дептівка - Кошари - Михайло - Ганнівка - (Р-60)	20
О 190510	Конотоп - Вирівка - Присейм'я	21
О 190511	Конотоп - Кузьки - Жолдаки	18
О 190512	Тернівка - Рокитне - (Р-61)	12,6
О 190513	Духанівка - Бережне - Грузьке - Тернівка	25,2
О 191201	(Р-44) - Стрільники - Суворове	8,9
О 191203	(Т-19-20) - Линове - Бояро-Лежачі - межа Російської Федерації	20,1
О 191204	(Р-44) - Понизівка - Манухівка - Бояро- Лежачі	22,2

О 191205	Буринь - Зарічне - (О191207)	4,4
О 191206	(Р-44) - Кочерги - Волокитине - (Т-19-11)	22,5
О 191207	Козацьке - Путивль	8
О 191208	Нова Слобода - Бунякине	10,2
О 191209	Сафоніївка - Спадщина - Спадщанський ліс	3,2
О 191210	Путивль - Сафонівка - Красне	9,9
О 190701	(М-02) - Мельня - Присейм'я - Любитове - Спаське - Лапшине	14,7
О 190702	Дубовичі - Воргол	26,6
О 190703	Кролевець - Московське - Клишки	16,8
О 190704	Погорілівка - Реутинці	12,1
О 190705	Кролевець - Червона Гірка - Бистрик	9,4
О 190706	Об'їзд м. Кролевець	4,2
О 190707	Кролевець - Добротове - Терехове	17,3
	Усього по району	541,6
Охтирський район		
О 190301	Охтирка - Кириківка	4,8
О 190302	Кириківка - Мирне - Сонячне	14,4
О 190304	Дмитрівка - Братениця - (на Тимофіївку)	13,7
О 190305	(Т-19-23) - Іванівка - (Т-17-05)	13,6
О 190306	(Т-17-05) - Копійки - Розсоші - (Р-45)	9,3
О 190307	(Р-45) - Вільне - Ямне - (Т-17-05)	6,8
О 190309	Велика Писарівка - Попівка	10,7
О 191101	Кириківка - (Т-19-29)	2,2
О 191102	Кириківка - Мирне - Сонячне	7
О 191103	Охтирка - Бугрувате - Сонячне на Красно- кутськ	15,7
О 191104	Артемо - Растівка - Мартинівка - Олешня	0,3
О 191105	Чупахівка - Олешня - Сосонка - (Н-12)	29,4
О 191106	Олешня - Лантратівка	7,5
О 191107	Чупахівка - Перелуг - Комиші	12,1
О 191108	Грунь - Мала Павлівка - (Т-17-05)	9,3
О 191109	(Н-12) - Куземин - Грунь - (Т-17-05)	29
О 191110	Хухра - Перемога - Бугрувате	12,1
О 191111	Охтирка - Пологи - (Т-17-05)	8,3

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

О 191112	Охтирка - Курган Слави - Мирне	13,6
О 191601	Боромля - (О 190603)	11,5
О 191602	Боромля - Малий Вистороп - Бишкінь	8,2
О 191604	Артемо-Растівка - Мартинівка - (О 191105)	8,8
О 191605	Тростянець - Мащанка	12
О 191606	Вишневе - Білка - (Т-19-13)	12,1
О 191607	Семереньки - Дернове - Ниццаха	16,1
	Усього по району	288,5
Роменський район		
О 190901	Андріяшівка - Андріївка - Русанівка	16,2
О 190902	Бобрик - Саханське - Байрак - (Т-19-13)	7,5
О 190903	Першотравневе - Василівка - Капустинці - Поділки	13,8
О 190904	Липова Долина - Русанівка (на Гадяч)	14,1
О 190905	Панасівка - Московське - Синівка	26
О 190906	Кимличка - Семенівка - Капустинці	22,6
О 190907	Підставки - Московське - Беєве - (О 190906)	26,3
О 190908	Панасівка - Столярове - Липівка - (Т-19-13)	12,1
О 191001	Лебедин - Курган - Василівка - Козельне	3,4
О 191002	Зеленківка - (Н-07)	2,5
О 191003	Воскресенка - Черепівка - Терни	3,9
О 191004	Сміле - Беседівка - Чемоданівка	21,6
О 191005	Козельне - (Т-19-26)	4,5
О 191006	Хоружівка - Кулішівка - (Т-19-04)	9
О 191007	Томашівка - Коровинці - Рубанка	28,7
О 191008	Недригайлів - Козельне	17,9
О 191009	Зелене - Вільшана	19,5
О 191010	Біжівка - Маршали - (О 191004)	10,9
О 191301	Андріяшівка - Андріївка - Русанівка	15,6
О 191302	Бобрик - Саханське - Байрак - (Т-19-13)	14,9
О 191303	Сім'янівка - Дубов'язівка - Курилівка - Сулими - (Р-60)	7,1
О 191304	Сміле - Беседівка - Чемоданівка	3,2
О 191305	Ромни - Талалаївка	23,6
О 191306	Дзеркалька - Рогинці - (Т-19-16)	21,4

О 191307	Ромни - Плавинище - Басівка - (Р-60)	23
О 191308	Ромни - Чеберяки - Андріяшівка	36,2
О 191309	Чеберяки - Хоминці - (Н-07)	23,1
О 191310	Чеберяки - Ярошівка - (Т-19-13)	16,3
О 191311	Лісківщина - Артюхівка - Шумське - Біловодське	21
О 191312	Біловод - Анастасівка	15,8
О 191313	(Р-60) - Синенкове - Пустовійтівка - Скрипалі	17,2
О 191314	Великі Будки - Вовківці - (Н-07)	5
	Усього по району	503,9
Сумський район		
О 190101	Білопілья - Ободи - Степне - Констянтинівка	29,7
О 190102	Яструбине - Річки - Улянівка - Миколаївка	37,5
О 190103	Рижівка - (Т-19-06)	4,0
О 190104	(Р-44) - Дяківка - Сапушине - Кальченки - Горобівка - (Р-44)	23,5
О 190105	Куянівка - Супрунівка - Тучне	20,5
О 190106	Білопілья - Іскрисківщина	8,8
О 190107	Білопілья - Річки	13,1
О 190108	Білани - Терещенки - (О190105)	19,3
О 190109	Вири - Миколаївка	10,9
О 190110	Товста - (Р-61)	11,0
О 190111	Верхосулка - (Р-61)	15,1
О 190112	Об'їзд м. Білопілья	18,7
О 190601	Боромля - (О 190603)	7,3
О 190602	Осоївка - Сінне - Грунівка	13,9
О 190603	Хмелівка - Великий Бобрик - (Н-12)	21
О 190605	Грабовське - Хмелівка	19
О 190604	Осоївка - (Т-19-18)	14,9
О 190607	Мезенівка - Рясне - (О190605)	11,1
О 190608	Краснопілья - Таратутине	10,2
О 190609	Храпівщина - Могриця - (Т-19-01)	0,4
О 190801	Лебедин - Курган - Василівка - Козельне	31,9
О 190802	Боромля - Малий Вистороп - Бишкінь	26
О 190803	Першотравневе - Василівка - Капустинці - Поділки	10

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

О 190804	Лебедин - Калюжне	12,2
О 190805	Лебедин - Пристайлове	11,5
О 190807	Низи - Патріотівка	3,7
О 190808	(Т-19-06) - Грунь - Катеринівка - (Т-19-26)	15,5
О 190809	(Т-19-13) - Пристайлове - Кам'яне - Боровенька	21,2
О 190810	Боровенька - Московський Бобрик - межа Полтавської області	14,5
О 191501	Білопілья - Ободи - Степне - Костянтинівка	9,9
О 191502	Яструбене - Річки - Улянівка - Миколаївка	6,2
О 191503	Яструбене - Софіївка	16,4
О 191504	(Н-07) - Олексіївка - Новомиколаївка - Яблу- нівка - (Н-07)	17,3
О 191505	Хотінь - межа Росії	11,8
О 191506	Храпівщина - Могриця - (Т-19-01)	17,2
О 191507	Низи - Патріотівка	8,9
О 191508	Кровне - Верхнє Піщане з під'їздом до с. Перехрестове	11,8
О 191509	Суми - Солідарне - Чернецьке	12,3
О 191510	Суми - Токарі - Битиця	17,6
О 191511	(Т-19-09) - Низи - Верхня Сироватка	23,1
О 191512	Суми - Старе Село	6,9
О 191513	Софіївка - Миколаївка - Хотінь - (Н-07)	20,3
О 191514	Степанівка - Терешківка - (Н-07)	16,6
О 191515	(Р-44) - Головашівка - Новосуханівка	14
	Усього по району	666,7
Шосткинський район		
О 190401	Глухів - Вороніж	29
О 190403	Орлівка - Зорине - Есмань - Студенок	24
О 190404	Заруцьке - Студенок - Уланове	23,2
О 190405	Уланове - (М-02)	12,3
О 190406	Дунаєць - Баничі	14,4
О 190407	Глухів - Сліпород - Обложки - (М-02)	15,9
О 190408	Дунаєць - Семенівка - (Р-44)	9,6
О 190409	Горіле - (Т-19-15)	8,9
О 190410	Горіле - (М-02)	5
О 190411	Баранівка - Фотовиж - (М-02)	11,7

О 190412	Сопич - (М-02)	6
О 190413	Глухів - Привілля	8
О 190414	Глухів - Сваркове - Зарудське	11,5
О 190415	Перемога - Черневе - Шалигине	12,9
О 191401	Кривоносівка - Чернацьке	36,6
О 191402	Зноб-Новгородське - Очкине - Кривоносівка - Каліївка	28,1
О 191404	Середина-Буда - Рожковичі	9,9
О 191701	Глухів - Вороніж	6,0
О 191702	Зноб-Новгородське - Очкине - Кривоносівка - Каліївка	11,7
О 191703	Кролевець - Московське - Клишки	8,8
О 191704	Вороніж - Клишки	12,3
О 191705	Шостка - Чапліївка - Погорілівка - Реутинці	27,6
О 191706	Білиця - Антонівка - Івот - Коротченкове - Остроушки	18,7
О 191707	Богданівка - Собич - Клишки	18,3
О 191708	Шостка - Ображіївка	7
О 191801	Ямпіль - Свеса - Марчихина Буда - Княжичі	29,7
О 191802	(Т-19-15) - Білиця - Степне	13,2
О 191803	Орлівка - Зорине - Червоне - Студенок	9,9
О 191804	Орлівка - Воздвиженське - Грем'ячка - (Т-19-15)	14
О 191805	Білиця - Антонівка - Івот - Коротченкове - Остроушки	16,5
О 191806	Дружба - Чуйківка	2,1

ПЕРЕЛІК

районних автомобільних доріг загального користування місцевого значення в Сумській області

Індекс та номер дороги	Найменування автомобільних доріг	Протяжність
Конотопський район		
С 190202	Піски - Новий Мир	4,7
С 190203	Михайлівка - Темне	2,0
С 190204	Михайлівка - Нова Олександрівка	2,9
С 190205	Шпокалка - Гатка	4,3
С 190206	Сапушине - Копилове	2,9
С 190207	Миколаївка - Бошівка	7,7
С 190208	Бурики - Романчукове	6,0
С 190209	Жуківка - Нотаріусівка	4,6
С 190210	Черепівка - Карпенкове	5,1
С 190211	Сніжки - Вишневий Яр	3,8
С 190212	(Р-61) - Сніжки - Пасьовини	5,9
С 190213	Суховерхівка - Нижня Сагарівка	2,5
С 190214	Харченки - Ярове - (Т-19-14)	6,0
	Під'їзди від (Р-61)	
С 190215	до с. Романчукове	1,9
С 190216	до с. Болотівка	3,3
С 190217	до с. Атаманське	0,5
С 190218	до с. Голуби	1,6
	Під'їзд від (Т-19-10)	
С 190219	до с. Чалищівка	1,8
	Під'їзд від (Т-19-14)	
С 190220	до с. Шкуматове	3,4
	Під'їзди від (О 190207)	
С 190221	до с. Шевченкове	2,8
С 190222	до с. Нечаївка	2,6

	Під'їзди від (Т -19-19)	
С 190223	до с. Вікторинівка	1,2
С 190224	до с. Кубракове	1,0
	Під'їзд від (О 190201)	
С 190226	до с. Бондарі	3,0
С 190227	Успенка - Верхня Сагарівка	7,2
С 190228	Тернівка - Чернеча Слобода	5,2
С 190501	Калишенкове - Залізничне	5,1
	Під'їзд від (С 190501)	
С 190502	до с. Мар'янівка	3,5
С 190503	Новомутин - Прилужжя	2,9
С 190504	Конотоп - Сарнавіщина	1,9
С 190505	Савойське - Бондарі	2,2
С 190506	Соснівка - Вільне	5,5
С 190507	Юрівка - Михайло - Ганнівка - Фесівка	14,6
С 190508	Михайло - Ганнівка - Улянівка	2,9
С 190509	В'язове - Жигайлівка	2,7
С 190510	В'язове - Совинка - Червоний Яр	8,5
С 190511	Салтикове - Рокитне	3,1
С 190512	Малий Самбір - Великий Самбір	7,8
С 190513	Тернівка - Чернеча Слобода	1,8
С 190514	Хижки - Козацьке	9,7
С 190515	В'язове - (Т-19-10)	2,3
С 190516	Курилівка - Красне	5,7
С 190517	(О 190513) - Анютине - (О 190206)	3,1
С 190518	Шевченкове - Кошари	9,5
	Під'їзди від (Р-61)	
С 190519	до с. Селище	5,3
С 190520	до с. Коханівка	1,4
С 190521	до с. Тополине	2,7
С 190522	до с. Лебедеве	0,7
С 190523	до с. Вишневе	1,9
	Під'їзди від (Р-60)	

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 190524	до с. Бондарі	1,7
С 190525	до с. Новоселівка	1,1
С 190526	до с. Капітанівка	2,1
С 190527	до с. Нехаївка	2,0
С 190528	до с. Пекарі	3,0
С 190529	Під'їзд від (Т-19-10) до с. Дубинка	1,2
С 190530	Під'їзд від (О 190503) до с. Полтавка	1,5
С 190531	Під'їзд від (О 190502) до с. Тулушка	2,4
С 190532	Під'їзд від (О 190509) до с. Нечаївське	1,9
	Під'їзди від (О 190510)	
С 190533	до с. Заводське	1,2
С 190534	до с. Таранське	4,1
	Під'їзди від (О 190506)	
С 190535	до с. Торговиця	1,1
С 190536	до с. Білозерка	0,7
С 190537	Під'їзд від (О 190508) до с. Білоусівка	2,0
С 190538	Під'їзд від (О 190511) до с. Гути	1,6
С 190539	Під'їзд від (Т-19-25) до с. Шаповалівка	1,3
С 190701	Білогриве - Хрещатик	6,7
С 190702	(Т-19-07) - Білогриве - Васильківщина	4,8
С 190703	Пасіка - Луч	1,0
С 190704	Обтове - Губарівщина	4,4
С 190705	Бистрик - Ковбасине	2,0
С 190706	Бистрик - Прогрес	3,6
С 190707	Калашинівка - Новоселиця	5,0
С 190708	Неровнине - Буйвалове - Свидня	4,6
С 190709	Терехове - (М-02)	6,9
С 190710	Під'їзд від (М-02) до с. Алтинівка	4,0
С 190711	Алтинівка - Калишинкове - Залізничне	3,9
С 190712	Заболотове - Божок - (М-02)	18,0
	Під'їзди від (С 190712)	
С 190713	до с. Веселі Гори	2,3
С 190714	до с. Мирне	0,8

С 190715	до с. Неровнине	0,4
С 190716	Безкровне - Локня	7,9
С 190717	Під'їзд від (С 190716) до с. Ярове	6,5
С 190718	Гречкине - Дідівщина	5,1
С 190719	Під'їзд від (М-02) до с. Ретик	2,5
	Під'їзди від (Т-19-07)	
С 190720	до с. Перемога	4,5
С 190721	до с. Грузьке	1,4
С 190722	до с. Мостище	1,9
	Під'їзди від (Р -60)	
С 190723	до с. Срібровщина	3,0
С 190724	до с. Хоменкове	0,7
С 190725	до с. Кубахове	0,5
С 190726	до с. Отрохове	1,5
	Під'їзди від (Т-19-11)	
С 190727	до с. Заруддя	2,2
С 190728	до с. Камінь	2,7
С 190729	до с. Литвиновичі	2,1
	Під'їзди від (О 190703)	
С 190730	до с. Грибаньове	4,0
С 190731	до с. Медведеве	2,1
С 190732	до с. Заріччя	1,0
С 190733	Під'їзд від (О 190702) до с. Покровське	1,1
С 191201	Волокитине - Щербинівка	1,8
С 191202	Стрільники - Ротівка	4,2
С 191203	В'язенка - Ховзівка	5,4
С 191204	Під'їзд від (С 191203) до с. Роща	0,5
С 191205	Рев'якине - Мишутине	4,5
С 191206	Скуносове - Корольки - (О 191207)	6,5
С 191207	Латишівка - Пішкове - (Р-44)	2,1
С 191208	(Р-44) - Понизівка - Ширяєве- (Т-19-20)	7,5
С 191209	Під'їзд від (С 191208) до с. Старі Гончари	1,8
С 191210	Пищікове - Плахівка - Бобине	4,6

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191211	Мазівка - Воронівка	1,7
С 191212	Нова Слобода - Бунякіне	6,3
С 191213	Бунякіне - Гірки	8,4
С 191214	Рівне - Борошівка	1,5
С 191215	Партизанське - Кружок	2,8
С 191217	Юр'єве - Іванівка	4,1
С 191218	Червоне Озеро - Чаплище	4,5
С 191219	Рівне - Бояро-Лежачі	5,1
С 191220	Рев'якіне - Мачулище - Вощинине - (Т-19-21)	10,8
С 191221	(Т-19-21) - Оріхівка - Мазівка - (Т-19-20)	9,5
С 191222	(Р-44) - Мазівка	5,8
С 191223	Під'їзд від (С 191222) до с. Соловійове	2,0
С 191224	Під'їзд від (С 191222) до с. Почепці	0,2
С 191225	(Р-44) - Пересипки - Червоне Озеро - (О 191204)	8,4
С 191226	Юр'єве - Волинцеве	6,0
С 191227	Рев'якіне - Козаче - Малушине	12,8
С 191228	Веселе - (Т-19-21)	8,0
С 191229	Під'їзд від (С 191228) до с. Шулішівка	2,8
	Під'їзди від (Р-44)	
С 191230	до с. Зінове	0,4
С 191231	до с. Харівка	1,8
С 191232	до с. Князівка	1,6
С 191233	до с. Мінакове	0,6
С 191234	до с. Товченикове	1,3
С 191235	до с. Вегерівка	1,3
С 191236	до с. В'ятка, с. Окіп	3,6
С 191237	Нова Шарпівка - Стара Шарпівка	1,5
С 191238	(Т-19-11) - (С191237)	1,0
С 191239	до с. Іванівське	0,6
С 191240	до с. Голубкове	1,2
	Під'їзди від (Т-19-20)	
С 191241	до с. Сиромятникове	1,6
С 191242	до с. Князівка	0,4

С 191243	до с. Ширяєве	0,5
	Під'їзд від (О 191203)	
С 191244	до с. Манухівка	3,9
С 191245	Під'їзд від (О 191206) до с. Кубареве	3,1
	Під'їзди від (О 191204)	
С 191246	до с. Білогалице	2,0
С 191247	до с. Волинцівське	0,8
	Під'їзди від (О 191206)	
С 191248	до с. Кагань	1,0
С 191249	до с. Плотникове	1,8
С 191250	Під'їзд від (С 191220) до с. Уцькове	3,2
С 191251	Під'їзд від (О 191208) до с. Бувалине	0,6
С 191252	Під'їзд від (О 191210) до с. Селезнівка	0,8
С 191253	Під'їзд від (Т-19-21) до с. Пилівка	1,2
	Під'їзд від (Т-19-11)	
С 191254	до с. Чорнобривкине	1,6
С 191255	Під'їзд від (Т-19-22) до с. Зозулене	1,7
С 191256	Під'їзд від(С 191218) до с. Козлівка	4,0
С 191257	Під'їзд від (О 191208) до с. Бруски	1,3
С 191258	Під'їзд від (Т-19-20) до с. Партизанське	4,0
Охтирський район		
С 190301	Широкий Берег - (Р-45)	1,5
	Під'їзди від (С 190301)	
С 190302	до с. Шурове	0,6
С 190303	до с. Станичне	1,5
С 190304	Їздецьке - (Р-45)	3,8
	Під'їзд від (С 190304)	
С 190305	до с. Широкий Берег	1,1
С 190306	Лугівка - Стрілецька Пушкарка	3,8
С 190307	Катанське - Березівка	4,6
С 190308	Яблучне - Веселе	5,1
С 190309	Вищевеселе - Рідне	5,0
С 190311	до с. Катеринівка	6,6

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 190312	до с. Пономаренки	1,5
С 190313	до с. Лукашівка	1,5
	Під'їзд від (О 190301)	
С 190314	до с. Маракучка	1,0
	Під'їзд від (Т-19-23)	
С 190315	до с. Тарасівка	2,5
	Під'їзди від (О 190302)	
С 190316	до с. Веселе	3,1
С 190317	до с. Василівка	2,0
С 190318	до с. Вищевеселе	1,4
С 190319	Кириківка - Рябина - Яблучне - Майське	17,0
С 190320	Сидорова Яруга - Ямне	4,0
С 190321	Братениця - Шевченкове - (на Івано- Шийчине)	4,9
С 191101	Грінченкове - Розсохувате - Грунька	7,9
С 191102	Грінченкове - П'яткине	2,7
С 191103	Довдик - Буро - Рубанівка	5,0
С 191104	Миколаївка - Гусарщина	2,6
	Під'їзд від (С 191104)	
С 191105	до с. Карпилівка	1,8
С 191106	Комиші - Озера	4,3
С 191107	Комиші - Софіївка - Оленинське	11,8
	Під'їзд від (С 191107)	
С 191108	до с. Коновалик	1,7
С 191109	Мала Павлівка - Закаблуки	1,7
С 191110	Мала Павлівка - Бурячиха	1,1
С 191111	Рибальське - Г нилиця	6,3
С 191112	Бідани - Бандури	1,2
С 191113	В'язове - Скелька	6,0
С 191114	Журавне - Попелівщина	2,0
С 191115	Стара Іванівка - Будне - Новопостроєне - (О 191106)	11,8
С 191116	Буймерівка - Гай - Мошенка	3,5
С 191117	Підлозіївка - Мошенка	2,3
С 191118	Охтирка - Михайленкове	4,2

С 191119	Хухра - Пилівка	2,5
С 191120	(Р-46) - Вербове - Високе - Кудряве	9,9
С 191121	Шабалтаєво - В'язове - Рибальське - Пластюки	17,3
	Під'їзди від (Т-17-05)	
С 191122	до с. Неплатине	1,4
С 191123	до с. Щоми	1,6
С 191124	до с. Духовниче	1,8
С 191125	до с. Молодецьке	1,4
С 191126	до с. Борзівщина	2,0
С 191127	до с. Дорославівка	1,3
	Під'їзди від (Т-19-06)	
С 191128	до с. Духовниче	1,9
С 191129	до с. Високе	1,9
С 191130	до с. Веселий Гай	1,1
	Під'їзди від (Т-19-29)	
С 191131	до с. Залісне	2,0
С 191132	до с. Корабельське	2,6
С 191133	до с. Литовка	2,6
С 191135	Під'їзд від (О 191104) до с. Лисе	0,6
С 191136	Під'їзд від (О 191103) до с. Велике Озеро	1,0
С 191137	Під'їзд від (О 191105) до с. Поділ	1,0
С 191138	Під'їзд від (О 191107) до с. Овчаренки	1,2
С 191139	Під'їзд від (О 191111) до с. Манчичі	1,1
С 191601	Градське - (Н-12)	3,1
С 191602	Під'їзд від (С 191601) до с. Братське	1,0
С 191603	Набережне - (Н-12)	4,0
С 191604	Боромля - Пархомівка	4,5
С 191605	Боромля - Вовків	6,8
С 191606	Під'їзд від (С 191605) до с. Першотравневе	1,5
С 191607	Боромля - Шевченків Гай	7,1
С 191608	Білка - Хвощова	10,2
С 191609	Під'їзд від (С 191608) до с. Новоселівка	1,0
С 191610	Криничне - (Т-19-13)	2,5

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191611	Люджа - Кам'янка	8,3
С 191612	Скрягівка - Буймер - (Т-19-13)	7,1
С 191613	Білка - Олексине	2,3
С 191614	Хмелівець - Золотарівка - Артемо-Растів-ка - Мартинівка - Горяйстівка	5,8
С 191615	Машанка - Братське	4,1
С 191616	Печини - Савелове	7,6
С 191617	Дернове - Рябівка	3,8
С 191618	Кам'янка - Кам'янецьке	3,5
	Під'їзди від (Н-12)	
С 191619	до с. Гребениківка	4,1
	Під'їзди від (Т-19-13)	
С 191621	до с. Зубівка	2,0
С 191622	до с. Оводівка	1,9
С 191623	до с. Тучне	1,5
С 191624	до с. Машкове	4,6
С 191625	до с. Люджа	4,0
	Під'їзди від (О 191601)	
С 191626	до с. Жигайлівка	4,4
С 191627	до с. Мозкове	0,7
С 191628	Під'їзд від (Т-19-23) до с. Новоукраїнка	1,4
С 191629	Під'їзд від (О 191605) до с. Лучка	1,1
Роменський район		
С 190901	Товсте - Голуби	3,0
С 190902	Беєве - Олещенкове	3,0
С 190903	Саї - Рудоман	4,3
С 190904	Берестівка - Яловий Окіп	4,9
С 190905	Колядинець - Колісники	1,4
С 190906	Колядинець - Великий Ліс	3,8
С 190907	Костяни - (О 190905)	4,1
	Під'їзди від (С 190907)	
С 190908	до с. Вовкове	2,3
С 190909	до с. Греки	0,7

С 190910	Капустинці - Ключи	2,7
С 190911	Капустинці - Тарасенки	5,0
С 190912	Поділки - Весела Долина	4,5
С 190913	Синівка - Довжик	7,0
С 190914	Яганівка - Бугаївка	2,3
С 190915	Іванівка - Яснопільщина - Коцупіївка - Саханське	9,4
С 190916	Столярове - Яловий Окіп	3,0
	Під'їзди від (Т-19-13)	
С 190917	до с. Липівське	1,0
С 190918	до с. Червоногірка	4,0
С 190920	до с. Червона Долина	3,0
С 190921	до с. Веселе	1,5
С 190922	до с. Чирвине	2,0
С 190923	до с. Галасвець	0,3
С 190924	до с. Слобідка	3,4
С 190925	до с. Потопиха	1,0
С 190926	Під'їзд від (О 190901) до с. Макіївське	2,0
	Під'їзди від (О 190903)	
С 190927	до с. Велика Лука	1,3
С 190928	до с. Коломійцева Долина	3,6
С 190929	Під'їзд від (Т-19-04) до с. Бухалове	3,0
	Під'їзди від (О 190906)	
С 190930	до с. Новосеменівка	2,0
С 190931	до с. Карпці	1,5
С 190932	до с. Нестеренки	1,6
С 190933	до с. Гришки	1,5
	Під'їзди від (О 190907)	
С 190934	до с. Аршуки	0,7
С 190935	до с. Хоменкове	0,5
С 190936	до с. Мельникове	1,5
С 190937	до с. Перемога	2,5
С 191001	Терни - Черепівка	4,2
С 191002	Терни - Гострий Шпиль	4,9

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191003	Терни - Холодне	8,1
С 191004	Гринівка - Нелини	5,3
С 191005	Біж- (О 191004)	6,1
	Під'їзди від (С 191005)	
С 191006	до с. Омелькове	2,1
С 191007	до с. Лаврове	0,8
С 191008	Косенки - Коротиче	6,6
С 191009	Томашівка - (С 191008)	2,8
С 191010	Басівка - Закроївщина	0,5
С 191011	Малі Будки - (О 191007)	2,0
С 191012	Беседівка - Кулішівка	6,7
С 191013	Пушкарщина - Червона Слобода - Горькове	11,1
С 191014	Під'їзд від (О 191006) до с. Бродок	2,2
С 191015	Юхти - Коровинці - Гай - Ракова Січ	13,0
	Під'їзд від (С 191015)	
С 191016	до с. Соснівка	2,4
С 191017	до с. Бороданове	0,8
С 191018	до с. Шкроботи	3,8
С 191019	до с. Юхти	0,2
С 191020	Кулішівка - Костянтинів - Курмани - (Н-07)	7,1
С 191021	Курмани - Березняки - (Н-07)	4,8
С 191022	Деркачівка - Городище	3,3
С 191023	Дігтярка - (Т-19-04)	9,0
	Під'їзди від (С 191023)	
С 191024	до с. Цибуленки	2,4
С 191025	до с. Берізки	1,0
С 191026	Дремове - Терешки - (Т-19-04)	5,0
С 191027	Засулля - Коренєве	7,0
С 191028	Зеленківка - Сороколітове	3,0
С 191030	Вільшана - Білоярське - Немудруї	7,1
С 191031	Філонове - Весногірське	5,0
С 191032	Віхове - Луки	3,0
С 191033	Лахнівщина - Перетички	4,2

С 191034	Засулля - Бродок	3,0
С 191035	Маршали - Біж	3,0
С 191036	Під'їзд від (Н-07) до с. Вакулки	0,6
С 191037	Під'їзд від (Р-61)	
	до с. Шматове	3,0
С 191038	до с. Володимирівка	3,0
	Під'їзди від (Т-19-04)	
С 191039	до с. Долина	4,8
С 191040	до с. Мазне	1,9
С 191041	до с. Дараганове	1,8
С 191042	до с. Велика Діброва	1,6
	Під'їзди від (Т-19-26)	
С 191043	до с. Черці	2,5
С 191044	до с. Гаврики	2,3
С 191045	Під'їзд від (О 191004) до с. Спартак	1,0
	Під'їзди від (О 191007)	
С 191046	до с. Тимощенкове	1,2
С 191047	до с. Тютюнникове	1,2
	Під'їзди від (О 191008)	
С 191048	до с. Шаповалове	1,0
С 191049	до с. Фартушине	0,8
С 191050	до с. Хорол	3,0
С 191051	Під'їзд від (О 191009) до с. Клин	2,7
	Під'їзди від (Т-19-26)	
С 191052	до с. Лікарівщина	0,8
С 191053	до с. П'ятидуб	0,6
С 191054	до с. Кинашове	1,8
	Під'їзд від (О 191006)	
С 191055	до Мазепиної Гори	0,5
С 191056	а(д по с. Хоружівка	16,9
С 191301	Плужникове - Галка - Великі Бубни	16,9
С 191302	Діброва - Володимирівка - Хрещатик - Косарівщина	11,5
С 191303	Під'їзд від (С 191302) до с. Федотове	0,8

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191304	Миколаївка - Калинівка	3,6
С 191305	Миколаївка - Горове	4,0
С 191306	Сміле - Червоне	5,6
С 191307	Погожа Криниця - Галенкове - (Т-19-13)	7,6
С 191308	Заруддя - Червоногвардійське	5,2
С 191309	Великі Бубни - Матлахове	5,7
С 191310	Басівка - Закроївщина	4,4
С 191311	Гаврилівка - Королівщина - Миколаївське	10,1
С 191312	Під'їзд від (С 191311) до с. Чижикове	1,6
С 191313	(Н-07) - Гаврилівка - Ненадіївка - (Н-07)	15,1
С 191314	Біловод - Попівка	2,4
С 191315	Залатиха - Голінка	6,6
С 191316	Перехрестівка - Савойське - (О 191302)	5,5
С 191317	Під'їзд від (С 191316) до с. Малярівщина	1,5
С 191318	Бойкове - (Т-19-13)	6,1
С 191319	Попівщина - (О 191312)	3,0
С 191320	Анастасівка - Новопетрівка	3,6
С 191321	Чисте - Братське - Василівка	4,2
С 191322	Миколаївка - (Р-60)	5,3
С 191323	(О 191309) - Волошнівка - Ярошівка	9,1
С 191324	Перехрестівка - Погожа Криниця - Заруддя - Велике	15,2
С 191325	Під'їзд від (С 191324) до с. Степурине	2,2
С 191326	Андріївка - Холодник	5,0
	Під'їзди від (Н-07)	
С 191328	до с. Малі Бубни	2,9
С 191329	до с. Бацмани	1,8
С 191330	до с. Кропивинці	2,0
С 191331	до с. Довгополівка	1,8
С 191332	до с. Левченки	1,9
С 191333	до с. Московщина	2,1
С 191334	до с. Герасимівка	0,8
С 191335	до с. Зінове	2,8
	Під'їзди від (Р-60)	

С 191336	до с. Касянове	3,9
С 191337	до с. Заклимок	1,1
С 191338	до с. Перекопівка	2,0
С 191339	до с. Губське	2,9
С 191340	до с. Бурбине	2,1
	Під'їзди від (Т-19-13)	
С 191341	до с. Перехрестівка	5,6
С 191342	до с. Зююки	0,8
С 191343	Під'їзд від (О 191301) до с. Новицьке	5,2
	Під'їзди від (О 191302)	
С 191344	до с. Новокалінівка	0,3
С 191345	до с. Лукашеве	0,9
С 191346	до с. Якимовичі	0,9
С 191347	до с. Світівщина	3,2
	Під'їзди від (Т-19-16)	
С 191348	до с. Житнє	1,4
С 191349	до с. Погреби	2,2
С 191350	до с. Ріпки	2,0
С 191351	до с. Мокіївка	1,8
С 191352	Під'їзд від (О 191306) до с. В'юнне	1,8
	Під'їзди від (О 191307)	
С 191353	до с. Залуцьке	2,0
С 191354	до с. Вощилиха	2,0
С 191355	до урочища Стайкин Верх (Курганна група Посулля)	1,2
С 191356	до с. Пшінчине і городища скіфського часу	2,8
С 191357	до с. Заріччя	2,2
С 191358	до с. Велика Бутівка	0,6
	Під'їзди від (О 191308)	
С 191360	до с. Піски	4,0
С 191361	до с. Садове	2,3
С 191362	до с. Зеленівщина	4,5
С 191363	до с. Сурмачівка	3,3
С 191364	до с. Заруднівка	2,3

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191365	до с. Мельники	2,0
С 191366	Під'їзд від (О 191310) до с. Нова Гребля	5,5
	Під'їзд від (О 191312)	
С 191367	Під'їзд до с. Марківське	0,4
С 191368	Під'їзд до с. Веселий Степ	0,3
	Під'їзд від (О 191313)	
С 191369	Під'їзд до с. Шилівське	1,0
С 191370	Під'їзд до с. Кононенкове	0,7
Сумський район		
С 190101	Голишівське - Будки	2,0
С 190102	Старі Вирки - Бабаківка	7,7
С 190103	Іскрисківщина - Безсалівка	3,2
С 190104	Іскра - Нескучне - Волфине	7,5
С 190105	Павлівка - Волфине	7,1
С 190106	Під'їзд від (С190105) до с. Шпиль	3,0
С 190107	Ободи - Макіївка	3,0
С 190108	Череватівка - Шкуратівка - Нагірнівка	6,6
С 190109	Кальченки - Червоне	4,0
С 190110	Супрунівка - Миколаївка - Тернівська	9,8
С 190111	Під'їзд від (С190110) до с. Гезівка	2,0
С 190112	Супрунівка - Біликівка - Руда	7,1
С 190113	Під'їзд від (С190112) до с. Першотравневе	2,3
С 190114	Новопетрівка - Червонівка	2,7
С 190115	Горобівка - Омельченки	5,0
С 190116	Кандибине - Олексенки	2,5
С 190117	Гуринівка - Василівщина	0,8
С 190118	Кисла Дубина - Г уринівка - Мороча - Мар'янівка	10,9
С 190119	Мороча - Степанівка	2,0
С 190120	Річки - Баїха	4,0
С 190121	Тучне - Олександрівка	2,6
С 190122	Машарі - Курасове	1,0
С 190123	Сульське - (Н-07)	5,1
С 190124	Лохня - Мукіївка	2,2

С 190125	Миколаївка - Стрільцеве	4,0
С 190126	Миколаївка - Вилки	5,0
С 190127	Марківка - Рудка	2,0
С 190128	Коршачина - Калинівка	9,0
С 190129	Бутовщина - Аркавське	1,5
С 190130	Під'їзд від (С190129) до с. Шевченківка	1,5
С 190131	Коршачина - Синяк	4,0
С 190132	Луциківка - (Т-19-06)	3,5
	Під'їзди від (Р-44)	
С 190133	до с. Зелене	1,7
С 190134	до с. Кравченкове	2,5
С 190135	до с. Максимівщина	2,0
С 190136	до с. Нові Вирки	2,1
	Під'їзди від (Р-61)	
С 190137	до с. Піщане	1,5
С 190138	до с. Старозінів	3,0
С 190139	до с. Веселе	1,0
С 190140	до с. Жолобок	1,0
	Під'їзди від (Т-19-06)	
С 190141	до с. Сохані	1,5
С 190142	до с. Смоляниківка	3,0
С 190143	до с. Болотище	1,2
	Під'їзди від (Т-19-04)	
С 190144	до с. Цимбалівка	1,1
С 190145	до с. Ганнівське	1,8
	Під'їзди від (О 190101)	
С 190146	до с. Мелячиха	2,3
С 190147	до с. Мирлоги	2,2
	Під'їзди від (О 190104)	
С 190148	до с. Дудченки	3,0
С 190149	до с. Безсокирне	2,4
	Під'їзди від (О 190105)	
С 190150	до с. Терещенки	4,0

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 190151	до с. Лідине	1,0
	Під'їзд від (О 190106)	
С 190152	до с. Новоіванівка	1,0
С 190153	Під'їзд від (О 190102) до с. Павленкове	1,0
С 190154	Під'їзд від (О 190103) до с. Стукалівка	5,0
С 190155	Під'їзд від (С190132) до с. Птиче	0,4
С 190601	Сінне - Барилівка	4,4
С 190602	Мала Рибиця - Велика Рибиця	9,6
С 190603	Миропілля - Олександрія	2,3
С 190604	Осоївка - Марченки	5,5
С 190605	Угроїди - Тур'я - Мар'їне	13,6
С 190606	Під'їзд від (С 190605) до с. Миропільське	4,5
С 190607	Угроїди - Наумівка	2,8
С 190608	Самотоївка - Воропай	7,0
С 190609	Самотоївка - Думівка	4,4
С 190610	Грабовське - Покровка - Степок	23,0
С 190611	Великий Бобрик - Юсупівка	2,5
С 190612	Самотоївка - Чернеччина - Виднівка	11,0
С 190613	Хмелівка - Веселе	4,2
С 190614	Лозове - (Р-45)	7,6
С 190615	Порозок - Верхня Пожня	1,2
С 190616	Під'їзд від (Р-45) до с. Новоолександрівка	2,0
С 190617	Під'їзд від (Т-19-13) до с. Бранцівка	2,3
	Під'їзди від (О 190601)	
С 190619	до с. Мозкове	0,7
С 190620	до с. Гапонівка	2,7
С 190621	до с. Ясенок	3,4
С 190622	до с. Івахнівка	1,2
	Під'їзд від (Т-19-01)	
С 190623	до с. Великий Прикіл	4,1
	Під'їзд від (О 190604)	
С 190624	до с. Петрушівка	3,0
С 190625	до с. Окіп	1,1

	Під'їзд від (Т-19-18)	
С 190626	до с. Михайлівське	1,9
С 190627	до с. Михайлівка	3,5
С 190628	до ст. Краснопілля	1,8
С 190629	Під'їзд від (О 190605) до с. Лісне	1,6
С 190630	Під'їзд від (О 190603) до с. Кам'яне	0,3
	Під'їзди від (С 190610)	
С 190631	до с. Попівка	0,1
С 190632	до с. Високе	0,7
С 190633	Під'їзд від (О 190607) до с. Майське	1,5
С 190634	Залізник - Хвойне	0,4
С 190635	Під'їзд від (О 190608) до с. Новодмитрівка	1,9
С 190801	Підопригори - Дмитрівка - (Н-07)	18,5
С 190802	Бойки - Букати	3,7
С 190803	(Т-19-06) - Павленкове - Слобода - Букати	6,6
С 190804	Ворожба - Лифине - Басівщина	12,5
	Під'їзди від (С 190804)	
С 190805	с. Лободівщина	1,5
С 190806	с. Хилькове	0,5
С 190807	Ворожба - Кердилівщина	2,4
С 190808	Катеринівка - Олексіївка	2,0
С 190809	Грицини - Галушки - Майдаки	3,4
С 190810	Штепівка - Мартинці - Дігтярі	2,2
С 190811	Чижове - Грушеве	4,0
С 190812	Червлене - Новоселівка	5,6
С 190813	Будилка - Зелений Гай	12,9
С 190814	Кам'яне - Чернишки	3,2
С 190815	Московський Бобрик - Березів Яр	5,0
С 190816	Московський Бобрик - Влізьки - (Т-19-06)	19,5
	Під'їзди від (С 190816)	
С 190818	до с. Бурівка	0,8
С 190819	до с. Семенівка	0,5
С 190820	Гудимівка - Топчії	3,5

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 190821	Калюжне - Корчани	7,6
С 190822	Під'їзд від (С 190821) до с. Ляшки	1,2
С 190823	Калюжне - Радчуки	5,3
С 190824	Калюжне - Черемухівка	5,2
С 190825	Рябушки - Курилівка - Північне	10,7
С 190826	Гарбузівка - Ситники	3,5
С 190827	Граміне - Голубівка - Гостробири - Межиріч - Токарі - (Т-19-06)	31,8
С 190828	Курган - Червлене	5,2
С 190829	Нижня Сироватка - Великий Вистороп - Малий Вистороп	15,1
С 190830	Низи - Великий Вистороп	4,3
С 190831	Великий Вистороп - Ревки	13,0
	Під'їзди від (Н-07)	
С 190832	до с. Підсулля	1,0
С 190833	до с. Новопетрівка	1,0
С 190834	до с. Гамаліївка	1,0
С 190835	до с. Ключинівка	2,0
С 190636	до с. Штепівка	2,5
С 190837	до с. Філонівщина	1,0
	Під'їзди від (Т-19-06)	
С 190838	до с. Гутницьке	0,5
С 190839	до с. Гарбарі	1,0
С 190840	до с. Куличка	2,0
С 190841	до с. Софіївка	3,2
С 190842	до с. Грабці	0,7
	Під'їзди від (Т-19-09)	
С 190843	до с. Валки	0,6
С 190844	до с. Пісківка	0,9
С 190845	до с. Ступки	1,5
С 190846	до с. Даценківка	2,4
С 190847	до с. Куданівка	1,1
	Під'їзди від (Т-19-13)	
С 190848	до с. Шевченкове	0,6
С 190849	до урочища Корчанка	1,6

С 190850	до с. Олексенкове	0,4
С 190851	до с. Костів	0,5
	Під'їзди від (О 190801)	
С 190852	до с. Кулики	1,6
С 190853	до с. Плетнєве	1,0
С 190854	до с. Мирне	2,0
С 190855	до с. Помірки	2,0
	Під'їзди від (О 190802)	
С 190856	до с. Панченки	1,0
С 190857	до с. Яроші	0,5
С 190858	до с. Караван	1,7
С 190859	до с. Овдянське	1,5
	Під'їзди від (С 190827)	
С 190860	до с. Деркачі	1,0
С 190861	до с. Коломійці	1,5
С 190862	Під'їзд від (О 190803) до с. Степне	0,5
	Під'їзди від (Т-19-26)	
С 190863	до с. Миронівщина	0,5
С 190864	до с. Ключинівка	1,3
	Під'їзди від (О 190808)	
С 190865	до с. Першотравневе	1,0
С 190866	до с. Байрак	1,6
С 190867	до с. Шумили	2,0
С 190868	до с. Парфили	1,6
С 190869	Під'їзд від (О 190805) до с. Барабашівка	1,0
С 190870	Під'їзд від (С 190831) до с. Старонове	4,2
С 190871	Під'їзд від (Т-19-06) до с. Межиріч	8,2
С 191501	Новомиколаївка - Біловоди - Журавка	11,6
С 191502	Новомиколаївка - Володимирівка - кордон	4,9
С 191503	Юнаківка - Басівка - Новеньке	12,2
С 191504	Юнаківка - Садки	6,2
С 191505	Олексіївка - Андріївка	5,0
С 191506	Стецьківка - Рибці - Битиця	12,9

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191507	Битиця - Микільське	5,2
С 191508	Битиця - Вакалівщина	3,5
С 191509	Пушкарівка - Зелений Гай	3,0
С 191510	Зацарне - Бездрик - (Н-12)	8,8
С 191511	Миколаївка - Капітанівка	6,5
	Під'їзд від (С 191511)	
С 191512	до с. Спаське	1,1
С 191513	Софіївка - Склярівка	1,2
С 191514	Северинівка - Мар'ївка - (Р-44)	4,1
С 191515	Степанівка - Северинівка - Рогізне	8,1
С 191516	Степаненкове - Головашівка	2,7
С 191517	Красний Кут - Підліснівка - Білоусівка	5,7
С 191518	Новосуханівка - Красний Кут	2,4
С 191519	Новосуханівка - Миловидівка - Підліснівка	8,5
С 191520	Підліснівка - Олександрівка	1,8
С 191521	Терешківка - Печище - (Н-07)	12,0
С 191522	Під'їзд від (С 191521) до с. Буцикове	1,5
С 191523	Під'їзд від (О 191508) до с. Перехрестове	1,1
С 191524	Під'їзд від (О 191509) до с. Надточієве	1,0
С 191525	Москалівщина - Ясени - Єлисеєнкове	5,1
С 191526	Шпилівка - Визирівка	5,4
С 191527	Шпилівка - Харківщина	2,2
С 191528	Суми - Новоселиця	1,0
С 191529	Нижня Сироватка - Малий Вистороп - Бишкінь	6,9
С 191530	Низи - Великий Вистороп	5,0
С 191531	Старе Село - Лугове	6,6
С 191532	Під'їзд від (С 191531) до с. Вишневе	1,8
С 191533	(Р-44) - Гриценкове	2,0
С 191534	Бездрик - Захарівське	3,4
С 191535	Косівщина - Сад	3,5
С 191536	Підліснівка - Новомихайлівка	1,8
	Під'їзди від (Н-07)	
С 191537	до с. Зелена Роща	1,8

С 191538	до с. Доценківка	1,6
С 191539	до с. Симонівка	1,5
С 191540	до с. Великі Вільми	2,5
С 191541	до с. Великий Яр	1,1
С 191542	до с. Никонці	3,2
С 191543	до с. Любачеве	1,5
С 191544	до с. Сад	1,7
С 191545	до насінневої станції	0,9
С 191546	до с. Шевченкове	1,6
С 191547	до с. Кардашівка	1,5
С 191548	до с. Стецьківка	1,5
С 191549	до с. Корчаківка	3,6
С 191550	до с. Нова Січ	2,0
С 191551	до с. Локня	2,2
	Під'їзди від (О 191513)	
С 191552	до с. Над'ярне	1,9
С 191553	до с. Вербове	0,9
С 191554	Під'їзд від (Н-12) до с. Гірне	1,0
	Під'їзд від (Р-45)	
С 191555	до с. Залізняк	2,4
	Під'їзди від (Р-44)	
С 191556	до с. Васюківщина	1,0
С 191557	до с. Линтварівка	1,0
С 191558	до с. Соколине	1,0
	Під'їзд від (Р-61)	
С 191559	до с. Глиняне	1,8
С 191560	Під'їзд від (Т-19-09) до с. Облоги	1,2
С 191561	Під'їзд від (О 191503) до с. Бурчак	2,1
С 191562	Під'їзд від (О 191515) до с. Лікарське	2,5
	Під'їзди від (О 191502)	
С 191563	до с. Бондарівщина	1,6
С 191564	до с. Діброва	1,7
С 191565	Під'їзд від (Т-19-01) до с. Хомине	1,1

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191566	Під'їзд від (С 191501) до с. Веселівка	2,9
С 191567	Під'їзд від (О 191504) до с. Мала Корчаківка	1,0
	Під'їзди від (О 191509)	
С 191568	до с. Кононенкове	2,0
С 191569	до с. Закумське	2,0
С 191570	Під'їзд від (О 191512) до с. Барвінкове	2,7
	Під'їзди від (О 191511)	
С 191571	до с. Бровкове	0,5
С 191572	до с. Ополонське	1,9
С 191573	Під'їзд від (О 191505) до с. Кіндратівка	1,5
С 191574	Залізник-Хвойне	3,1
Шосткинський район		
С 190401	(М-02) - Пустогород - Смолине	8,7
С 190402	Шакутівщина - (Т-19-15)	5,0
С 190403	Землянка - Г ута	8,0
С 190404	Дунаєць - Щєбри	3,5
С 190405	Дунаєць - Сутиски	5,1
С 190406	Семенівка - Іонине	3,5
С 190407	Кравченкове - Калюжне - (Р-44)	3,3
С 190408	Петропавлівська Слобода - Будища - (Р-44)	7,0
С 190409	Будівельне - Білокопитове	2,5
С 190410	Есмань - Лужки - (М-02)	7,0
С 190411	Вільна Слобода - Мала Слобідка	1,9
С 190412	Кореньок - Суходіл - Тополя	12,0
С 190413	Під'їзд від (С 190412) до с. Червоний Пахар	1,5
С 190414	Уланове - Комарівка	4,5
С 190415	Уланове - Бобилівка - Червона Зоря	12,2
	Під'їзди від (С 190415)	
С 190416	до с. Біла Береза	2,0
С 190417	до с. Сидорівка	3,0
С 190418	с. Сопич - Потапівка	4,7
С 190419	Шалигине - Старикове	5,0
С 190420	Шалигине - Ходине - Вовківка	11,2

С 190421	Під'їзд від (С190420) до с. Ємадикине	0,7
С 190422	Есмань - Кучерівка - Харківка	17,5
	Під'їзди від (М-02)	
С 190423	до с. Годунівка	1,6
С 190424	до с. Хотминівка	2,0
С 191125	Під'їзди від (Р-44)	
	до с. Мацкове	2,5
С 190426	до с. Некрасове	5,2
	Під'їзди від (О 190403)	
С 190427	до с. Масензівка	0,8
С 190428	до с. Жалківщина	4,0
С 190429	до с. Перше Травня	3,0
С 190430	до ст. Есмань	1,0
С 190431	Під'їзд від (О 190404) до с. Вишеньки	1,5
С 190432	Під'їзд від (О 190410) до с. Попівщина	1,9
С 190433	Під'їзд від (О 190415) до с. Чернівське	1,0
С 190434	Під'їзд від (О 190413) до с. Москаленки	1,5
С 191401	Кренидівка - Зноб-Трубчевська - Улиця	17,7
	Під'їзди від (С 191401)	
С 191402	до с. Любахове	1,9
С 191403	до с. Кудоярове	2,2
С 191404	Мефодівка - Четвертакове	3,0
С 191405	Голубівка - Поліське	4,0
С 191406	Голубівка - Заріччя	1,1
С 191407	Ясна Поляна - Троїцьке	0,4
С 191408	Зарічне - Рудак	2,5
С 191409	Кривоносівка - Таборище	1,9
С 191410	Жихове - Нова Спарта	4,5
С 191411	Пигарівка - Луг	3,5
С 191412	Пигарівка - Ріг	7,5
С 191413	Ромашкове - Демченкове	2,7
С 191414	Під'їзд від (С 191413) до с. Лісова Поляна	1,0
С 191415	Сорокине - Прогрес	1,5

Соціальна інфраструктура Сумської області: суспільно-географічний аспект

С 191416	Сорокине - Шалимівка	4,7
С 191419	Рожковичі - Ситне	6,4
С 191420	Зноб-Трубчевська - Зноб-Новгородське	3,0
С 191421	Стягайлівка - Люте	1,2
С 191422	Велика Берізка - Пигарівка - Чернацьке	15,1
С 191423	Чернацьке - Ромашкове	4,0
С 191424	Нововасилівка - Василівське	5,8
С 191425	Під'їзд від (Т-19-08) до с. Кустине	1,2
	Під'їзди від (О 191402)	
С 191426	до с. Красноярське	2,3
С 191427	до с. Боровичі	2,7
С 191701	Клишки - Холодівщина	5,9
С 191702	Собич - Лісне	4,3
С 191703	Клишки - Солотвине - Великий Ліс	7,0
С 191704	Погребки - Свірж	2,8
С 191705	Миронівка - Крупець	4,8
С 191706	Миронівка - Шкірманівка	2,7
С 191707	Шостка - Г укове	6,8
С 191708	Під'їзд від (Р-65) до ст. Макове	1,3
С 191709	Під'їзд від (Т-19-07) до ст. Вороніж	0,5
С 191710	Під'їзд від (О 191705) до с. Чорні Лози	2,6
С 191711	Шатрище - Вовна - (Т-19-08)	6,8
С 191712	Богданка - Ковтунове - (О 191705)	4,5
С 191713	Чапліївка - Тиманівка - Бензики	18,6
С 191801	Степне - Феофілівка	4,6
С 191802	Під'їзд від (С 191801) до с. Майське	2,6
С 191803	Базелівщина - (О 191802)	6,0
С 191804	Дорошівка - Косинське - Палащенкове	3,3
С 191805	Чуйківка - Микитське	4,7
С 191806	Марчихина Буда - Руденка	2,5
С 191807	Марчихина Буда - Радіонівка - Ломленка	7,2
С 191808	Марчихина Буда - Дем'янівка	5,0
С 191809	Княжичі - Веселий Гай	6,8

С 191810	Княжичі - Орлів Яр	5,2
С 191811	Княжичі - Зорине - Зелена Діброва	12,5
С 191812	Воздвиженське - Говорунове	3,3
С 191813	Ямпіль - Прудиче - Папірня	8,6
	Під'їзди від (С 191813)	
С 191814	до с. Ростов	1,1
С 191815	до с. Ольгине	2,6
	Під'їзди від (Т-19-15)	
С 191816	до с. Дорошенкове	1,9
С 191817	до с. Довжик	1,4
С 191818	до с. Василець	1,0
С 191819	до с. Чижикове	0,6
С 191820	до с. Неплюєве	3,5
С 191821	до с. Окіп	0,7
С 191822	до с. Діброва	2,4
	Під'їзди від (О 191804)	
С 191823	до с. Рождественське	1,6
С 191824	до с. Сороковий Клин	3,1
	Під'їзд від (О 191806)	
С 191825	до с. Бугор	1,0
С 191826	Під'їзд від (О 191805) до с. Скобичівське	0,5
С 191827	Шатрище - Вовна - (Т-19-08)	4,6
	Разом по районних дорогах	2665,8

Мистецькі колективи територіальних громад Сумської області, які мають звання «народний» або «зразковий» аматорський колектив (студія)

Назва	Рік заснування	Рік присвоєння звання	Жанровий напрям
Бездрицька сільська громада			
Народний аматорський ансамбль танцю «Барви» Токарівського СБК	1976	1996	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Мрія» Бездрицького СК	1992	1995	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Березівська сільська громада			
Народний аматорський фольклорний колектив «Вербиченька» Обложківського сільського будинку культури комунального закладу Березівської сільської ради «Березівський центр культури і дозвілля»	1982	2006	українські народні, обрядові та побутові місцеві пісні, пісні сучасних українських авторів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Берізонька» комунального закладу Березівської сільської ради «Березівський центр культури і дозвілля»	1975	2006	народний спів

Білопільська міська громада			
Народний аматорський хоровий колектив комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна»	1950	1965	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Ветеран» комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна»	1987	2014	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Лілея» комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна»	2008	2014	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль української пісні філії комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна» Ганнівсько-Вирівського сільського будинку культури	1983	1995	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Рижівські дівчата» філії комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна» Рижівського сільського будинку культури	2013	2018	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль української пісні філії комунального закладу Білопільської міської ради «Білопільський центр культури і дозвілля «Україна» Куянівського сільського будинку культури	2005	2010	народний та естрадний спів

Бочечківська сільська громада					
Народний жіночий Бочечківського сільського будинку культури	аматорський ансамбль «Проліски»	вокальний	1998	2003	народний спів
Народний ансамбль Козацького сільського будинку культури	аматорський народної пісні «Козачаночка»	вокальний	1997	2010	народний спів
Народний колектив сільського будинку культури	аматорський фольклорний «Криниченька» Духанівського сільського будинку культури		1985	2002	родинно-обрядові, календарно-обрядові та побутові пісні
Буринська міська громада					
Народний жіночий Бочечківського сільського будинку культури	аматорський хор «Червона калина» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»		1953	1980	народний спів
Народний чоловічий закладу «Буринський будинок культури»	аматорський ансамбль комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»		1976	1980	народний спів
Народний жіночий ансамбль закладу «Буринський будинок культури»	аматорський ансамбль «Надія» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»		1975	1999	народний спів
Зразковий ансамбль танцю «Перлина» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	аматорський ансамбль танцю «Перлина» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»		1991	1999	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний інструментів	аматорський оркестр народних інструментів комунального закладу		1967	2002	народні (у т.ч. стилізовані) та

Буринської міської ради «Буринський будинок культури»			сучасні музичні композиції
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Троїсті музики» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	1980	1985	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні музичні композиції
Народна аматорська кіновідеостудія комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	1975	1977	аудіовізуальне мистецтво
Зразковий аматорський театр комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	1988	1991	дитячі вистави, естрадні мініатюри
Зразковий аматорський вокальний ансамбль «Шкільні роки» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	2001	2010	естрадний та народний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Співаночка» комунального закладу Буринської міської ради «Буринський будинок культури»	2010	2018	старовинні місцеві, обрядові, родинно-побутові, календарні пісні та пісні місцевих сучасних авторів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Пісківчанка» Пісківського сільського будинку культури	2012	2018	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Успенський ярмарок» Успенського сільського будинку культури	1983	1990	народний спів

Великописарівська селищна громада				
Народний аматорський вокальний ансамбль «Зорецвіт» комунального закладу Центру культурних послуг «Великописарівський будинок культури» Великописарівської селищної ради	1975	1998	народний та естрадний спів	
Народний аматорський фольклорний ансамбль «Вечорниці» Тарасівська філія Комунального закладу Центр культурних послуг «Великописарівський будинок культури» Великописарівської селищної ради	1968	2003	народний спів	
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Вільняночка» Вільненська філія Комунального закладу Центр культурних послуг «Великописарівський будинок культури» Великописарівської селищної ради	2006	2023	народний спів	
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Вільняночка» Вільненська філія Комунального закладу Центр культурних послуг «Великописарівський будинок культури» Великописарівської селищної ради	1974	2023	народний спів	
Верхньосироватська сільська громада				
Народний аматорський духовий оркестр Верхньосироватського сільського будинку культури	1912	1998	духова музика	
Народний аматорський театр Верхньосироватського сільського будинку культури	1969	1993	п'єси українських, зарубіжних авторів, казки, мініатюри	

Народний аматорський ансамбль народного танцю «Іскринка» Верхньосироватського сільського будинку культури	1985	1991	народна хореографія
Вільшанська сільська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні Вільшанського сільського будинку культури	2007	2014	народний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Журавка» Вільшанського сільського будинку культури	2006	2014	місцеві обрядові та побутові пісні
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Візерунок» Комишанського сільського будинку культури	2009	2014	народний спів
Глухівська міська громада			
Народний аматорський хор духовної музики Комунального закладу «Глухівський міський палац культури» Глухівської міської ради	1990	2000	академічний спів
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль Комунального закладу «Глухівський міський палац культури» Глухівської міської ради	2002	2006	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль Комунального закладу «Глухівський міський палац культури» Глухівської міської ради	2002	2006	народний та естрадний спів
Зразкова аматорська вокальна студія «Добрий вечір» Комунального закладу «Глухівський міський палац культури» Глухівської міської ради	1996	2006	естрадний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Полісяночка» Комунального закладу	2000	2003	народні (у т.ч. стилізовані)

«Глухівський міський палацу культури» Глухівської міської ради			сюжетні хореографічні композиції
Народний аматорський молодіжний театр «Пілігрим» Комунального закладу «Центр культури» Глухівської міської ради	1990	1996	класика, п'єси сучасних вітчизняних та зарубіжних авторів, вистави для дітей
Народний аматорський вокальний ансамбль «Молодість» Комунального закладу «Центр культури» Глухівської міської ради	1975	1984	естрадний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Кроки» Комунального закладу «Центр культури» Глухівської міської ради	2010	2018	народні танці, сучасні хореографічні постановки, сюжетні танці
Народний аматорський фольклорний колектив «Червона калина» Некрасівського сільського будинку культури-філії Комунального закладу «Центр культури» Глухівської міської ради	1970	1990	українські народні, обрядові, побутові пісні, традиційні календарні свята та обряди
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Любава» Полошківського сільського будинку культури-філії Комунального закладу «Центр культури» Глухівської міської ради	1989	2010	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Журавка» Дунаєцького сільського будинку	1983	1999	народний спів

культури-філії Комунального закладу «Центр куьтури» Глухівської міської ради			
Грунська сільська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Хуторяни» Рибальського сільського будинку культури	1992	2006	народний спів (під супровід шумових інструментів)
Народний аматорський театр гумористичних мініатюр «Сміхограй» Грунського сільського будинку культури	1998	2002	гумористичні мініатюри
Народний аматорський фольклорний колектив «Слобожани» Грунського сільського будинку культури	1996	1999	місцеві різножанрові пісні, обрядові дійства, народна хореографія та інструментальне виконавство, усний фольклор
Зразковий аматорський фольклорний колектив «Маківки» Грунського сільського будинку культури	1998	1999	обрядові дійства, дитячі ігри та розваги
Народний аматорський вокальний ансамбль «Дружбяночка» комунального закладу «Дружбівський міський Палац культури»	2003	2018	українські народні, пісні сучасних українських авторів
Дубов'язівська селищна громада			
Зразковий аматорський вокальний ансамбль «Щебетухи» комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	2015	2018	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Мальви» В'язівського	2007	2018	народний та естрадний спів

сільського будинку культури			
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Заводяночка» комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	2015	2018	народний та естрадний спів
Народний аматорський хоровий колектив Сім'янівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	1968	1985	народний спів
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Веселі музики» Сім'янівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	2010	2014	народний та естрадний спів
Зразковий аматорський фольклорний колектив «Весняночка» Сім'янівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	1995	2010	обрядові, ліричні та дитячі пісні
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Єзуч» Гружчанського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	1971	1994	народний та естрадний спів
Народний аматорський театр «Струни душі» Землянського сільського клубу-філії комунального закладу «Дубов'язівський центр культури і дозвілля»	2015	2018	мюзикли, сценки, естрадні мініатюри
Есманська селищна громада			
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Берегиня»	1983	2006	народний спів

комунального закладу «Есманьський міський будинок культури» Есманьської селищної ради			
Зноб-Новгородська селищна громада			
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Вербиченька» Комунального закладу «Зноб-Новгородський Центр культурних послуг» Зноб-Новгородської селищної ради	1976	2010	народний спів
Народний аматорський фольклорний етнографічний колектив «Деснянка» Очкинського сільського будинку культури-філії Комунального закладу «Зноб-Новгородський Центр культурних послуг» Зноб-Новгородської селищної ради	1980	1992	обрядові та побутові пісні
Кириківська селищна громада			
Зразковий аматорський духовий оркестр Рябинівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури та дозвілля» Кириківської селищної ради	1965	1973	Духова музика
Народний аматорський фольклорний колектив «Рябинушка» Рябинівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури та дозвілля» Кириківської селищної ради	1960	1987	традиційні обрядові дійства, театралізовані народні календарні свята
Комишанська сільська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль української пісні «Сусідка»	1986	1992	народний спів (у супроводі

Малопавлівського сільського будинку культури			шумових інструментів)
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Сузір'я» Малопавлівського сільського будинку культури	1998	2006	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський вокальний ансамбль «Жива вода» Комишанського сільського будинку культури	1972	1992	народний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Комишанське надвечір'я» Комишанського сільського будинку культури	1983	2014	місцеві календарно-обрядові, родинно-обрядові та побутові автентичні пісні
Конотопська міська громада			
Народний аматорський хоровий колектив «Рідна пісня» Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»	2000	2002	народний спів
Народний аматорський хоровий колектив ветеранів війни та праці Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»	1997	2007	академічний та народний спів
Народний аматорський театр Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»	1947	1997	вистави за п'єсами українських та зарубіжних авторів, дитячі вистави
Народний аматорський вокальний ансамбль «Рапсодія» Комунального	2007	2010	естрадний спів

закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»			
Зразкова аматорська студія декоративно-прикладного мистецтва «Біла ворона» Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»	2007	2010	декоративний розпис, декупаж, квілінг, газетоплетіння, графіка та інші змішані техніки
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Free danse» Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Зоряний»	2012	2014	естрадні, народні стилізовані хореографічні композиції
Зразковий аматорський ансамбль бального танцю «Тріумф» Комунального закладу «Конотопський міський будинок культури «Сучасник»	2014	2018	бальна та спортивна хореографія
Коровинська сільська громада			
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Колорит» комунального закладу «Коровинський центр культури і дозвілля»	1975	2000	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Терниця» комунального закладу «Коровинський центр культури і дозвілля»	1993	2006	народний спів
Народний аматорський театр комунального закладу «Коровинський центр культури і дозвілля»	1960	1995	українська класика, інтермедії
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Нащадки Томаша» Томашівського сільського будинку культури-філії комунального закладу	1986	2003	народний спів

«Коровинський центр культури і дозвілля»			
Краснопільська селищна громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Джерело» комунального закладу «Краснопільський Палац культури»	2010	2014	українські народні (в обробці) та сучасні естрадні пісні
Народний аматорський духовий оркестр комунального закладу «Краснопільський Палац культури»	1989	1993	Духова музика
Народний аматорський духовий оркестр Самотоївського сільського будинку культури	1983	2018	Духова музика
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Зоряночка» комунального закладу «Краснопільський Палац культури»	1993	2005	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Березіль» Чернечинського сільського клубу	2006	2014	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський фольклорний колектив «Щегольок» Верхньопожнянського сільського будинку культури	1985	1988	обрядові та побутові пісні
Кролевецька міська громада			
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Леді Імпульс» Центру культури Кролевецької міської ради	2000	2005	Інструментальна музика

Народний аматорський вокальний ансамбль «Мальви» Центру культури Крелевецької міської ради	1995	2000	естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Пісенне джерело» Центру культури Крелевецької міської ради	1992	1995	народний та класичний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Фламінго» Центру культури Крелевецької міської ради	1995	2003	сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський інструментальний ансамбль Центру культури Крелевецької міської ради	1955	1973	інструментальна музика
Народний аматорський вокальний ансамбль «Берегиня» Центру культури Крелевецької міської ради	2000	2014	народний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Смайл» Центру культури Крелевецької міської ради	2014	2018	сучасна естрадна хореографія
Народний аматорський ансамбль танцю «Зодіак» Алтинівського будинку культури-філії Центру культури Крелевецької міської ради	1999	2010	сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський хоровий колектив Алтинівського будинку культури-філії Центру культури Крелевецької міської ради	1985	1994	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Зорі» Божківського будинку культури-філії Центру культури Крелевецької міської ради	1988	2000	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Вербиченька» Гречкинського будинку культури-філії	1977	2007	народний спів

Центру культури Кролевецької міської ради			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Калина» Обтівського будинку культури-філії Центру культури Кролевецької міської ради	1994	2014	народний спів
Лебединська міська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Лебедина пісня» комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1983	1998	народний спів
Народний аматорський ансамбль акустичної музики комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1997	2002	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль автентичного співу «Стріла» комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1998	2002	народний та автентичний спів
Народний аматорський хоровий колектив ветеранів війни та праці комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	2001	2006	народний спів
Народна аматорська вокальна студія «Овація» комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	2000	2010	естрадний спів

Зразковий аматорський вокальний ансамбль «Фесрія» комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	2013	2018	естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Оksamитові зорі» комунального закладу «Лебединський міський будинок культури» виконавчого комітету Лебединської міської ради	2008	2018	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Лебедія» комунального закладу «Лебединський міський будинок культури» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1999	2000	народний спів
Народний аматорський театр «Орфей» комунального закладу «Лебединський міський будинок культури» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1913	1968	українська класика, естрадні мініатюри, вистави для дітей
Народний аматорський ансамбль танцю «Калейдоскоп» комунального закладу «Лебединський міський будинок культури» виконавчого комітету Лебединської міської ради	2007	2010	народні та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський ансамбль бального танцю «Грація» комунального закладу «Лебединський міський будинок культури» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1998	2006	бальна та спортивна хореографія
Народний аматорський вокальний ансамбль «Калина» Василівського сільського будинку культури-філії	2007	2014	народний та естрадний спів

комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Червона калина» Рябушківського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Лебединський міський центр культури і дозвілля» виконавчого комітету Лебединської міської ради	1982	2002	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Хорол» комунальної організації «Центр культури і дозвілля» Липоводолинської селищної ради	1993	2013	народний спів
Липоводолинська селищна громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Світанок» комунальної організації «Центр культури і дозвілля» Липоводолинської селищної ради	1993	1996	народний та естрадний спів
Народний аматорський театр «Фантазія» комунальної організації «Центр культури і дозвілля» Липоводолинської селищної ради	1986	1998	українська класика, естрадні мініатюри
Народний аматорський інструментальний ансамбль комунальної організації «Центр культури і дозвілля» Липоводолинської селищної ради	2006	2010	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Калинонька» Московського сільського будинку культури-структурного підрозділу комунальної організації «Центр культури і	1980	1993	народний спів

дозвілля» Липоводолинської селищної ради			
Миколаївська селищна громада			
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Мрія» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	1989	1998	народний та естрадний спів
Народний аматорський хоровий колектив «Любисток» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	1969	1973	народний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Серпанок» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	1963	1967	народні (у т.ч. стилізовані) хореографічні композиції
Народний аматорський інструментальний ансамбль народної музики «Веселі музики» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	1986	2002	народний спів
Народний аматорський театр «Перевесло» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	1989	1992	українська класика
Зразковий аматорський ансамбль сучасного естрадного танцю «Фантазія» комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля»	2003	2010	сучасні естрадні композиції
Народний аматорський духовий оркестр філії комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля» Улянівського селищного будинку культури	1985	1995	духова музика
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Горлиця» філії	2013	2018	народний та естрадний спів

комунального закладу «Миколаївський центр культури і дозвілля» Марківський сільський будинок культури			
Народний аматорський хоровий колектив філії «Миколаївський центр культури і дозвілля» Улянівського селищного будинку культури	1985	1990	народний спів
Миколаївська сільська			
Народний аматорський хоровий колектив Миколаївського сільського будинку культури	1922	1991	народний спів
Народна аматорська хорова капела Кровненського сільського будинку культури	1956	1992	академічний спів
Миропільська			
Народний аматорський хоровий колектив Сіннівського будинку культури	1967	2011	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Калина» Малорибицького сільського будинку культури	1970	2018	народний спів
Недригайлівська селищна громада			
Народний аматорський духовий оркестр «Мамонт Бенд» комунального закладу «Недригайлівський центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»	1945	2002	духова музика
Народний аматорський хоровий колектив комунального закладу «Недригайлівський центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»	1946	1967	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Горлиця» комунального закладу «Недригайлівський	2004	2010	народний спів

центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»			
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Розмай» комунального закладу «Недригайлівський центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»	2001	2010	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Оксамит» Іваницького сільського будинку культури-філії комунального закладу «Недригайлівський центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»	2010	2014	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Кумасі» Курманівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Недригайлівський центр культури і дозвілля Недригайлівської селищної ради Сумської області»	2003	2010	народний спів
Нижньосироватська сільська громада			
Народний аматорський хоровий колектив Нижньосироватського сільського будинку культури	1932	1985	народний спів
Народний аматорський хоровий колектив Старосільського сільського будинку культури	1935	1971	народний спів
Народний аматорський ансамбль народної пісні «Старосільські берегині»	2010	2022	народно-сценічна творчість
Новослобідська сільська			

Народний аматорський фольклорний колектив «Колос» комунального закладу «Новослобідський сільський будинок культури»	2001	2003	місцеві обрядові та побутові пісні
Народний аматорський фольклорний колектив «Сива зозуленька» Філії Юр'ївського сільського будинку культури комунального закладу «Новослобідський сільський будинок культури»	1969	1998	місцеві обрядові дійства, побутові пісні
Народний аматорський фольклорний колектив «Горюночка» Філії Линівського сільського клубу комунального закладу «Новослобідський сільський будинок культури»	2006	2014	місцеві обрядові, побутові пісні
Охтирська міська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Барви» комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	1999	2004	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль української пісні «Калина» комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	2002	2006	народний спів
Народний аматорський хоровий колектив ветеранів війни, праці та військової служби комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	1986	2010	народний спів
Зразковий аматорський вокальний ансамбль «Колорит» комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	2014	2018	естрадний спів

Зразковий аматорський вокальний ансамбль «Крошки» комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	1999	2002	естрадний спів
Зразковий аматорський ансамбль класичного танцю комунального закладу «Охтирський міський центр культури і дозвілля «Кнежа»	1974	2008	бальна та класична хореографія
Попівська сільська громада			
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Єзуч» Попівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	2001	2002	народний спів
Зразкова аматорська вокальна студія «Самоцвіти Конотопщини» Попівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	2000	2002	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Дивограй» Попівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	2005	2014	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Real Black Cats» Попівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	2014	2018	естрадний спів

Народний аматорський інструментальний ансамбль «Різні сни» Попівського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	2015	2018	естрадний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Калинонька» Кузьківського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради	1981	2002	народний спів
Народний аматорський театр Шевченківського сільського клубу-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради Конотопського району Сумської області	2000	2002	українська класика, естрадні мініатюри
Народний аматорський фольклорний колектив «Вербиченька» Малосамбірського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради Конотопського району Сумської області	1972	2014	обрядові та побутові пісні
Путивльська міська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Бабці-веселушки та дідусі-парубочки» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	1990	2006	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Барви» комунального закладу	1987	1989	естрадний спів

«Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради			
народний аматорський вокальний ансамбль «Надія» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	2001	2003	естрадний спів
Народний аматорський хор «Ветеран» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	1975	1988	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Сіверяни» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	2007	2008	Українські народні пісні, козацькі пісні, сучасна українська естрада
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Не горюй» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	2006	2010	Українські народні пісні
Зразковий аматорський хоровий колектив комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	1992	1998	народний та естрадний спів
Народний аматорський ансамбль танцю «Орхідея» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	1995	2003	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський театр комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	1960	1973	п'єси українських та зарубіжних авторів, дитячі

			вистави, інтермедії, мініатюри
народний аматорський фольклорний колектив «Ярославна» комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради		1998	місцеві календарно-обрядові пісні, родинно-побутові пісні, відтворення горюньських традицій
Народний аматорський вокальний ансамбль «Журавонька» Скуносівського сільського клубу, філії комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	2011	2014	народний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Берюшок» Руднівського сільського будинку культури, філії комунального закладу «Путивльський будинок культури» Путивльської міської ради	2002	2006	обрядові дійства, місцеві народні пісні
Річківська громада			
Народний аматорський хор Річківського сільського будинку культури	1983	1985	народний спів
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Отamani» Річківського сільського будинку культури	2012	2018	народний спів
Роменська міська громада			
Народний аматорський хор «Мелодії життя» Роменського міського будинку культури	1987	1993	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль сучасної та народної пісні	2003	2006	народний спів

«Зорецвіт» Роменського міського будинку культури			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Осокори» Роменського міського будинку культури	2011	2014	народний спів
Народна аматорська студія естрадного вокалу «Унісон» Роменського міського будинку культури	2013	2018	естрадний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Перлина» Роменського міського будинку культури	1999	2002	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Енергія» Роменського міського будинку культури	2002	2009	сюжетні, народні, бальні, сучасні, стилізовані танці
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Дивограй» Роменського міського будинку культури	2004	2010	Українські народні, стилізовані, сучасні хореографічні композиції
Зразкова аматорська художня студія «Чарівна палітра» Роменського міського будинку культури	2013	2018	живопис (акварель, акрил, гуаш, пастель, олія тощо)
Народний аматорський хор Бобрицького сільського будинку культури	1985	1988	народний спів
Народний аматорський духовий оркестр Бобрицького сільського будинку культури	2012	2018	духова музика

Народний аматорський фольклорний колектив «Надвечір'я» комунального закладу Роменської міської ради «Великобубнівський будинок культури»	1978	2002	місцеві народні пісні
Зразкова аматорська студія естрадного співу «Рушничок» комунального закладу Роменської міської ради «Великобубнівський будинок культури»	1993	2002	естрадний спів
Народний аматорський вокальний чоловічий ансамбль «Посульські козаки» Пустовійтівського сільського будинку культури	1985	2002	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Срібні джерела» Рогинського сільського клубу		2010	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Слобожани» Роменського міського будинку культури	1993	1998	народний спів
Садівська сільська громада			
Народний аматорський хор Садівського сільського будинку культури Садівської сільської ради	1973	1998	народний спів
Народний аматорський хор села Великі Вільми Садського сільського будинку культури Садівської сільської ради	1985	2007	народний спів
Зразковий аматорський духовий оркестр комунального закладу «Голубівський сільський будинок культури» Садівського сільського будинку культури Садівської сільської ради	1993	2003	духова музика
Середино-Будська міська громада			
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Поліські зорі» комунального закладу «Середино-	1991	2001	народний та естрадний спів

Будський центр культури і дозвілля» Середино-Будської міської ради			
Степанівська селищна громада			
Народний аматорський хор Степанівського сільського будинку культури Степанівської сільської ради	1969	1984	народний спів
Народний аматорський хор Степанівського сільського клубу Степанівської сільської ради	1975	1998	народний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Дивограй» Степанівського сільського будинку культури Степанівської сільської ради	2010	2018	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Горлиця» Підліснівського сільського будинку культури Степанівської сільської ради	1952	2005	народний спів
Народний аматорський хоровий колектив Косівщинського сільського будинку культури Степанівської сільської ради	1976	1987	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Косівчаночка» Косівщинського сільського будинку культури Степанівської сільської ради	1980	1988	народний спів
Сумська міська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль народної пісні «Візерунки» Пушкарівського сільського будинку культури	1960	1993	народний спів
Народний аматорський духовий оркестр Великочернечинського сільського будинку культури	1963	2002	духова музика
Народний аматорський хор Стецьківського об'єкту дозвілля	1957	1994	народний спів

Народний аматорський ансамбль народної пісні «Криниці» Великочернечинського сільського будинку культури	1986	2023	народний спів
Тростянецька міська громада			
Народний аматорський вокальний ансамбль «Українська пісня» комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	2000	2003	народний спів
Народний аматорський інструментальний ансамбль «Ретро» комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	2002	2003	народний та естрадний спів
Народний аматорський вокальний жіночий ансамбль «Срібні роси» комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	2007	2010	народний, естрадний спів та власні композиції
Народний аматорський вокальний ансамбль української пісні «Перлина Слобожанщини» Білківського сільського будинку культури, філії комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	2003	2010	народний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Рябінушка» Дернівського сільського будинку культури, філії комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	1974	2014	обрядові пісні
Зразковий аматорський фольклорний колектив «Зозуленкька» Семеренського сільського будинку культури-філії комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	1992	2018	відтворення народних звичаїв та обрядів

Народний аматорський хоровий колектив «Ветеран» міського клубу «Ветеран» філії комунального закладу «Центр культурних послуг» Тростянецької міської ради	1991	2003	народний спів
Чернечинська сільська громада			
Народний аматорський ансамбль народної пісні «Родослав» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	2005	2006	народний та естрадний спів
Зразковий аматорський вокальний ансамбль естрадного співу «Флеш» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	2003	2006	естрадний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Мальви» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	1995	1999	народний та естрадний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Жарт» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	2010	2014	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський ансамбль пісні і танцю «Горлиця» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	1989	1991	народний спів
Народний аматорський молодіжний театр «Чудаки» комунального закладу «Центр культури і дозвілля» Чернечинської сільської ради	1995	1998	п'єси українських та зарубіжних авторів, казки, естрадні мініатюри

Народний аматорський вокальний ансамбль «Веселка» Височанського сільського будинку культури	1979	1987	естрадний та народний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Сонячні зайчики» Хухрянського сільського будинку культури	2003	2010	сучасні хореографічні композиції
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Карамельки» Хухрянського сільського будинку культури	2003	2018	сучасні та народні хореографічні композиції
Народний аматорський фольклорний колектив «Неспокійні серця» Хухрянського сільського будинку культури	2004	2018	місцеві календарно-обрядові та родинно-побутові пісні
Народний аматорський ансамбль народної пісні «Чернеччаночка» Чернеччинського сільського будинку культури	1985	1995	народний спів
Народний аматорський театр «Український водевіль» Чернеччинського сільського будинку культури	2012	2018	українська класика, естрадні мініатюри
Чупахівська селищна громада			
Народний аматорський фольклорний колектив «Перевесло» Лантратівського будинку культури	1985	1995	місцеві календарно-обрядові та родинно-побутові пісні
Шосткинська міська громада			
Народний аматорський хор «Жайвір» комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1980	1988	народний спів

Народний аматорський хор ветеранів праці «Калинонька» комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1984	1999	академічний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Чарівниці» Ображіївського сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1984	1996	народний та естрадний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Дарунок» комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	2001	2006	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Зразковий аматорський фольклорний колектив «Проліски» Воронізького сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1999	2002	обряди, ігри, дитячі забави, усна народна творчість
Народний аматорський вокальний ансамбль «Яворина» Воронізького сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	2011	2018	народний та естрадний спів
Зразкова аматорська студія декоративно-ужиткового мистецтва «Барвистий світ» Воронізького сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради	2011	2018	батик, петриківський розпис, нитковий розпис, ліплення з

«Шосткинський центр культури і дозвілля»			солоного тіста, розпис по склу, писанкарство, аплікація на тканині, квілінг та інші змішані техніки.
Народний аматорський фольклорний колектив «Криниченька» Миронівського сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1980	1998	місцеві календарно-обрядові та родинно-побутові пісні
Народний аматорський фольклорний колектив «Народні обряди» Собичького сільського будинку культури-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1970	2010	місцеві календарно-обрядові та родинно-побутові пісні
Народний аматорський фольклорний колектив «Вишиванка» Шевченківського сільського клубу-філії комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1990	2010	місцеві автентичні пісні, сімейні та побутові обряди
Народний аматорський ансамбль української пісні «Веселка» комунального закладу Шосткинської міської ради «Шосткинський центр культури і дозвілля»	1990	1989	народний спів
Юнаківська сільська громада			
Народний аматорський хор Юнаківського сільського будинку культури Юнаківської сільської ради	1967	1984	народний спів

Ямпільська селищна громада			
Народний аматорський хор «Барвінок» комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	1967	1984	народний спів
Зразковий аматорський ансамбль танцю «Альянс» комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	2002	2006	народні (у т.ч. стилізовані) та сучасні хореографічні композиції
Народний аматорський вокальний ансамбль «Полісся» комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	2000	2005	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Криниця» комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	1999	2002	народний спів
Народний аматорський вокальний ансамбль «Калинові зорі» комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	2002	2006	естрадний спів
Народний аматорський фольклорний колектив «Паліївчанка» Паліївської філії комунального закладу «Ямпільський центр культури і дозвілля» Ямпільської селищної ради	2013	2018	місцеві обрядові та родинно-побутові пісні, місцевий фольклор

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	8
1.1. Соціальна інфраструктура у вітчизняних наукових дослідженнях: проблеми та стратегічні напрями	8
1.2. Підходи до оцінки рівня розвитку соціальної інфраструктури.....	16
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	22
2.1. Аналіз транспортно-дорожньої інфраструктури у Сумській області.....	22
2.2. Оцінка рівня розвитку транспортного обслуговування населення Сумської області.....	32
РОЗДІЛ 3. СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	38
3.1. Мережа закладів системи охорони здоров'я Сумської області.....	38
3.2. Первинна ланка мережі медичного обслуговування населення Сумської області.....	47
РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ОСВІТНЬОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	64
4.1. Дошкільні заклади освіти	65
4.2. Заклади загальної середньої освіти	72
4.3. Позашкільна освіта.....	79
4.4. Професійно-технічна освіта	81
4.5. Фахова передвища освіта	83
4.6. Вища освіта у Сумській області	86
РОЗДІЛ 5. КУЛЬТУРНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	90
5.1. Структура базової мережі закладів культури в Сумській області	90
5.2. Територіальна організація закладів культури	98
ВИСНОВКИ.....	107
ЛІТЕРАТУРА.....	112
ДОДАТКИ.....	121

Наукове видання

КОРНУС Олеся Григорівна
КОРНУС Анатолій Олександрович
ЛЯННОЙ Юрій Олегович

**СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ**

Монографія

Відповідальна за випуск *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерне верстання *А. О. Корнус*

Підписано до друку 27.01.2025.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 10,98.
Ум. фарб.-відб. 10,98. Обл.-вид. арк. 9,75.
Тираж 100 пр. Вид №8.

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка 40002.
м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29. Зам. № 11.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
Серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.